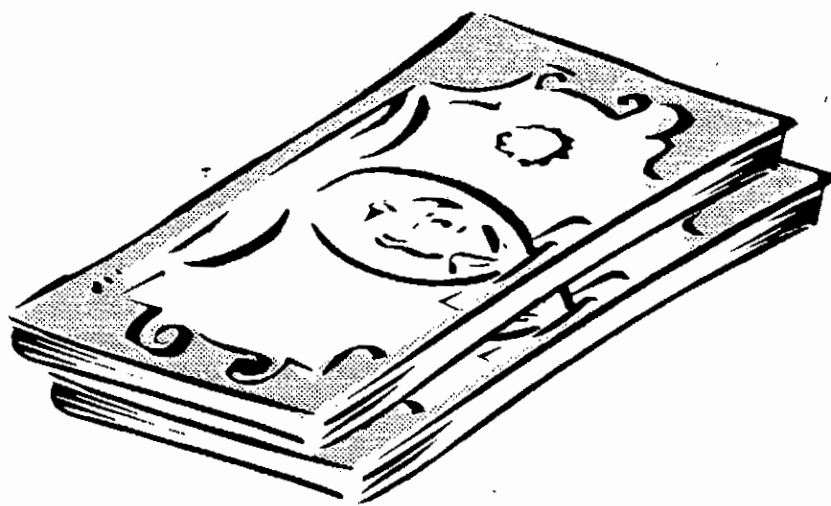

ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

**ΘΕΜΑ: «Η ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΝΕ.»**

Ομάδα Εκπόνησης
ΓΕΩΡΓΑΛΗ ΧΡΥΣΑΝΘΗ
ΚΑΤΣΑΜΠΟΥΛΑ ΟΛΓΑ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	3225
----------------------	------

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	
Ο ΝΕΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ	3
1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ	3
1.2 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ «ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ	6
1.3 ΑΝΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	8
1.4 ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΟΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ	9
1.5 ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	
ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	13
2.1 ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	13
2.1.1 ΤΑ ΜΕΤΡΑ «ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗΣ» ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	16
2.1.2 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ.	17
2.2 Η ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	18
2.2.1 ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΤΟΜΕΑ	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	
3.1 ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΙ ΟΜΙΛΟΙ	22
3.1.1 ΟΜΙΛΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ	22
3.1.2 ΟΜΙΛΟΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ	24

3.1.3	ΟΜΙΛΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ	26
3.1.4	ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΒΑ	27
3.1.5	ΟΜΙΛΟΣ ΑΛΡΗΑ ΠΙΣΤΕΩΣ	28
3.1.6	ΟΜΙΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	30
3.1.7	ΟΜΙΛΟΣ EUROBANK	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο		
	Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΤΟΜΕΑ	33
4.1	Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΤΟΜΕΑ	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο		
	Η ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.	39
5.1	ΟΙ ΝΕΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ	39
5.1.1	Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	40
5.1.2	Η ΕΝΙΑΙΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΑΔΕΙΑ	41
5.1.3	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΟ ΜΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΤΟΜΕΑ	44
5.1.4	Η ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	46
5.1.5	Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΑΝΟΙΓΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	47
5.1.6	ΙΣΟΔΥΝΑΜΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ	48
5.1.7	Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ	49
5.2	Η ΔΙΑΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο		
	Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΖΩΝΗ	

ΤΟΥ ΕΥΡΩ	52
6.1 ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΟΥΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	52
6.2 ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΥΡΩ	55
6.3 Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ^ο	
Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΧΑΡΤΗ	63
7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	63
7.2 Η ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΛΛΑΞΑΝ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΤΟΠΙΟ	66
7.3 ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ	68
7.4 ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ	75
7.5 ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΑΠΟ ΔΙΕΘΝΗ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ	80
7.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	86
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ^ο	
ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	89
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	97

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα την τελευταία δεκαετία βρίσκεται στην «δίκη σημαντικών αλλαγών και ανακατατάξεων, που εκδηλώνονται με τον αυξανόμενο ανταγωνισμό και την προσφορά νέων «προϊόντων», την αναδιάρθρωση των κρατικών τραπεζικών ομίλων και ιδιωτικοποίηση κρατικών τραπεζών, τη δημιουργία νέων χρηματοπιστωτικών εταιριών και νέων τραπεζικών ομίλων, την εκτεταμένη χρήση συστημάτων πληροφορικής και προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης. Οι συντελούμενες αλλαγές προβλέπεται να ενταθούν στην πορεία προς το «Ενιαίο Νόμισμα» (Ευρώ), δημιουργώντας στο άμεσο μέλλον μια εντελώς διαφορετική εικόνα σε σχέση με τη σημερινή.

Οι συντελούμενες αλλαγές χαρακτηρίζονται από αυξανόμενο «άνοιγμα» των εθνικών χρηματοπιστωτικών αγορών στο διεθνή ανταγωνισμό, από κατάργηση των συναλλαγματικών περιορισμών και απελευθέρωση επιτοκίων, από αναδιάρθρωση των τραπεζικών εργασιών και προσφορά νέων χρηματοπιστωτικών «προϊόντων», από ένταση των «διασυνοριακών» εξαγορών και συγχωνεύσεων και τη δημιουργία «διεθνικών» χρηματοπιστωτικών ομίλων, από αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των εθνικών και διεθνών χρηματιστηρίων και από νέους κανόνες εποπτείας των τραπεζικών ομίλων.

Οι αλλαγές στο διεθνή χώρο, ασκούν αυξανόμενη επίδραση στις εγχώριες χρηματαγορές και κεφαλαιαγορές, στη λειτουργία των τραπεζικών ομίλων, στην επεξεργασία και εφαρμογή μέτρων νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής, καθώς και στις σχέσεις μεταξύ ισχυρών κέντρων οικονομικής δύναμης και πολιτικής εξουσίας. Ειδικότερα σε «ανοικτές» οικονομίες όπως η ελληνική, οι παραπάνω αλλαγές επηρεάζουν άμεσα τις διαδικασίες

αναδιάρθρωσης των κρατικών τραπεζών ομίλων, τις εξαγορές και συγχωνεύσεις, τις ιδιωτικοποιήσεις κρατικών τραπεζών, τη δημιουργία τραπεζικών ομίλων, την αναζήτηση «στρατηγικών συμμαχιών» με πολυεθνικούς ομίλους, την υπερεθνική επέκταση της δράσης τους.

Οι συντελούμενες αλλαγές είναι γρήγορες και στην πορεία μετάβασης τις χώρας στο γ' στάδιο της ΟΝΕ, έχει ολοκληρωθεί σχεδόν η πρώτη φάση. Η δεύτερη φάση «εν όψει» του «ευρώ» μόλις τώρα αρχίζει. Οι νέες τεχνολογικές και οργανωτικές προσαρμογές που απαιτούνται και ο εντονότερος ανταγωνισμός θα αυξήσουν οπωσδήποτε τις πιέσεις για μεγαλύτερες «συγκεντρώσεις» για ιδιωτικοποιήσεις κρατικών τραπεζών, για σύναψη «στρατηγικών συμμαχιών» για αναδιάρθρωση εργασιακών σχέσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ο ΝΕΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

1.1 Ιστορική Εξέλιξη

Η ιστορική εξέλιξη του ελληνικού τραπεζικού συστήματος είναι στενώς συνδεδεμένη προς τις σταδιακές φάσεις της νεωτέρας οικονομικής ιστορίας της χώρας.

Η ελληνική τραπεζική οργάνωση διένυσε σειρά εξελικτικών φάσεων δυνάμεων να ενταχθούν γενικώς σε τρεις διακεκριμένες χρονικές περιόδους. Η πρώτη από αυτές εκτείνεται από της ουσιαστικής εγκαθιδρύσεως του νεώτερου Ελληνικού Κράτους (1828) μέχρι το έτος 1927 περίπου, η δεύτερη από το 1928 μέχρι και τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου και η τελευταία από το 1946 μέχρι σήμερα.

Κύρια κριτήρια και βασικά χαρακτηριστικά αυτής της διακρίσεως αποτελούν η οργάνωση και η διάρθρωση του τραπεζικού συστήματος, - ειδικότερα από πλευράς μορφής, προσανατολισμού και βαθμού εξειδικεύσεως των επί μέρους μονάδων - ως και ο εκάστοτος βαθμός πάσης φύσεως κυβερνητικού ελέγχου της τραπεζικής δραστηριότητας και ασκήσεως συγκεκριμένης πολιτικής από το κράτος σ' αυτόν τον τομέα. Η πρώτη περίοδος (1828 - 1927), συμπίπτει κατά το πλείστον με την εποχή του διεθνούς οικονομικού φιλελευθερισμού, χαρακτηρίζεται κυρίως από την παντελή σχεδόν έλλειψη κυβερνητικής μέριμνας και συγκεκριμένης οικονομικής πολιτικής στον πιστωτικό τομέα.

Κύριο χαρακτηριστικό της δεύτερης περιόδου είναι η για πρώτη φορά εισαγωγή των στοιχείων της εξειδικεύσεως και της νομοθετικής ρυθμίσεως στην οργάνωση της τραπεζικής δραστηριότητας, ενώ η τρίτη κυριαρχείται από την έντονη, συστηματική και πολύπλευρη

κρατική παρέμβαση στην άσκηση της πίστεως εντός του γενικότερου πλαισίου των σύγχρονων διεθνών αντιλήψεων περί αναπτυξιακής οικονομικής πολιτικής. Αναλυτικότερα, οι εν λόγω εξελίξεις έχουν ως ακολούθως:

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1946 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Η τελευταία και σύγχρονη φάση εξελίξεως του ελληνικού τραπεζικού συστήματος χαρακτηρίζεται από τάσεις τοποθετούμενες εντός των γενικότερων πλαισίων των αναπτυξιακών επιδιώξεων της χώρας που αναφέρονταν ειδικότερα αφ' ενός στην ενδεδειγμένη εν προκειμένω εξειδίκευση των επι μέρους τραπεζικών μηχανισμών, αφ' ετέρου στην σύναψη άσκηση συστηματικής και συνεπούς πιστωτικής πολιτικής από το Κράτος. Παράλληλα παρατηρείται αυτή η περίοδο και χαρακτηριστική προσέλευση του ξένου τραπεζικού ενδιαφέροντος, με συνδυασμό προς συνέχιση της τάσεως συγκεντρώσεως των ελληνικών συγκροτημάτων ευρύτερων βάσεων και μεγαλύτερης δυναμικότητας.

Αναλυτικότερα παρατηρούνται τα εξής εν σχέση προς τα παραπάνω βασικά σημεία:

α) Στην Ελλάδα, κατά τα διεθνή πρότυπα, μεταπολεμική στροφή της οικονομικής πολιτικής προς τον στόχο της οικονομικής ανάπτυξης είχε επιδράσεις και στην διαρθρωτική εξέλιξη του τραπεζικού συστήματος, υλοποιηθείσα στην δημιουργία εξειδικευμένων προς αυτό πιστωτικών φορέων αρχικά υπό του κράτους, στη συνέχεια και από την ιδιωτική επιχειρηματική πρωτοβουλία. Η πρώτη σχετική κίνηση έλαβε τη μορφή συστάσεως υπό του Κράτους κατά το 1946 του Οργανισμού Τουριστικής Πίστεως επιφορτιζόμενο με την πιστωτική ενίσχυση επενδυτικών πρωτοβουλιών στον τομέα της τουριστικής υποδομής. Μεγαλύτερο πεδίο δράσης, περιλαμβάνουν όλους σχεδόν τους παραγωγικούς τομείς, είχαν αναλόγους σκοπούς, στη

συνέχεια ιδρύθηκαν υπό του Κράτους δύο οργανισμοί, ο Οργανισμός Χρηματοδοτήσεως Οικονομικής Ανάπτυξης το 1954 και ο Οργανισμός Βιομηχανικής Ανάπτυξης το 1960. Τα ανωτέρω τρία ιδρύματα, συγχωνεύτηκαν το 1964 σε ενιαίο κρατικό οργανισμό με την επωνυμία Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Β.Α.). Στο μεταξύ μεσολάβησε ίδρυση αναλόγων ιδιωτικών πιστωτικών ιδρυμάτων υπό των μεγάλων εμπορικών τραπεζών, τη συνεργασία ξένου τραπεζικού κεφαλαίου και, συγκεκριμένα της Τράπεζας Επενδύσεων, ιδρύθηκε το 1962 υπό της Εμπορικής Τραπέζης της Ελλάδος και της Εθνικής Τραπέζης Επενδύσεων Βιομηχανικής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Β.Α.) δημιουργήθηκε το 1963 υπό της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος.

β) Πέρα της δημιουργίας εξειδικευμένων φορέων, το Κράτος ενεκαίνιασε εντός της περιόδου τακτική συντόνου και συστηματικής παρεμβάσεως για τον έλεγχο και την κατεύθυνση των νομισματικών και πιστωτικών εξελίξεων. Η ενέργεια αυτή εξεδηλώθη κυρίως δια της συστάσεως ειδικού οργάνου για τη χάραξη και εκτέλεση συγκεκριμένης πολιτικής στον νομισματικό και πιστωτικό τομέα, καθώς και διά της σταδιακής συμπληρώσεως που διέπουν την τραπεζική λειτουργία νομοθετικό πλαίσιο. Το παραπάνω όργανο είναι η Νομισματική Επιτροπή, δημιουργήθηκε το 1946 και προσέδωσον σ' αυτή τη δυνατότητα να θέση προδευτικώς υπο τον έλεγχο της το σύνολό της νομισματικής και πιστωτικής λειτουργίας.

Είναι φανερό ότι την περίοδο 1946- 1982, στο τραπεζικό σύστημα της Ελλάδας εφαρμόσθηκε μια πολιτική αυστηρού διοικητικού ελέγχου της λειτουργίας των τραπεζών, έλεγχος ο οποίος καθόριζε τα επιτόκια καταθέσεων και δανείων, την ρευστότητα των τραπεζών και εμπόδισε τον ανταγωνισμό μεταξύ των τραπεζών.

Η κατάσταση αυτή είχε δημιουργήσει στρεβλώσεις τόσο στο τραπεζικό σύστημα όσο και στην Ελληνική Οικονομία. Το 1982 καταργήθηκε η Νομισματική Επιτροπή. Έτσι από το 1982 με την κατάργηση της Νομισματικής Επιτροπής, αλλά βασικά μετά το 1987, με την μελέτη για το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα της επιτροπής Καρατζά, έγιναν σημαντικά βήματα για τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος. Τα βήματα αυτά είχαν 3 κατευθύνσεις:

α) την κατάργηση των κανόνων της Νομισματικής Επιτροπής που προκαθόριζαν τη λειτουργία των τραπεζών (DEREGULATION)

β) την ενίσχυση της κεφαλαιοαγοράς

γ) την εισαγωγή νέων τραπεζικών υπηρεσιών, όπως το LEASING, FACTORING, κ.α.

Η αλλαγή στο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, ολοκληρώθηκε με το Ν. 2076/92 και την εναρμόνιση της λειτουργίας των τραπεζών με την 2^η Τραπεζική οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.2 Η πολιτική «φιλελευθεροποίησης» και οι νέες συνθήκες ανταγωνισμού.

Οι αλλαγές στην παραγωγική διάθρωση και στις διαδικασίες συσσώρευσης κεφαλαίου το νέο κύμα εξαγορών και συγχωνεύσεων μαζί και η αυξανόμενη πολυκλαδικότητα και πολυεθνικότητα των βιομηχανικών ομίλων επέδρασε στους όρους αμοποίησης το τραπεζικού κεφαλαίου και στη λειτουργία των τραπεζικών ομίλων συντείνοντας ταυτόχρονα σε γενικότερες αλλαγές σε όλο το πλέγμα των χρηματοπιστωτικών σχέσεων. Ειδικότερα η διαρθρωτική κρίση που ξέσπασε στα μέσα τις δεκαετίας του '70 εκτός

από μαζική ανεργία, υψηλό πληθωρισμό, χαμηλούς ρυθμούς συσσώρευσης και ανάπτυξης, σηματοδεύτηκε επίσης από μεγάλες διακυμάνσεις ονομαστικών επιτοκίων, αυξημένες ανάγκες δημοσίου δανεισμού, αυξανόμενο ανταγωνισμό εμπορικών τραπεζών και χρηματοπιστωτικών εταιριών.

Τα συγκεκριμένα φαινόμενα σε συνδυασμό με την αυξανόμενη χρήση της πληροφορικής και την αύξηση της ποικιλίας των προσφερόμενων χρηματοπιστωτικών «προϊόντων» έδειξαν ότι τα εθνικά συστήματα ρύθμισης των νομισματοπιστωτικών σχέσεων βρισκόταν σε αναντιστοιχία με τις σύγχρονες απαιτήσεις «διεθνικής» και «υπερεθνικής» δράσης του τραπεζικού κεφαλαίου, πράγμα που έκανε αναγκαία τη αναδιάρθρωση τους σε νέα βάση. Έτσι από τις αρχές δεκαετίας '80 ξεκίνησε στις περισσότερες χώρες ριζική μεταβολή των εθνικών κανόνων ρύθμισης των χρηματοπιστωτικών σχέσεων και εφαρμογή της πολιτικής «φιλελευθεροποίησης» (ή «απορύθμισης») η οποία είχε τα εξής χαρακτηριστικά: Σταδιακή κατάργηση των συναλλαγματικών περιορισμών και απελευθέρωσης της κίνησης κεφαλαίων, απορύθμιση επιτοκίων και τιμών προσφερόμενων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, κατάργηση των στεγανών μεταξύ τραπεζικών και μη τραπεζικών χρηματοπιστωτικών φορέων άνοιγμα των εθνικών αγορών στο διεθνή ανταγωνισμό, εφαρμογή νέων κανόνων ελέγχου και εποπτείας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια, το συντελεστή φερεγγυότητας ειδικότερα μετά την κατάργηση των ρυθμίσεων στα επιτόκια, οι εμπορικές τράπεζες και οι άλλοι χρηματοπιστωτικοί φορείς απέκτησαν την ελευθερία επιλογής στο είδος και απόδοση των προσφερόμενων υπηρεσιών, γεγονός που οδήγησε στην ένταση του μεταξύ τους ανταγωνισμού.

Επίσης η χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογιών και ειδικότερα των σύγχρονων συστημάτων τηλεπικοινωνιών και

πληροφορικής άλλαξαν σχεδόν ριζικά τις μορφές και όρους προσφοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, τα πλαίσια λειτουργίας, οργάνωσης και συνθηκών ανταγωνισμού των τραπεζικών και άλλων χρηματοπιστωτικών φορέων. Ειδικότερα η χρήση της πληροφορικής άλλαξε ριζικά τους όρους λειτουργίας των τραπεζών σε τρεις κυρίως τομείς. Πρώτο στον τομέα διεκπεραίωσης εργασιών και της διοίκησης, δεύτερο στον τομέα των χονδρικών τραπεζικών εργασιών και τρίτον στον τομέα των λιανικών τραπεζικών εργασιών.

Επίσης η νέα τεχνολογία έχει βοηθήσει πάρα πολύ τις τράπεζες να προσφέρουν νέες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες με την ανάπτυξη των ηλεκτρονικών μορφών συναλλαγών, όπως τη διάδοση «πλαστικού χρήματος» (πιστωτικές και χρεωστικές κάρτες), «αυτόματες συναλλαγές» (δίκτυο ΑΤΜ) προσφορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στο σπίτι, ηλεκτρονική μεταφορά κεφαλαίων αυξάνοντας σημαντικά τις προμήθειες και τα κέρδη από τη συγκεκριμένη μορφή συναλλαγών.

1.3 Αναδιάρθρωση τραπεζικών εργασιών

Η πολιτική «φιλελευθεροποίησης» και η χρήση νέων τεχνολογιών έφερε ριζικές αλλαγές στις συνθήκες λειτουργίας των αγορών χρήματος και κεφαλαίου. Δημιούργησε νέες συνθήκες ανταγωνισμού στις διαδικασίες προσέλκυσης αποταμιευτικών πόρων και στην προσφορά υπηρεσιών καταναλωτικής και στεγαστικής πίστης όπως επίσης στην κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών των επιχειρήσεων και στην εμφάνιση νέων χρηματοοικονομικών «εργαλείων» ειδικότερα ο υψηλός πληθωρισμός που παρατηρήθηκε στις περισσότερες χώρες από τα μέσα της δεκαετίας '70 μέχρι τα μέσα της δεκαετίας '80 σε συνδιασμό με τις χαμηλές μέχρι και αρνητικές αποδόσεις των περισσότερων καταθέσεων στις τράπεζες, οδήγησε

μεγάλο μέρος καταθετών (κυρίως υψηλού εισοδήματος), στην αναζήτηση μεγαλύτερων αποδόσεων σε συνδυασμό με την εξασφάλιση διαφόρων μορφών ρευστότητας. Πολλοί άρχισαν να καταφεύγουν στην χρησιμοποίηση εξειδικευμένων υπηρεσιών (ατόμων και οργανισμών) για αποτελεσματικότερη διαχείριση των διαθεσίμων τους. Έτσι άρχισαν να εμφανίζονται ειδικευμένοι φορείς που πρόσφεραν μεγαλύτερες αποδόσεις, με αποτέλεσμα σημαντικό μέρος των αποταμιεύσεων να περάσουν από τις εμπορικές τράπεζες στους λεγόμενους «θεσμικούς επενδυτές»

Οι τράπεζες αντέδρασαν στην μείωση του μεριδίου τους στις καταθέσεις με προσφορά νέων χρηματοπιστωτικών προϊόντων, όπως τα «πιστοποιητικά καταθέσεων» με σταθερό και κυμαινόμενο επιτόκιο και μεγάλη «γκάμα» ονομαστικών αξιών και χρόνου λήξεως, καθώς και προσφορά έντοκων καταθέσεων όψεως με χρήση επιταγών. Ταυτόχρονα άρχισαν να διεισδύουν στη σφαίρα δράσης των θεσμικών επενδυτών δημιουργώντας η εξαγοράζοντας αντίστοιχες θυγατρικές εταιρίες. Με ανάλογο τρόπο αντέδρασαν και στην προσφορά υπηρεσιών καταναλωτικής πίστης από μη τραπεζικούς φορείς (έκδοση πιστωτικών καρτών, χρηματοδότηση αγορών πελατών από αλυσίδες μεγάλων καταστημάτων) καθώς και στην παροχή υπηρεσιών στεγαστικής πίστης, μετά την κατάργηση στεγαστικών περιορισμών.

1.4 Νέες μορφές χρηματοπιστωτικών ομίλων

Οι αλλαγές στην διάρθρωση των τραπεζικών εργασιών και η εμφάνιση νέων χρηματοπιστωτικών «προϊόντων», η δημιουργία νέων εξειδικευμένων εταιριών προσφοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και η αυξανόμενη διείσδυση τους στην τραπεζική σφαίρα άλλαξαν ριζικά την

οργανωτική δομή των τραπεζών και γενικότερα των χρηματοπιστωτικών ομίλων.

Ειδικότερα η σταδιακή κατάργηση των περιορισμών στη δράση των εμπορικών τραπεζών, σε συνδυασμό με την εκτεταμένη χρήση νέων τεχνολογιών έχουν διευρύνει τη δράση τους στην αγορά νέων προϊόντων, αλλάζοντας την οργανωτική δομή μετασχηματιζόμενες σε «τράπεζες γενικών ή καθολικών συναλλαγών». Ταυτόχρονα αγοράζοντας ή δημιουργώντας εξειδικευμένες χρηματοπιστωτικές εταιρίες και επεκτείνοντας το δίκτυο τους στο εσωτερικό και εξωτερικό έχουν δημιουργήσει μεγάλες επιχειρηματικές ενώσεις της μορφής των χρηματοπιστωτικών ομίλων.

1.5 Χρηματοπιστωτική «επανάσταση» και εργασιακές σχέσεις

Οι τεράστιες ανακατατάξεις που έγιναν τις τελευταίες δεκαετίες στο τραπεζικό και πιστωτικό σύστημα χαρακτηρίστηκαν «χρηματοπιστωτική επανάσταση» όχι μόνο εξ' αιτίας των αλλαγών στην προσφορά υπηρεσιών όσο και των επιπτώσεων στις «εργασιακές σχέσεις» δηλ. στους όρους εργασίας και κοινωνικής προστασίας των εργαζόμενων. Ειδικότερα η «φιλελευθεροποίηση» των χρηματοπιστωτικών σχέσεων και η αυτοματοποίηση των συναλλαγών, η ένταση του ανταγωνισμού και η προσφορά νέων προϊόντων, οι εξαγορές και συγχωνεύσεις, οι εσωτερικές αναδιαρθρώσεις, η επιτάχυνση των διαδικασιών διεθνοποίησης και ολοκλήρωσης έφεραν σημαντικές ανακατατάξεις στον όγκο και μορφές απασχόλησης, στις συνθήκες και χρόνο εργασίας, στο σύστημα αμοιβών και την κοινωνική προστασία, στην επαγγελματική κατάρτιση και την ιεραρχική εξέλιξη στη δυνατότητα επηρεασμού των κέντρων λήψης των αποφάσεων, στη συνδικαλιστική δράση.

Ειδικότερα στον τομέα της απασχόλησης με την ενίσχυση του ανταγωνισμού την εφαρμογή νέων τεχνολογιών την αναδιάρθρωση των δικτύων και την εφαρμογή νέων υπηρεσιών σύμφωνα με στοιχεία της Διεθνούς Ομοσπονδίας Τραπεζικών εμφανίζονται τάσεις περιορισμού του συνολικού αριθμού των εργαζομένων στις τράπεζες. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο με την καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος «ευρώ», οι απώλειες των θέσεων εργασίας, στον τραπεζικό τομέα σύμφωνα με στοιχεία του ευρωπαϊκού Τμήματος της Διεθνούς ομοσπονδίας εργαζομένων θα κυμανθούν από 200.000 έως 500.000 και αφορούν το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι απώλειες θα προέλθουν αφ' ενός από την κατάργηση των θέσεων εργασίας εξ' αιτίας του «ευρώ» (περιορισμός εργασιών σε συνάλλαγμα, διαχείριση χαρτοφυλακίου) και αφ' ετέρου από τις αναμενόμενες «αναδιρθρώσεις» του τραπεζικού τομέα, οι οποίες θα προέλθουν από τον έντονο ανταγωνισμό και τις ευρύτερες συγχωνεύσεις τραπεζών. Επίσης προβλέπεται αύξηση της μερικής και προσωρινής εργασίας και ανάπτυξη διαφόρων μορφών απασχόλησης με υποβαθμισμένες συμβάσεις. Οι διοικήσεις των τραπεζών προσπαθούν να μετατρέψουν την πλήρη απασχόληση σε μερική και προσωρινή.

Σημαντική επίσης είναι η εσωτερική διαφοροποίηση των εργαζομένων με τη δημιουργία υπαλλήλων δύο «ταχυτήτων» και ειδικότερα με την αύξηση του στρώματος των εξειδικευμένων και καλά αμειβόμενων υπαλλήλων και περιορισμού αντίστοιχα το στρώματος των χαμηλότερων προδιαγραφών υπαλλήλων αντίστοιχα του στρώματος των χαμηλότερων προδιαγραφών υπαλλήλων.

Εξίσου σημαντικές είναι οι αλλαγές στο σύστημα αμοιβών και εργασιακών παροχών, με την εφαρμογή διαφόρων συστημάτων σύνδεσης «μισθών- παραγωγικότητας» και άλλων μορφών εντατικοποίησης εργασίας καθώς και την

υποκαψη των συλλογικών συμβάσεων με την προσπάθεια κατάργησης για όλους τους εργαζομένους της ελάχιστης κοινωνικής προστασίας. Ταυτόχρονα προωθείται η «ελαστικοποίηση» του χρόνου εργασίας με παράταση του ωραρίου συναλλαγών και τη λειτουργία καταστημάτων τα Σαββατοκύριακα. Οι παραπάνω ανακατατάξεις επέφεραν στις περισσότερες χώρες σοβαρές αλλαγές στις συνθήκες εργασίας και στους όρους ζωής των εργαζομένων στις τράπεζες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

2.1 Οι αλλαγές στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα και στις νέες συνθήκες δράσης του τραπεζικού κεφαλαίου

Οι διεθνείς εξελίξεις στη σφαίρα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και το νέο περιβάλλον λειτουργίας της ελληνικής οικονομίας στην πορεία προς το «ενιαίο νόμισμα» έχουν επιδράσει άμεσα στις συντελούμενες ανακατατάξεις και αλλαγές στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, με αποτέλεσμα η σημερινή εικόνα να είναι πολύ διαφορετική σε σχέση με αυτή της περασμένης δεκαετίας και σίγουρα θα είναι πολύ πιο διαφορετική στο άμεσο και ορατό μέλλον. Ειδικότερα η επιτάχυνση των διαδικασιών διεθνοποίησης και ολοκλήρωσης, η χρήση νέων τεχνολογιών, η πολιτική, «φιλελευθεροποίησης» του τραπεζικού συστήματος και η προσφορά νέων υπηρεσιών, οι νέες συνθήκες ανταγωνισμού και η επιτάχυνση των διαδικασιών «συγκέντρωσης» και «συγκεντροποίησης» εργασιών και κεφαλαίου έχουν επιφέρει ριζικές αλλαγές στο μηχανισμό λειτουργίας του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος, στους όρους λειτουργίας και δράσης των.

Η «συγκέντρωση» παραγωγής (ή εργασιών) ορίζεται ως η συγκέντρωση στην ίδια επιχείρηση περισσότερων μέσων παραγωγής και εργατικής δύναμης ενώ η «συγκεντροποίηση» παράγωγής (ή εργασιών) ορίζεται ως η συνένωση δραστηριοτήτων δύο τουλάχιστον επιχειρήσεων σε μια ενιαία μονάδα. Αντίστοιχα η «συγκέντρωση κεφαλαίου» είναι «προϊόν» της συσσώρευσης κεφαλαίου (δηλ. της κεφαλαιοποίησης κερδών και προσόδων) ενώ η

«συγκεντροποίηση είναι αποτέλεσμα της αύξησης του μεγέθους ενός κεφαλαίου με τη συγχώνευση με άλλα κεφάλαια ή την εθελοντική συνένωση κεφαλαίων δια μέσου μιας νέας μετοχικής εταιρίας κρατικών τραπεζών, στην εμφάνιση νέων εξειδικευμένων εταιριών και στη δημιουργία νέων τραπεζικών ομίλων.

Στο τέλος της δεκαετίας '70 το ελληνικό τραπεζικό σύστημα χαρακτηριζόταν από υψηλό βαθμό μονοπώλησης και ισχυρό σύστημα κρατικής παρέμβασης που έβρισκε έκφραση στην μονοπωλιακή θέση τεσσάρων μεγάλων κρατικών τραπεζικών ομίλων (Εθνικής, Εμπορικής ΑΤΕ, ΕΤΒΑ) και στην εφαρμογή ενός ολόκληρου πλέγματος κανόνων και ρυθμίσεων που προσδιόριζαν τους γενικότερους όρους κίνησης των χρηματοπιστωτικών σχέσεων. Ειδικότερα οι άξονες της παρεμβατικής πολιτικής του κράτους εκδηλώνονταν πρώτον στην σωρεία κανονιστικών διατάξεων που επέβαλαν στις εμπορικές τράπεζες ποικιλίες δεσμεύσεις και υποχρεωτικές τοποθετήσεις διαθεσίμων τους, καθώς και περιορισμούς και απαγορεύσεις ορισμένων ειδών χρηματοδοτήσεων σε αντίθεση με την υποχρεωτική δέσμευση πιστώσεων για τη βιομηχανία και βιοτεχνία. Δεύτερον στο διοικητικό καθορισμό των επιτοκίων (καταθέσεων και χορηγήσεων) με σημαντικές διαφοροποιήσεις στα δεύτερα ανάλογα με το είδος της οικονομικής δραστηριότητας και τρίτον στην υποχρεωτική κατάθεση με χαμηλό επιτόκιο των αποθεματικών των ασφαλιστικών φορέων «ειδικών πιστωτικών οργανισμών» μέσα από την εκπόνηση ετησίων «νομισματο-πιστωτικών προγραμμάτων» από τη Νομισματική Επιτροπή.

Το συγκεκριμένο σύστημα κρατικής παρέμβασης, από το ένα μέρος συνέβαλε στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας όμως ταυτόχρονα δημιούργησε και σοβαρές στρεβλώσεις στην εξέλιξη των χρηματοπιστωτικών δομών και διακλάδική ροή χρηματικών πόρων εξ' αιτίας των άμεσων κυβερνητικών

παρεμβάσεων με στόχο την εξυπηρέτηση πελατειακών σχέσεων, την πολιτική χορηγήσεων με ελαστικά κριτήρια, την γραφειοκρατική οργάνωση και λειτουργία των φορέων χάραξης και υλοποίησης της πιστωτικής, με αποτέλεσμα την μη ορθολογική αξιοποίηση των διαθέσιμων χρηματικών πόρων την δημιουργία προβληματικών επιχειρήσεων, την αύξηση του δημοσίου χρέους.

Σύμφωνα με ορισμένους μελετητές το παραπάνω σύστημα όχι μονάδες λειτούργησε ικανοποιητικά, αλλά με την πάροδο του χρόνου δημιούργησε σοβαρές παρενέργειες με αρνητικές επιπτώσεις στο σύνολο της οικονομίας και στην ανάπτυξη της χώρας. Ειδικότερα το συγκεκριμένο σύστημα παρεμπόδισε την ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς, ενώ η εξάρτηση των επιχειρήσεων από το τραπεζικό σύστημα απέκτησε μόνιμο χαρακτήρα, δεδομένου ότι το τραπεζικό σύστημα ήταν το μόνο κανάλι μεταφοράς πόρων από τους αποταμιευτές προς τους επενδυτές, πράγμα που απέτρεψε τη δημιουργία «παράλληλων δρόμων ροής κεφαλαίων» προς την αγορά χρήματος.

Αποτέλεσμα της στενής αυτής σχέσης και εξάρτησης των επιχειρήσεων από τις τράπεζες σε συνδιασμό με τον τρόπο που ασκήθηκε η πιστωτική πολιτική, ήταν η ανάπτυξη προνομιακών σχέσεων μεταξύ τραπεζών και ορισμένων κλάδων ή δραστηριοτήτων ή ακόμη και με συγκεκριμένες ευνοούμενες επιχειρήσεις. Το πολύπλοκο κατά συνέπεια σύστημα πιστωτικών κανόνων και ρυθμίσεων σε συνδυασμό με το μέτρο κατανομής των πιστώσεων και των χαμηλών επιτοκίων, αφαιρούσε από τις τράπεζες την δυνατότητα εφαρμογής τραπεζικών κριτηρίων, τις εξωθούσε πολλές φορές σε καταστρατηγήσεις των κανόνων που ίσχυαν ή τις ανάγκαζε να εφαρμόζουν πάγια το σύστημα της εμπράγματης εξασφάλισης των δανείων, πράγμα που ευνοούσε μόνο τις μεγάλες επιχειρήσεις.

Όμως τόσο τα προβλήματα και οι παρενέργειες όσο και ο προσανατολισμός ένταξης της χώρας στην ΕΟΚ, καθώς και οι γενικότερες τάσεις διεθνοποίησης και δημιουργίας νέων φορέων προσφοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών οδήγησαν από τα τέλη της δεκαετίας 70 μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 90 σε σημαντικές αλλαγές, του όλου πλέγματος χρηματοπιστωτικών σχέσεων, με αποτέλεσμα στα μέσα της δεκαετίας του 90 να διαμορφωθεί μια εντελώς διαφορετική εικόνα σε σχέση με αυτή που υπήρχε στα τέλη της δεκαετίας 70.

2.1.1 Τα μέτρα «φιλελευθεροποίησης» του τραπεζικού συστήματος

Το πρώτο σημαντικό βήμα θεσμικής αλλαγής του παραπάνω συστήματος, ήταν η κατάργηση της Νομισματικής Επιτροπής το 1982 και η συγκρότηση δύο επιτροπών στα πλαίσια της Τράπεζας της Ελλάδος, για την εκπόνηση προτάσεων μεταρρύθμισης του τραπεζικού συστήματος. Η πρώτη επιτροπή ήταν η επιτροπή χαρτισσόπουλου το 1979 και η δεύτερη η επιτροπή Καρατζά το 1985. το νέο πλαίσιο που δημιουργήθηκε, ως αποτέλεσμα υλοποίησης των προτάσεων των δύο επιτροπών οδήγησε στην «φιλελευθεροποίηση» των χρηματοπιστωτικών σχέσεων, σε ότι αφορά τους όρους συγκέντρωσης και κατανομής των χρηματικών πόρων στην αλλαγή του φύλου των ειδικών πιστωτικών οργανισμών και στον της μονοπωλιακής δύναμης των τεσσάρων κρατικών ομίλων, καθώς και την αλλαγή του τρόπου διενέργειας κρατικού δανεισμού.

Οι προτάσεις των δύο επιτροπών, μετέβαλαν σταδιακά τους όρους άσκησης της πιστωτικής, νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής, καθώς και γενικότερες συνθήκες λειτουργίας των τραπεζικών και των χρηματοπιστωτικών φορέων.

2.1.2 Πολιτική ιδιωτικοποιήσεων και κρατικές τράπεζες

Σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της φιλελευθεροποίησης του τραπεζικού συστήματος ήταν και η απόφαση ιδιωτικοποίησης σειράς κρατικών τραπεζών κυρίως υπό τον έλεγχο της Εθνικής, της Εμπορικής και της Αγροτικής Τράπεζας.

Η συγκεκριμένη διαδικασία ξεκίνησε στις αρχές δεκαετίας 90 (επί κυβερνήσεως Ν.Δ) σταμάτησε προσωρινά με την επάνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία για να συνεχιστεί και πάλι με εντατικούς ρυθμούς από τη νέα κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ με επικεφαλής τον κ. Σημίτη (1996) αλλάζοντας εντελώς το τραπεζικό τοπίο σε όφελος των ιδιωτικών τραπεζών.

Η δικαιολόγηση της πολιτικής των ιδιωτικοποιήσεων στην περίπτωση της πώλησης κρατικών τραπεζών στηρίχτηκε άλλοτε στην ανάγκη εξεύρεσης πόρων για την κάλυψη των δημοσίων ελλειμμάτων, άλλοτε στην ανάγκη περιορισμού του αντιπαραγωγικού και σπάταλου κράτους, άλλοτε στην ανάγκη κατάργησης των κρατικών μονοπωλίων ή ολιγοπωλίων για ενίσχυση του ανταγωνισμού και άλλοτε ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα των διαδικασιών «ολοκλήρωσης» και «παγκοσμιοποίησης» της οικονομικής ζωής. Ταυτόχρονα το γενικότερο φαινόμενο των «αξιαγορών και συγχωνεύσεων» συνδέθηκε από ορισμένους μονοσήμαντα με την πολιτική ιδιωτικοποιήσεων, ενώ στην πραγματικότητα αποτελεί μια από της μορφές εδήλωσής του.

Όσον αφορά στον «αντιπαραγωγικό» και «σπάταλο» κρατικό τομέα είναι αποτέλεσμα του τρόπου λειτουργίας των δημοσίων επιχειρήσεων μαζί και των κρατικών τραπεζών, που διαμορφώναν συνθήκες εξυπηρέτησης των «διαπλεκόμενων συμφερόντων» μεταξύ εκπροσώπων της κρατικής γραφειοκρατίας και εκάστοτε κυβερνητικής εξουσίας. Κατά συνέπεια, η επίλυση του προβλήματος με «Σολομώντειο τρόπο» (ιδιωτικοποίηση) είναι μια λύση που

εξυπηρετεί κυρίως συγκεκριμένα ιδιωτικά συμφέροντα. Όσον αφορά στις ιδιωτικοποιήσεις στο όνομα της κατάργησης των κρατικών μονοπωλίων και της ενίσχυσης του ανταγωνισμού στις περισσότερες περιπτώσεις έχουμε μετατροπή των κρατικών μονοπωλίων σε ιδιωτικά μονοπώλια. Αυτό είναι ιδιαίτερα φανερό στην περίπτωση ιδιωτικοποίησης ορισμένων κρατικών τραπεζών οι οποίες ενίσχυσαν είτε τη δύναμη μεγάλων πολυκλαδικών ομίλων (περίπτωση Βαρδινογιάννη), είτε τη δύναμη αναπτυσσόμενων ιδιωτικών τραπεζικών ομίλων (περιπτώσεις Ομίλου Eurobank, Τράπεζας Πειραιώς).

Η πολιτική ιδιωτικοποιήσεων, ανεξάρτητα από τους λόγους προώθησης τους θα πρέπει να εξετάζεται ως προς το τελικό αποτέλεσμα και κυρίως σε όφελος τίνος πραγματοποιείται.

2.2 Η συγκέντρωση εργασιών και κεφαλαίου στις τράπεζες.

Ο τομέας των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών περιλαμβάνει τόσο τις παραδοσιακές τραπεζικές, ασφαλιστικές ή χρηματιστηριακές εργασίες, όσο και μια σειρά νέες δραστηριότητες που συνδέονται με την προσφορά νέων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (διαχείρισης χαρτοφυλακίου διαχείρισης διαθεσίμων, υπηρεσίες leasing, factoring, venture capital, συμβουλευτικές και άλλες υπηρεσίες) που προσφέρονται από εξειδικευμένες εταιρίες στην τελευταία δεκαετία. Το βάρος του χρηματοπιστωτικού τομέα στο «Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν» εμφανίζει στο διάστημα 1985 - 95 τάσεις αύξησης ενώ η σημασία του είναι ασύγκριτα μεγαλύτερη στη λειτουργία του οικονομικού συστήματος. Ειδικότερα στην περίοδο 1990-95, ο συνολικός αριθμός των χρηματοπιστωτικών εταιριών από 240 ανήλθε σε 440. Στον τραπεζικό τομέα οι αλλαγές ήταν περισσότερο διαρθρωτικού χαρακτήρα.

2.2.1 Το επίπεδο συγκέντρωσης στον τραπεζικό τομέα

Πιο συγκεκριμένα στον τραπεζικό τομέα, το επίπεδο συγκέντρωσης εργασιών και κεφαλαίου το 1995 σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα I.V ήταν σε πολύ υψηλά επίπεδα, αν υπολογίσουμε ότι οι 10 μεγαλύτερες τράπεζες διέθεταν το 92% των καθαρών κερδών σε σχέση με 93% ενώ οι 5 πρώτες είχαν το 74% του ενεργητικού σε σχέση με 79%, το 62% των ιδίων κεφαλαίων σε σχέση με 67%, το 91% των καθαρών κερδών σε σχέση με 86% και το 67% των απασχολούμενων σε σχέση με 73%.

Με άλλα λόγια το επίπεδο συγκενώνει στον τραπεζικό τομέα, παρά τη σχετική υποχώρηση που σημείωσε την τελευταία πενταετία βρίσκεται μεταξύ των υψηλότερων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, πράγμα που συνεπάγεται σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα Vβ την αναπαραγωγή της ολιγοπωλιακής δομής που είχε την περασμένη δεκαετία. Οι δύο μεγαλύτεροι τραπεζικοί όμιλοι, εθνικής και εμπορικής είχαν στις αρχές της δεκαετίας του '80, πάνω από το 70% του ενεργητικού όλων των εμπορικών τραπεζών, το 80% των καταθέσεων, το 70% των μικτών κερδών και το 65% των απασχολούμενων. Ειδικότερα στην κορυφή των μεγαλύτερων εμπορικών τραπεζών, το 1995 ήταν σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα VII, η Εθνική Τράπεζα οι οποία κατείχε το 33% του ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών σε σχέση με 44,5% το 1998 το 35,3% των καταθέσεων σε σχέση με το 47,3% το 2000 των χορηγήσεων σε σχέση με 27% και το 31% των απασχολούμενων σε σχέση με 34,5%.

Δεύτερον ήταν η Αγροτική Τράπεζα με 14% του ενεργητικού σε σχέση με 15% το 1988, το 15,6% των καταθέσεων σε σχέση με 13%, το 24% των χορηγήσεων σε σχέση με 26,6% και το 11,2% των εργαζόμενων σε σχέση με 14,8% το 1988. Τρίτη ήταν η Εμπορική Τράπεζα με 10,6%

του ενεργητικού το 1995 σε σχέση με 11,3% το 1988 το 11,2% των καταθέσεων σε σχέση με 11,9% το 10,4% των χορηγήσεων σε σχέση με 9,69 και το 15,2% των εργαζόμενων σε σχέση με 15,3%. Την τέταρτη θέση είχε η Alpha Πίστεως (σε σχέση με την έβδομη θέση το 1988) με 8,2% του ενεργητικού σε σχέση με 5,9%, το 8,3% των χορηγήσεων σε σχέση με 4,8% και το 7,8% των εργαζόμενων σε σχέση με 6,7%. Τέλος την πέμπτη θέση κατείχε σε σχέση με 9,6% το 7,4% των καταθέσεων σε σχέση με 6,3% το 9,3% των χορηγήσεων σε σχέση με 11% και το 2,8% των εργαζόμενων σε σχέση με 3,1% το 1988.

Τα παραπάνω στοιχεία εκτός από το υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης, αποκαλύπτan και τις ανακατατάξεις στα μερίδια των μεγαλύτερων τραπεζών. Είναι φανερό ότι οι κρατικές τράπεζες (Εθνική, Αγροτική, Εμπορική και Κτηματική) παρουσίαζαν το 1995 μείωση μεριδίου τους στην τραπεζική αγορά, ενώ αντίθετα οι ιδιωτικές και ξένες τράπεζες είχαν αύξηση του μεριδίου τους σε σχέση με το 1988. Οι αιτίες μείωσης του μεριδίου των κρατικών πρέπει να αναζητηθούν τόσο στις διαδικασίες ιδιωτικοποίησης μικρών κρατικών τραπεζών (Τράπεζα Αθηνών, Ελληνογαλλική και Τράπεζα Πειραιώς από τον όμιλο Εμπορικής) όσο και στις διαδικασίες εκκαθάρισης δύο ακόμα θυγατρικών τραπεζών (Αραβοελληνικής του ομίλου Εθνικής και Τράπεζας Επενδύσεων του ομίλου Εμπορικής), καθώς και στην δημιουργία έξι νέων ιδιωτικών τραπεζών (Ευρωεπνδυτικής, Interbank, Εγνατίας, Δωρικής, Aspīs Bank και Ευρωπαϊκής Λαϊκής) και εγκατάστασης τεσσάρων νέων ξένων τραπεζών από αρχές δεκαετίας 90 (Τράπεζα Κύπρου, Bayerische Vereinsbank, Institute Baucario, San Paolo Torino και ING Bank). Τέλος σημαντικό ρόλο έπαιξε η έγκαιρη και αποτελεσματική προσαρμογή των ιδιωτικών τραπεζών (ιδιαίτερα της Alpha Πίστεως, Εργασίας και

Ευρωπενδυτικής ή Eurobank) στις νέες συνθήκες της αγοράς σε σχέση με τις κρατικές.

Με άλλα λόγια σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα VII, στην εγχώρια τραπεζική αγορά του 1995 κυριαρχούσαν τέσσερις μεγάλοι τραπεζικοί όμιλοι από τους οποίους τρεις ήταν κρατικοί (Εθνικής, Εμπορικής, Αγροτικής) και ένας ιδιωτικός (Alpha Πίστεως) ενώ ακολουθούσαν τέσσερις ακόμη μεσαίου μεγέθους όμιλοι (ΕΤΒΑ, Τράπεζα Εργασίας, Eurobank και Citibank) οι οποίου μαζί με τους πρώτους, συγκέντρωσαν γύρω στο 90% των τραπεζικών και χρηματοπιστωτικών εργασιών στην ελληνική οικονομία.

Τέλος σημαντικό πεδίο εξελίξεων, που είχαν οδηγήσει σε μεγάλες ανακατατάξεις στην τραπεζική αγορά, είναι ο νέος κύκλος ιδιωτικοποιήσεων και συγχωνεύσεων κρατικών τραπεζών καθώς οι προσπάθειες προώθησης «στρατηγικών συμμαχιών» μεταξύ ελληνικών ιδιωτικών τραπεζών. Σε πολιτικό επίπεδο έχει ήδη αποφασιστεί και προχωρά η αποκρατικοποίηση των κρατικών τραπεζών Κρήτης, Κεντρικής Ελλάδος και Ιονικής καθώς και η συγχώνευση της Εθνικής Στεγαστικής με την Κτηματική και της τελευταίας με την Εθνική Τράπεζα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΙ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΙ ΟΜΙΛΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

3.1 Οι μεγαλύτεροι τραπεζικοί όμιλοι.

Οι μεγαλύτεροι τραπεζικοί όμιλοι στην Ελληνική Οικονομία ήταν στα μέσα της δεκαετίας 90, ο όμιλος Εθνικής, ο Όμιλος Εμπορικής, ο Όμιλος Α.Τ.Ε, ο Όμιλος Ε.Τ.Β.Α, ο Όμιλος Alpha Τράπεζας Πίστεως και ο όμιλος Τράπεζας Εργασίας. Οι τέσσερις πρώτη ήταν (κατά πλειοψηφία ή στο σύνολό τους) κρατικής ιδιοκτησίας, ενώ οι δύο τελευταίοι ήταν ιδιωτικοί - πολυσυμμετοχικού χαρακτήρα Όμιλοι. Επίσης ένας νέος δυναμικά αναπτυσσόμενος ιδιωτικός τραπεζικός όμιλος, είναι ο όμιλος "Eurobank" του ομίλου Λάτση, ενώ με γρήγορους ρυθμούς αναπτύσσεται και ο όμιλος Τράπεζας Πειραιώς.

3.1.1. Όμιλος Εθνικής

Ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας είναι ο μεγαλύτερος και ο αρχαιότερος χρηματιστικός όμιλος στην Ελληνική Οικονομία. Στους κόλπους του ομίλου, συμπεριλαμβάνονται δεκάδες επιχειρήσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Κεντρικό ρόλο στη ζωή του ομίλου παίζει η Εθνική Τράπεζα, που λειτουργεί και ως «μητρική εταιρία» του ομίλου. Στα 155 χρόνια λειτουργία της, εκτός από την εδραίωση της ηγεμονικής της θέσης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, συνέβαλε αποφασιστικά στην ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας και στην επιτάχυνση των διαδικασιών συγκέντρωσης και συγκεντροποίησης του Ελληνικού κεφαλαίου, καθώς και στην μονοπώληση των τραπεζικών εργασιών στη χώρα. Παράλληλα η Εθνική, με

την έμμεση υπαγωγή της στον κρατικό έλεγχο και τη χρησιμοποίηση της απ' όλες τις μεταπολεμικές κυβερνήσεις, ως βασικού φορέα υλοποίησης των κατευθύνσεων της πιστωτικής πολιτικής, οδήγησε στην περαιτέρω ενίσχυση της θέσης της στην Ελληνική Οικονομία και τη μετατροπή της σ' ένα γιγαντιαίο, για τα Ελληνικά δεδομένα, «χρηματιστικό όμιλο» και σημαντικότερο πυρήνα της ελληνικής χρηματιστικής ελίτ.

Τεχνολογικός και οργανωτικός εκσυγχρονισμός προσφορά νέων τραπεζικών Προϊόντων.

Βασικό στοιχείο εκσυγχρονισμού της Τράπεζας είναι η εφαρμογή πολύπλευρου προγράμματος τεχνολογικού και οργανωτικού εκσυγχρονισμού, η προσφορά νέων τραπεζικών «προϊόντων», η ανάληψη αναπτυξιακών πρωτοβουλιών, η εφαρμογή προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης του προσωπικού, καθώς και η αναβάθμιση του κοινωνικού της έργου. Ειδικότερα όσον αφορά τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό, η Εθνική με γρήγορους ρυθμούς προχωρά στην ανάκτηση της πρωτοπορίας χρήσης της πληροφορικής στον τραπεζικό τομέα.

Γενικότερα Συμπεράσματα.

Ο όμιλος Εθνικής είναι ο μεγαλύτερος χρηματιστικός όμιλος στην Ελληνική Οικονομία. Η Εθνική Τράπεζα και ο Βασικός πυρήνας θυγατρικών της (ΕΚΤΕ, ΕΤΕΒΑ, Εθνική Στεγαστικής, Εθνική Ασφαλιστική, κ.α.) ασκούν σοβαρή επίδραση στη λειτουργία του πιστωτικού συστήματος και συνολικά της Ελληνικής Οικονομίας. Για την αντιμετώπιση των συσσωρευμένων προβλημάτων και την προσαρμογή της στις νέες συνθήκες η Εθνική άρχισε από τις αρχές της δεκαετίας του 90 να εφαρμόζει πρόγραμμα λειτουργικού και τεχνολογικού εκσυγχρονισμού, με στόχο την εξυγίανση του χαρτοφυλακίου, την προσφορά νέων τραπεζικών

υπηρεσιών και την επέκταση της τεχνολογίας. Η εξυγίανση του χαρτοφυλακίου σε πολλές περιπτώσεις συνοδεύεται από επιλογές και αδιαφάνειες που αντί να ενισχύουν, αποδυναμώνουν τον όμιλο. Τα νέα χαρακτηριστικά του ομίλου, προσδιορίζονται κυρίως από την επέκταση της δράσης του σε νέα σύγχρονα τραπεζικά «προϊόντα» τη συγχώνευση ομοειδών εταιριών και τη διεύρυνση των δραστηριοτήτων τους, τη μείωση των «συμμετοχών» σε βιομηχανικές και άλλες εταιρίες και την επέκταση του σε νέες χρηματοοικονομικές τη μείωση του αριθμού των απασχολουμένων στις τραπεζικές εργασίες, την διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων της, την επέκταση του δικτύου καταστημάτων στο εξωτερικό και τη διεθνοποίηση της δράσης πολλών θυγατρικών.

Το μέγεθος του ομίλου και η ανάγκη στήριξης αναπτυξιακών και κοινωνικών στόχων, κάνουν επιτακτική την παρέμβαση της πολιτείας για τη διατήρηση του δημόσιου χαρακτήρα και την ταυτόχρονη αλλαγή των κριτηρίων λειτουργίας του.

3.1.2. Όμιλος Εμπορικής Τράπεζας.

Ο όμιλος Εμπορικής Τράπεζας είναι ο δεύτερος σε μέγεθος χρηματιστικός όμιλος στην Ελληνική Οικονομία. Η μητρική εταιρία του Ομίλου - Εμπορική Τράπεζα - κατείχε το 1995 από πλευράς ενεργητικού την 367^η θέση στον κατάλογο των 1.000 μεγαλύτερων τραπεζών του κόσμου. Από τις αρχές τις δεκαετίας του 90 άρχισαν να προωθούνται στην Εμπορική Τράπεζα σημαντικές αλλαγές που άρχισαν να μεταβάλλουν τους όρους λειτουργίας της Τράπεζας και τη θέση του ομίλου στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και την Ελληνική Οικονομία. Σημαντικός σταθμός, που θα επηρεάσει άμεσα τη μελλοντική πορεία του ομίλου, είναι η κυβερνητική απόφαση (αρχές 198), ιδιωτικοποίησης της

Ιονικής Τράπεζας μαζί και του υπό - ομίλου εταιρειών που ελέγχει.

Βασικά μεγέθη και δραστηριότητες της Εμπορικής Τράπεζας.

Από τις αρχές του 96 η παρουσία της Τράπεζας στην εγχώρια αγορά ατόνησε πλήρως. Ήταν η πρώτη ελληνική τράπεζα που προχώρουσε σε παύση εργασιών κατά την τελευταία 30ετία.

Δυστυχώς ο μη έγκαιρος στρατηγικός προσανατολισμός της τράπεζας (κλείσιμο, εκσυγχρονισμός ή πώληση), οδήγησε μετά από παρατεταμένη περίοδο ζημιογόνων χρήσεων, σε «παύση εργασιών» και σε απώλεια κεφαλαίων για τον όμιλο πάνω από 20 δισ.

Μια διαφορετική εξέλιξη είχε η περίπτωση ιδιωτικοποίησης της Τράπεζας Πειραιώς. Το Δεκέμβρη 91 , η τράπεζα πωλήθηκε (66,7% των μετοχών) αντί ποσού 3δισ δραχ. Στη πολυσυμμετοχική εταιρία «Υnico ΑΕ» η οποία ανήκει σε όμιλο 50 μεγάλων ελλήνων επιχειρηματιών. Η διαδικασία ιδιωτικοποίησης της τράπεζας, είχε όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που συνήθως έχει η πώληση κερδοφόρων τμημάτων κρατικής περιουσίας σε μεγάλα ιδιωτικά συμφέροντα.

Μια νεότερη εξέλιξη στον τομέα των ιδιωτικοποιήσεων, ήταν η κυβερνητική απόφαση (αρχές 98), πώλησης της πλειοψηφίας των μετοχών της Ιονικής Τράπεζας.

Όμως η απόφαση ιδιωτικοποίησης της Ιονικής ήταν καθαρά πολιτική επιλογή παραχώρησης «ζωτικού χώρου» στο ιδιωτικό τραπεζικό κεφάλαιο.

Μπορούμε να εξάγουμε τα εξής συμπεράσματα σχετικά με το χαρακτήρα και την έκταση των αλλαγών στην τράπεζα. Ειδικότερα ο χαμηλός ρυθμός αύξησης των χορηγήσεων (18%) την πενταετία (90- 95), σε σχέση με

τον υψηλό ρυθμό αύξησης των επενδύσεων (808%), αντανακλούν αλλαγές στον τρόπο αξιοποίησης των χρηματικών πόρων. Ένα μικρότερο μέρος των καταθέσεων σε δάνεια και άλλες μορφές χρηματοδοτήσεων, ενώ αντίθεται, ένα όλο και μεγαλύτερο τοποθετείται απ' ευθείας σε χρεόγραφα (μετοχές ομόλογα, μερίδια Α/Κ, κ.α) καθώς και σε πάγιες εγκαταστάσεις. Με άλλα λόγια, παρατηρείται κατ' αρχήν μια τάση «τιτλοποίησης» του τρόπου αξιοποίησης των χρηματικών πόρων και ταυτόχρονα αναδιάρθρωση των χορηγήσεων υπέρ του τριτογενούς τομέα.

Γενικότερα συμπεράσματα.

Σημαντικές αλλαγές έγιναν στην διάρθρωση του χαρτοφυλακίου του ομίλου. Η αναδιάρθρωση χαρτοφυλακίου εκτός από τη δημιουργία νέων εταιριών, συνοδεύτηκε από ιδιωτικοποιήσεις. Παρά την απώλεια σημαντικών κεφαλαίων, ο όμιλος, με αλληπάλληλες αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου, ενίσχυσε τα τελευταία χρόνια την κεφαλαιακή του βάση.

Η αυξανόμενη διεθνοποίηση του ελληνικού κεφαλαίου και το άνοιγμα της Ελληνικής οικονομίας στην ευρωπαϊκή αγορά, επιταχύνουν τις διαδικασίες διεθνοποίησης των εργασιών του ομίλου και ενίσχυσης των διαφόρων μορφών συνεργασίας με ξένες επιχειρήσεις και πολυεθνικούς ομίλους.

3.1.3 Όμιλος Αγροτικής Τράπεζας.

Ο Όμιλος «Αγροτικής Τράπεζας Ελλάδος» (Α.Τ.Ε.) είναι από τους σχετικά νεότερους χρηματιστικούς ομίλους στην Ελληνική Οικονομία. Το κύριο χαρακτηριστικό της Αγροτικής Τράπεζας, από την πρώτη περίοδο λειτουργίας ως τις αρχές της δεκαετίας 90, ήταν ότι κατείχε το αποκλειστικό προνόμιο άσκησης της αγροτικής πίστης και

ταυτόχρονα αποτελούσε το βασικότερο φορέα υλοποίησης της κυβερνητικής πολιτικής στον αγροτικό χώρο.

Ο όμιλος Α.Τ.Ε έγινε ένας από τους μεγαλύτερους «κρατικό- μονοπωλιακούς» ομίλους της Ελληνικής οικονομίας και ο κυριότερος εκφραστής μιας πολύπλευρης αλληλοσυνδέσεις κρατικού, συνεταιριστικού και ιδιωτικού κεφαλαίου στην αγροτική οικονομία.

3.1.4 Ε.Τ.Β.Α

Στην αρχική περίοδο λειτουργίας της (1964), η ΕΤΒΑ είχε μορφή Δημόσιας επιχείρησης, ενώ από το 1973 μετατράπηκε σε «ειδικό πιστωτικό οργανισμό» υπό τον έλεγχο του κράτους με μορφή Α.Ε. Το 1995 το συνολικό της ενεργητικό ξεπερνούσε τα 64 τρις δρχ. και από πλευράς μεγέθους κατείχε την 7^η θέση στο σύνολο του ελληνικού πιστωτικών ιδρυμάτων.

Πενταετής πρόγραμμα εξυγίανσης και ενίσχυσης της κεφαλαιακής βάσης.

Τα ζημιογόνα αποτελέσματα της Ε.Τ.Β.Α δημιούργησαν κατ' αρχής επείγουσα ανάγκη ενίσχυσης της κεφαλαιακής βάσης. Αυτό έγινε με αλληπάλληλες αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου από το κράτος. Παρ' όλα αυτά η συγκεκριμένη στήριξη δεν ήταν αρκετή για την εξυγίανσή της. Οι απώλειες εσόδων της τράπεζας τα προσεχή χρόνια προβλέπονταν να ανέλθουν σε 50- 60 δις ετησίως, πράγμα που απαιτούσε νέες αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου.

Το 95 αποφασηνίστηκε ο βασικός προσανατολισμός της τράπεζας και χαραχτήκαν οι κυριότερες κατευθύνσεις εξυγίανσης και εκσυγχρονισμού της. Ειδικότερα προβλέπεται η μετατροπή της Ε.Τ.Β.Α σε σύγχρονη «Αναπτυξιακή - Επενδυτική» Τράπεζα, με εκσυγχρονισμό και αναδιάρθρωση όλων των εσωτερικών λειτουργιών, με

αποτελεσματική διαχείριση δανείων και ρευστοποίηση προβληματικού χαρτοφυλακίου μέσω πλειστηριασμού, την προσεκτική και περιορισμένη ανάπτυξη τραπεζικών εργασιών στο μέλλον με ιδιωτικό - οικονομικά κριτήρια, τη θέσπιση ασφαλιστικών δικλίδων διαχείρισης τραπεζικών κινδύνων ώστε να μην δημιουργούν νέε ζημιές στο μέλλον, την τμηματική μείωση του προσωπικού κ.α.

Με λίγα λόγια η τράπεζα ξεχώρισε τη διαχείριση του προβληματικού χαρτοφυλακίου από τις άλλες αναπτυξιακές και επενδυτικές δραστηριότητες και έχοντας ισχυρή κεφαλαιακή βάση, έκανε στην ουσία από αρχές 96 μία νέα αρχή αλλάζοντας το χαρακτήρα του ομίλου σε «χρηματοπιστωτικό συγκρότημα».

3.1.5 όμιλος Alpha Πίστεως.

Ο όμιλος της «Alpha Τράπεζας Πίστεως», είναι από τους νεότερους και πλέον σύγχρονους ιδιωτικούς χρηματιστικούς ομίλους στην Ελληνική Οικονομία. Κύρια στοιχεία που προσδιορίζουν την ταυτότητα του, είναι το σύγχρονο μάνατζμέντ και η εντατική χρήση νέων τεχνολογιών, καθώς επίσης η συνεχής διεύρυνση των τραπεζικών εργασιών και προσφορά νέων χρηματοπιστωτικών «προϊόντων». Τα τελευταία χρόνια, ο όμιλος έκανε σημαντικά βήματα επέκτασης στο εξωτερικό, με την εξαγορά της «Commercial Bank of London» (1994) και τη δημιουργία της «Banca Buchresti» στη Ρουμανία (1996), καθώς την εξαγορά της Αγγλικής Τράπεζας «Lombard Natwest» στην Κύπρο (1998). Από άποψη μεγέθους, η «Alpha Τράπεζα Πίστεως», κατείχε το 1995 την 4^η θέση μεταξύ των ελληνικών εμπορικών τραπεζών, ενώ σύμφωνα με διεθνείς συγκρίσεις κατείχε την 574^η θέση στον κατάλογο των 1.000 μεγαλύτερων τραπεζών του κόσμου.

Στο διάστημα της τελευταίας πενταετίας, τα συνολικά κεφάλαια (ενεργητικό) της τράπεζας αυξήθηκαν κατά 282%,

ενώ επήλθαν σημαντικές αλλαγές στις μορφές άντλησης και τοποθέτησης κεφαλαίων. Ειδικότερα στον τομέα των καταθέσεων, σημαντικό μερίδιο αποτελούν οι διάφορες κατηγορίες υψηλότοκων καταθέσεων, καθώς και οι καταθέσεις σε συνάλλαγμα, μεγάλο μέρος των οποίων συνδέεται με κερδοσκοπικές τοποθετήσεις κεφαλαίων. Στο σύνολο των καταθέσεων των εμπορικών τραπεζών, το μερίδιο της τράπεζας ανήλθε από 7,2% το 1990 σε 14,5% το 1995. Επίσης από πλευράς χορηγήσεων, το μερίδιο της από 3,4% το 1990 αυξήθηκε σε 13,6% το 1995, ενώ παράλληλα άλλαξε τη συνθεσή τους. Ειδικότερα στο διάστημα της τελευταίας οκταετίας, τα ίδια κεφάλαια αυξήθηκαν κατά 16 φορές, με αποτέλεσμα ο συντελεστής φερεγγυότητας, να είναι σχεδόν διπλάσιος από τον προβλεπόμενο (8%) της 2^{ης} κοινοτικής οδηγίας. Σημαντικός επίσης είναι και ο βαθμός κερδοφορίας της τράπεζας. Τα καθαρά κέρδη το 1995 αποτελούσαν το 24% των κερδών όλων των εμπορικών τραπεζών.

Λειτουργικός εκσυγχρονισμός

Καθοριστικό παράγοντας ανοδικής πορείας της τράπεζας, ήταν ο έγκαιρος προσανατολισμός στην προσφορά νέων τραπεζικών «προϊόντων» και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, καθώς επίσης η χρήση νέων τεχνολογιών και η εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων οργάνωσης και λειτουργίας, μαζί και προγραμμάτων εκπαίδευσης προσωπικού.

Σημαντικός παράγοντας ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας, είναι το σύγχρονο δίκτυο Α.Τ.Μ. και η συνεχής εκπαίδευση και επιμόρφωση του προσωπικού.

Ορισμένα συμπεράσματα.

Ο Όμιλος κατέχει τη «δεσπόζουσα θέση» στην προσφορά τραπεζικών, χρηματοοικονομικών και άλλων υπηρεσιών (Leasing, factoring, venture capital, επενδύσεων χαρτοφυλακίου αμοιβαίων κεφαλαίων, παροχής

συμβούλων και «διαφόρων» υπηρεσιών, καθώς και «προϊόντων» πληροφορικής), από εξειδικευμένες θυγατρικές εταιρίες, αποκομίζοντας μονοπωλιακά κέρδη. Η πολύμορφη και αυξανόμενη συνεργασία του ομίλου με ξένα τραπεζικά και χρηματοοικονομικά συγκροτήματα, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη διεθνική του δράση, δίνει στον όμιλο «πολυεθνικά» χαρακτηριστικά. Ταυτόχρονα, η «δεσπόζουσα θέση» που κατέχει στο χρηματο - πιστωτικό τομέα, του δίνει χαρακτηριστικά πολυκλαδικού «χρηματοπιστωτικού συγκροτήματος» με επιχειρηματικό κέντρο, τράπεζα «γενικών συναλλαγών». Η πολύμορφη οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα του ομίλου, κατατάσσει από κοινωνιολογική άποψη τον ηγετικό του πυρήνα, στα μέλη της χρηματιστικής ελίτ της Ελληνικής Οικονομίας.

3.1.6 Όμιλος Τράπεζας Εργασίας.

Ο όμιλος της Τράπεζας εργασίας, είναι από τους νεότερους και δυναμικά αναπτυσσόμενους χρηματοπιστωτικούς ομίλους στην ελληνική οικονομία. Παρά το μικρό σχετικά μέγεθος, τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει ραγδαία ανάπτυξη εργασιών και επέκταση δραστηριοτήτων σε νέους τομείς, ενώ από το 1993 έκανε τα πρώτα βήματα στο εξωτερικό.

Εξέλιξη βασικών χρηματοοικονομικών μεγεθών.

Η τράπεζα εργασίας, στο διάστημα της τελευταίας οκταετίας (1987- 95), πέτυχε ν' αυξήσει σχεδόν κατά 8 φορές τα συνολικά της κεφάλαια (ενεργητικό) και πάνω από φορές 7 φορές τις καταθέσεις και χορηγήσεις. Οι βραχυπρόθεσμες χορηγήσεις στο 95% το 1995. επίσης άλλαξε σημαντικά η σύνθεση των κεφαλαίων. Η διατραπεζική αγορά σε τίτλους και χρεόγραφα ανερχόταν στο 20%.

Σημαντική επίσης βελτίωση παρουσιάζει η κεφαλαιακή βάση της τράπεζας. Τα ίδια κεφάλαια, στο διάστημα 1987-95 αυξήθηκαν κατά 15 φορές, ενώ ο συντελεστής φερεγγυότητας ανήλθε στο 14,9% σε σχέση με τον ελάχιστο 8% που προβλέπει η 2^η τραπεζική οδηγία. Επίσης σε όλη την περίοδο, η τράπεζα παρουσίασε το υψηλότερο ποσοστό κερδοφορίας απ' όλες τις ελληνικές εμπορικές τράπεζες (μέσος όρος 63%) και ένα από τα υψηλότερα στο κόσμο. Τέλος το 1993, η τράπεζα έκανε τα πρώτα βήματα διεθνοποίησης των δραστηριοτήτων της, με την μετατροπή του γραφείου αντιπροσωπείας στο Λονδίνο σε πλήρες κατάστημα, ενώ με τη συμμετοχή της σε επενδυτικές δραστηριότητες στα Βαλκάνια, στα πλαίσια του «Euromerchant Balcan Fund» που δημιουργήθηκε με την πρωτοβουλία της «Ευρώεπενδυτικής τραπεζής» του Ομίλου Λάιτση και της συμμετοχής της «Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης», του Διεθνούς χρηματοδοτικού οργανισμού της παγκόσμιας τράπεζας και δημιουργεί νέες προοπτικές ανάπτυξης.

Ένα νέο σημαντικό βήμα διεθνοποίησης των δραστηριοτήτων της, είναι η δημιουργία αρχές 98 μίας νέας τράπεζας, της EUROBANK International" με έδρα το Giuernsex των Channel Islands που βρίσκονται στο πορθμό της Μάγχης. Παρ' όλα αυτά, από άποψη συνολικών μεγεθών, εξακολουθεί να ανήκει στην κατηγορία των μεσαίου μεγέθους τραπεζών που όμως σταθερά πλησιάζει τα μεγέθη των μεγάλων τραπεζών.

Ορισμένα συμπεράσματα.

Ο όμιλος έχει στενούς δεσμούς με ισχυρούς επιχειρηματικούς κύκλους της ελληνικής οικονομίας (εφοπλιστικούς και εμποροβιομηχανικούς) και αναπτύσσει πολύμορφη συνεργασία με ξένες επιχειρήσεις, ενώ

επεκτείνει σταδιακά το δίκτυο καταστημάτων και δραστηριοτήτων στο εξωτερικό.

3.1.7 Όμιλος Τράπεζας EUROBANK.

Ο Όμιλος Τράπεζα EUROBANK αποτελεί μέρος του ευρύτερου «ομίλου επιχειρήσεων» Γιάννη Λάτση, ενός από τους μεγαλύτερους και πλέον διεθνοποιημένους χρηματιστικούς ομίλους της Ελληνικής Οικονομίας. Η δράση του ομίλου απλώνονται στις ναυτιλιακές μεταφορές εμπορία - διάλυση αργού πετρελαίου και παραγωγή πετρελαίοειδών, κατασκευαστικές και κτηματικές εργασίες, έρευνα - τεχνολογία, τουρισμό, αερομεταφορές και τέλος τραπεζικές και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Από τις αρχές της δεκαετίας του 90 με τη δημιουργία της «Ευρωεπενδυτικής τράπεζας» στην Ελλάδα, καθώς και την εξαγορά από την τελευταία της «Τράπεζας Interbank» ενίσχυσε αποφασιστικά την παρουσία του στην εγχώρια αγορά καθώς στον ευρωπαϊκό και βλακανικό χώρο.

Η εξαγορά κατά 95% της «Interbank» αντί ποσού 17δισ. δρχ. από την «Eurobank» το 1996, ενίσχυσε τη θέση της τελευταίας, αλλά και του ομίλου συνολικά στην εγχώρια τραπεζική αγορά. Σημαντικός επίσης τομέας δραστηριότητας της «Eurobank» είναι η συμμετοχή σε επενδυτικές πρωτοβουλίες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, με μορφή «επιχειρηματικών κεφαλαίων». Ο όμιλος Λάτση, αποτελεί κατ' αρχήν αντιπροσωπευτικό δείγμα του κοσμοπολίτικου τμήματος του Ελληνικού κεφαλαίου που συνδυάζει την πολυκλαδικότητα και πολυεθνικότητα, με τις εθνικές ιδιαιτερότητες διαμόρφωσης του χρηματιστικού κεφαλαίου στην Ελληνική οικονομία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

*****

Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

4.1 Η σημασία της τεχνολογίας για τον τραπεζικό τομέα

Η εισαγωγή της τεχνολογίας επαναστατικοποίησε τον τραπεζικό τομέα του, ευρύτερα, τις χρηματοοικονομικές αγορές. Η κυριότερη συμβολή όπως της τεχνολογίας συνίσταται στη σύνδεση των κεφαλαιαγορών σε διεθνή κλίμακα και στη δυνατότητα πραγματοποίησης τραπεζικών εργασιών σε διασυνοριακή βάση κατά τη διάρκεια ολόκληρου του 24ώρου.

Συνέβαλε επίσης- παράλληλα - στη διεθνοποίηση των τραπεζικών εργασιών και τη δημιουργία διεθνούς ενιαίας κεφαλαιαγοράς. Η τεχνολογία διευκόλυνε τη γεωγραφική επέκταση των τραπεζών και ταυτόχρονα τη δημιουργία νέων τραπεζικών υπηρεσιών και χρηματοδοτικών τεχνικών. Επίσης ενθάρρυνε τη διείσδυση νέων ανταγωνιστών στις παραδοσιακές τραπεζικές αγορές ανταγωνιστών οι οποία - λιγότερο ή περισσότερο - ασχολούνται με δραστηριότητες όμοιες με αυτές των παραδοσιακών τραπεζών. Παράλληλα ώθησε τις εμπορικές κυρίως ή ευελιξία και η προσαρμοστικότητα, ενώ σημαντικά είναι τα οφέλη για τους επενδυτές με μεγάλο χαρτοφυλάκιο ή μεγάλα διαθέσιμα που γίνονται πλέον περιζήτητα από όλες τις τράπεζες. Η συνεχής απελευθέρωση της τραπεζικής αγοράς έχει συνέπεια τη βαθμιαία συρρίκνωση των περιθωρίων

κέρδους και δυσκολία συνεπώς στην ανάπτυξη ιδιαίτερα των παραδοσιακών εργασιών.

Το νέο καθεστώς λειτουργίας των Τραπεζών, προκειμένου αυτές να αντιμετωπίζουν επιτυχώς τον ανταγωνισμό και να διασφαλίζουν κερδοφορία, επιβάλλει αφενός συνεχή προσαρμοστικότητα και νέες επενδύσεις και αφετέρου παροχή νέων προϊόντων/ υπηρεσιών διαφοροποιημένων και ικανών να ικανοποιήσουν τους καταθέτες, τους δανειοδοτούμενους αλλά και αυτούς που συμμετέχουν σε μεσολαβητικές εργασίες.

Ο παράγοντας τεχνολογία άσκησε - και αναμένεται να ασκήσει με αυξανόμενη ένταση σε όλες τις αγορές - ιδιαίτερη πίεση για αλλαγές στην πολιτική των τραπεζών, καθώς επηρεάζει σημαντικό μέρος της όλης τραπεζικής λειτουργίας.

Η ανάπτυξη της τεχνολογίας προσέδωσε νέες δυνατότητες στη διαδικασία «αποϋλοποίησης» του χρήματος με τη διενέργεια των ηλεκτρονικών συναλλαγών, την αποκέντρωση της διαδικασίας διευθέτησης των πληρωμών και την εξάπλωση των συστημάτων συμψηφισμών.

Νέοι τρόποι πληρωμών, όπως οι αυτόματες πληρωμές, οι πληρωμές με πιστωτικές κάρτες ή οι αγορές με χρεωστικές κάρτες κερδίζουν έδαφος έναντι των παραδοσιακών επιταγών. Σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις σε πολύ λίγα χρόνια το 25% όλων των συναλλαγών θα διεξάγεται έξω από το τραπεζικό σύστημα.

Τα τελευταία 15 χρόνια, η εικόνα, τα δεδομένα και η φωνή μπορούν να μεταδίδονται γρήγορα και φτηνά σε όλον τον πλανήτη καθώς και να αποθηκεύονται για πιθανή μελλοντική χρήση. Η επεξεργασία, η μεταφορά και η αποθήκευση όλων των απαραίτητων στοιχείων για την κίνηση του χρήματος πραγματοποιείται με πολύ χαμηλότερο κόστος απ' ό,τι στο παρελθόν.

Η κεντρική μαζική επεξεργασία εργαλείων, όπως οι επιταγές, πραγματοποιείται με πιο φτηνούς τρόπους χρησιμοποιώντας την τεχνολογία της επεξεργασίας της εικόνας για άμεση καταχώρηση και αποστολή στο κεντρικό σύστημα επεξεργασίας και αυτόματη τακτοποίηση τους.

Μεγάλο μέρος των τραπεζικών συναλλαγών τείνει να αυτοματοποιηθεί πλήρως από την αρχή μέχρι το τέλος της όλης του διαδικασίας. Το κύριο είναι η κατάργηση ενδιάμεσων σταδίων στα οποία χρειάζονταν ανθρώπινη παρέμβαση με αποτέλεσμα τη μείωση των απαιτούμενων θέσεων εργασίας και άρα των περιορισμό του λειτουργικού κόστους των τραπεζών.

Στη βάση αυτών των δεδομένων η υπάρχουσα δομή του τραπεζικού καταστήματος αμφισβητείται πλέον ως προς την απόδοσή του και συνολικότερα η σημασία του παραδοσιακού καταστήματος σαν κέντρου εκτέλεσης των συναλλαγών του χρήματος τίθεται στο προσκήνιο.

Την ίδια στιγμή οι τράπεζες απειλούνται καθώς δίνεται η δυνατότητα, στο βαθμό που θα υπάρξει και η ανάλογη νομοθετική κάλυψη, σε άλλους μη τραπεζικούς οργανισμούς να εισέλθουν στο χώρο της κίνησης του χρήματος. Διαθέτοντας το πλεονέκτημα της ανάπτυξης των νέων τεχνολογικών δυνατοτήτων στο εσωτερικό τους και άρα την προοπτική επίτευξης άμεσου οφέλους, δεν αποκλείεται η είσοδος σε αρκετές συναλλαγές που εκτελούνταν στο τραπεζικό κατάστημα και από τελείως ξένους με το χώρο παραγωγούς.

Το ερώτημα είναι κατά πόσο οι τράπεζες θα μπορέσουν αν ενσωματώσουν τις νέες τεχνολογικές δυνατότητες προς όφελός τους και διατηρώντας την εμπιστοσύνη των πελατών τους. Σε μερικά χρόνια πολύ μεγάλο μέρος των τρεχουσών δαπανών των καταναλωτών θα καλύπτεται χωρίς τη μεσολάβηση του χρήματος- με την εξάπλωση του ηλεκτρονικού πορτοφολιού - δεδομένο που μπορεί να

πλήξει θανάσιμα τη δραστηριότητα των τραπεζών «μέσα πληρωμής».

Δεν θα πρέπει όμως να παραγνωρίζεται ότι την ίδια στιγμή συνιστά πρόσκληση για τις τράπεζες, αποτελώντας πεδίο ανάπτυξής τους. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της τηλεφωνικής κάρτας, που αναπτύχθηκε τελείως έξω από τον τραπεζικό χώρο, οι τράπεζες όμως πέτυχαν την ενσωμάτωση αυτής της πράξης στις τραπεζικές τους κάρτες, με αποτέλεσμα να εκμεταλλευτούν τα οφέλη παροχής μιας ανάλογης υπηρεσίας.

Το ίδιο ισχύει και για το virtual money που αποτελεί τη μελλοντική πρόκληση. Οι τράπεζες σαν διαχειριστές της πληροφόρησης είναι αντιμέτωπες με τους ιδιοκτήτες των δικτύων που μεταφέρουν αυτήν την πληροφόρηση. Πιθανές συνέργιες των τραπεζών με εταιρίες του χώρου ή ακόμη και η ανάπτυξη εσωτερικών δικτύων από τις ίδιες τις τράπεζες αποτελούν κινήσεις που μπορεί να εμφανιστούν σαν απάντησή τους στην επερχόμενη απειλή. Τα νέα κανάλια διάθεσης των τραπεζικών προϊόντων, όπως τα ATM's , το home based computer telephone, το domestic television, ξεκίνησαν από την εκτέλεση απλών τραπεζικών συναλλαγών και καλύπτουν πλέον σημαντικότερο τμήμα της όλης λειτουργίας του τραπεζικού καταστήματος.

Οι τράπεζες είναι σε θέση να παρέχουν μεγάλο μέρος από τα προϊόντα τους με πολύ χαμηλότερο κόστος από το παραδοσιακό τραπεζικό κατάστημα. Ο απαιτούμενος αριθμός υπαλλήλων στο τραπεζικό κατάστημα μειώνεται, το κόστος του περιορίζεται και κατ' επέκταση το συνολικό κόστος διαχείρισης του δικτύου καταστημάτων βελτιώνεται.

Στις ΗΠΑ, η επέκταση της παρουσίας των τραπεζών στα super markets υπολογίζεται ότι αντιπροσωπεύει το 15% του αριθμού των τραπεζικών καταστημάτων, δημιουργώντας διπλάσιες ευκαιρίες πώλησης με κόστος προσωπικού στο 1/3 του παραδοσιακού καταστήματος.

Η διάθεση προϊόντων μέσα από το Internet γενικεύεται και λίγες είναι οι τράπεζες που δεν είναι παρούσες στο δίκτυο. Καθώς ο αριθμός των χρηστών αυξάνεται και οι χρήστες θα διευρύνονται, γεγονός που δεν μπορεί να αφήσει διάφορες τις τράπεζες.

Βέβαια, ο βαθμός διείσδυσης των εναλλακτικών αυτών καναλιών διανομής των τραπεζικών προϊόντων διαφέρει ανάλογα με τη χώρα και την κατηγορία της πελατείας. Υπάρχουν χώρες όπου οι καταναλωτικές συνθήκες είναι ιδιαίτερα δεμένες με τραπεζικό κατάστημα και δεν έχουν ακόμη επηρεαστεί σημαντικά από την εξάπλωση των άλλων μέσων πώλησης των προϊόντων των τραπεζών. Οι ηλικιωμένοι πελάτες δεν αλλάζουν εύκολα συνήθειες, σε αντίθεση με τα νεότερης ηλικίας άτομα που μπορούν πιο εύκολα να προσαρμοστούν στις νέες τεχνολογικές δυνατότητες. Για τους τελευταίους μάλιστα αυτό μπορεί να αποτελέσει και στοιχείο προτίμησης ή και αλλαγής της τράπεζας με την οποία συνεργάζονται.

Με την ανάπτυξη των νέων τρόπων διάθεσης των προϊόντων τους, οι τράπεζες αναπτύσσουν τις στρατηγικές τους κινούμενες γύρω από δύο άξονες, αυτόν της ορθολογικοποίησης του δικτύου καταστημάτων και αυτόν της διαφοροποίησης της δομής των συστημάτων διάθεσης προϊόντων με την εισαγωγή νέων καναλιών.

Παρά την ενσωμάτωση των νέων τρόπων διάθεσης των προϊόντων τους, οι τράπεζες που διατηρούν ευρύ δίκτυο καταστημάτων βρίσκονται σε δύσκολη θέση. Από τη μία πλευρά είναι υποχρεωμένες να επενδύουν στη νέα τεχνολογία και να επιχειρούν να στέψουν ολοένα και ευρύτερες κατηγορίες της πελατείας τους προς τη χρήση των εναλλακτικών καναλιών διανομής. Η πολιτική αυτή διασφαλίζει τη διατήρηση της πελατειακής τους βάσης και παράλληλα συμβάλει στον περιορισμό του κόστους τους.

Από την άλλη, όμως, θέτωντας να εκμεταλευτούν το πλεονέκτημα της προσωπικής σχέσης με τον πελάτη, στην προοπτική προσφοράς όσο το δυνατόν πιο μεγάλου εύρους, προϊόντων και υπηρεσιών, διατηρούν το δίκτυο καταστημάτων τους, αποδεχόμενες και το υψηλό κόστος διαχείρισής τους. Όλη η προηγούμενη δεκαετία χαρακτηρίστηκε από μία πραγματική βιομηχανία παραγωγής προϊόντων προσαρμοσμένων πλέον στις συνθήκες λειτουργίας των αγορών.

Η χρήση προηγούμενων λογισμικών και νέων τεχνολογιών επικοινωνίας επέτρεψε την ανάπτυξη ευρείας γκάμας προϊόντων. Η τεχνολογία χρησιμοποιήθηκε επίσης από τις τράπεζες για ενίσχυση της εμπορικής τους δραστηριότητας, σαν μέσο εξατομίκευσης της σχέσης τους με τον κάθε πελάτη, με την έννοια της εκμετάλλευσης της πληροφόρησης για την καλύτερη γνώση του πελάτη και των αναγκών του καθώς και για τη βελτίωση των τρόπων επικοινωνίας μαζί του στοιχεία της προσωπικής και επαγγελματικής ζωής των πελατών είναι πλέον διαθέσιμα στις τράπεζες, μέσα από τη διάχυση της πληροφόρησης που επιτρέπει η εξέλιξη της τεχνολογίας.

Η παραγωγή αυτή δεν μπορεί να συνεχιστεί με το ρυθμό του παρελθόντος και οι οποίες «καινοτομίες» θα αποτελούν προσθήκες στα υπάρχοντα προϊόντα. Η συνεχής παραγωγή δεν προσφέρει πλέον ιδιαίτερα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Το «κλείδωμα» ενός τραπεζικού προϊόντος διαδίδεται πολύ γρήγορα και στον ανταγωνισμό.

Στο πλαίσιο αυτό, ο τραπεζικός ανταγωνισμός μετατίθεται από τη σφαίρα της παραγωγής σε αυτήν της διανομής και το ενδιαφέρον των τραπεζών μετατοπίζεται στο πως θα μπορέσουν να πουλήσουν τα προϊόντα τους, δηλ. στο να γίνουν οι καλύτεροι πολίτες μεταξύ των υπολοίπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

*****

Η ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων σε παγκόσμια κλίμακα, η εισαγωγή της τεχνολογίας στο χρηματοοικονομικό τομέα, η απελευθέρωση των τραπεζικών συστημάτων, η μείωση του ρόλου των τραπεζών ως παραδοσιακών χρηματοδοτικών ενδιάμεσων και η ζήτηση νέων μορφών χρηματοδοτικών υπηρεσιών οι οποίες θα ικανοποιούν τις μεταβαλλόμενες ανάγκες των καταθετών / επενδυτών, έχει αυξήσει σημαντικά τον ανταγωνισμό στον παραδοσιακό τραπεζικό τομέα.

5.1. Οι Νέες Παράμετροι του Ανταγωνισμού

Οι πιο σημαντικοί παράγοντες που θα προσδιορίσουν το νέο ανταγωνιστικό πλαίσιο της ελληνικής τραπεζικής αγοράς είναι οι παρακάτω:

- 1) Η απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων.
- 2) Οι επιπτώσεις που θα προέλθουν από την εφαρμογή της Δεύτερης Τραπεζικής οδηγίας.
- 3) Οι περιορισμοί που επιβάλλονται στις συμμετοχές των τραπεζών στο μη τραπεζικό και χρηματοδοτικό τομέα.
- 4) Η ενίσχυση της επάρκειας των κεφαλαίων των ελληνικών τραπεζών που επιβάλλεται από τις σχετικές οδηγίες.
- 5) Οι επιπτώσεις που θα προέλθουν από τον έλεγχο των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων των ελληνικών τραπεζών.

- 6) Η ισοδύναμη μεταχείριση δημοσίων και ιδιωτικών επιχειρήσεων την οποία επιβάλλουν τόσο η Συνθ ΕΟΚ όσο και οι κανόνες της τραπεζικής πολιτικής του ανταγωνισμού.
- 7) Η φορολογία των καταθέσεων.

5.1.1. Η Απελευθέρωση της Κίνησης των Κεφαλαίων

Η πλήρης απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων είναι το μεγάλο τεστ αντοχής του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και ευρύτερα, της ελληνικής οικονομίας. Η απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων συνδυασμένη με την απελευθέρωση των τραπεζικών και των άλλων χρηματοδοτικών υπηρεσιών, θα αυξήσει αισθητά τον ανταγωνισμό σ' όλες τις τραπεζικές αγορές της Κοινότητας και στην Ελλάδα.

Η απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων είναι ευνόητο ότι θα έχει επιπτώσεις στη διάθρωση του Ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος και στη στρατηγική των τραπεζών (οι οποίες θα αναγκαστούν να συνάψουν συγχωνεύσεις, επιχειρήσεις κ.λ.π.) και, παράλληλα, στη διαμόρφωση αγορών χρηματοδοτικών υπηρεσιών.

Το κύριο θέμα της απελευθέρωσης της κίνησης των κεφαλαίων συνίσταται στο δικαίωμα που έχουν οι έλληνες αποταμιευτές (καταθέτες, επενδυτές, να τοποθετούν τα χρήματά τους σε λογαριασμούς τραπεζών οποιασδήποτε χώρας της Κοινότητας χωρίς τους μέχρι τώρα συναλλαγματικούς περιορισμούς.

Στα πλαίσια αυτά, οι οικονομικές παράμετροι (πληθωρισμός κ.λ.π.) παίζουν σημαντικό ρόλο στη δυνατότητα συγκράτησης των καταθέσεων στις ελληνικές τράπεζες. Παράλληλα η δυνατότητα των ελληνικών τραπεζών να προσφέρουν βελτιωμένο φάσμα τραπεζικών υπηρεσιών στην πελατεία τους (ιδιώτες, βιομηχανία) θα καθορίσει

σε μεγάλο βαθμό και τη δυνατότητά τους για επιτυχή επιβίωση.

Η κοινοτική αλλά και η διεθνής εμπειρία έχει αποδείξει ότι η απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων και ευρύτερα των συναλλαγματικών περιορισμών μιας χώρας έχει και βραχυπρόθεσμα θετικές επιπτώσεις στη διάρθρωση του τραπεζικού συστήματος ιδιαίτερα στην αποδοτικότητά του και στην οικονομία του.

5.1.2. Η Ενιαία Τραπεζική Άδεια

Α) Η Γεωγραφική Επέκταση των Τραπεζών

Η χορήγηση της Ενιαίας Τραπεζικής Άδειας που προβλέπει η Δεύτερη Τραπεζική οδηγία στις κοινοτικές τράπεζες έχει σημαντικές επιπτώσεις τόσο στις δυνατότητες της γεωγραφικής επέκτασής τους όσο και στην παροχή ευρύτερου φάσματος υπηρεσιών στους Έλληνες καταναλωτές.

Η γεωγραφική επέκταση των τραπεζών θα ενταθεί μεταξύ άλλων για δύο κύριους λόγους που οφείλονται στην εφαρμογή της ενιαίας τραπεζικής άδειας όπως είναι:

α) η κατάργηση της άδειας για την εγκατάσταση υποκαταστημάτων ή την άμεση παροχή υπηρεσιών των κοινοτικών τραπεζών

β) η κατάργηση της καταβολής του προικώου κεφαλαίου για την εγκατάσταση υποκαταστημάτων.

Πιο συγκεκριμένα, τα Κράτη - μέλη αποκτούν προικώο κεφάλαιο μεγαλύτερο από το 50% που απαιτείται για το αρχικό κεφάλαιο εγκατάστασης μιας εγχώριας τράπεζας. Έτσι ενώ προηγουμένος η ελληνική νομοθεσία επέβαλε ως προικώο κεφάλαιο, το ύψος των 2 δισ. δρχ., τώρα θα απαιτείται 1 δισ. δρχ. Αυτό ισχύει μόνο για τα υποκαταστήματα των κοινοτικών τραπεζών. Οι ελληνικές αρχές - αν το θεωρήσουν σκόπιμο- θα μπορούν να ζητούν

και μετά την υιοθέτηση της οδηγίας, έκδοση άδειας και την καταβολή προικώου κεφαλαίου για τα υποκαταστήματα μη κοινοτικών τραπεζών.

Είναι σαφές ότι η ενιαία τραπεζική άδεια θα δώσει το κοινοτικό "διαβατήριό" στις κοινοτικές τράπεζες που θα θελήσουν να διεισδύσουν στην ελληνική αγορά. Οι ίδιες δυνατότητες θα προσφέρονται βέβαια και στις ελληνικές τράπεζες που θα θελήσουν να επεκταθούν σε άλλες κοινοτικές χώρες.

Β) Η Διεύρυνση του φάσματος των Τραπεζικών Υπηρεσιών

Θα είναι μια συνέπεια του συστήματος που προτείνει η κοινοτική πολιτική σύμφωνα με το οποίο μία ξένη τράπεζα που στοχεύει στην Ελληνική αγορά, θα μπορεί να παράσχει όλο το φάσμα των υπηρεσιών (μέσω υποκαταστήματος ή απευθείας) τις οποίες προσφέρει και στην τώρα καταγωγής της αν πληρεί δύο όρους:

α) έχει άδεια λειτουργίας και υπόκειται σ' εποπτεία στη τώρα καταγωγής της

β) οι υπηρεσίες αυτές εμπίπτουν στο συμφωνημένο κατάλογο των τραπεζικών υπηρεσιών.

Η κρατούσα πολιτική της Κοινότητας είναι ότι θα υπάρχει αμοιβαία αναγνώριση όχι μόνο των τραπεζικών υπηρεσιών αλλά και των χρηματοδοτικών τεχνικών που κάθε τράπεζα χρησιμοποιεί στη χώρα καταγωγής της. Έτσι π.χ. μια αγγλική SOCIETY θα μπορεί, για τη χορήγηση στεγαστικών δανείων στην Ελλάδα, να χρησιμοποιεί την κλασική χρηματοδοτική τεχνική της, που είναι τα κυμαινόμενα επιτόκια (FLOATING INTEREST RATES), ανεξάρτητα αν η νομοθεσία της ώρας υποδοχής επιτρέπει τις ίδιες τεχνικές στις εγχώριες τράπεζες.

Η διεύρυνση του φάσματος των προσφερομένων υπηρεσιών και προϊόντων θα έχει συνέπειες:

α) Στη βελτίωση της αποδοτικότητας τους, προωθώντας εργασίες "OFF - BALANCE SHEET" που έχουν σημαντικά περι κέρδους.

β) Στη μείωση του λειτουργικού κόστους με την υιοθέτηση νέων συστημάτων παροχής τυποποιημένων υπηρεσιών (συστήματα ηλεκτρονικής μεταφοράς κεφαλαίων EFT/POS, αυτόματες ταμειολογιστικές μηχανές ATM'S κ.α.)

γ) Στην αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, με τη μείωση του ανά μονάδα προϊόντος κόστους λόγω της διεύρυνσης των υπηρεσιών και προϊόντων.

δ) Στην παροχή πιο αποτελεσματικών υπηρεσιών στο οικονομικό περιβάλλον (LEASING, FACTORING, FORLAITING, VENTURE, CAPITAL, OPTIONS, FUTURES κ.α.).

Όσο θετικά όμως αναμένονται τα οφέλη από τη διεύρυνση του φάσματος των υπηρεσιών, τόσο υψηλού κόστους είναι και η ίδρυση θυγατρικών εταιρειών (LEASING, Αμοιβαίων κ.α.), η εξειδίκευση Καταστημάτων σε ορισμένες υπηρεσίες (PRIVATE, COPROSTATE BANKING), η εγκατάσταση ηλεκτρονικού εξοπλισμού σε κεντρικό επίπεδο (επεξεργασία δεδομένων, διασύνδεση δικτύου) αλλά και σε περιφερειακό επίπεδο (ATMS, POS).

B) Η Απελευθέρωση του Θεσμικού Πλαισίου

Το σύστημα της αμοιβαίας αναγνώρισης των τραπεζικών υπηρεσιών και χρηματοδοτικών τεχνικών επιβάλλει και στα Κράτη - μέλη που διατηρούν περιορισμούς στις εγχώριες τράπεζες ως προς το φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών, να αποδεχθούν την παροχή ευρύτερου φάσματος υπηρεσιών από άλλες κοινοτικές τράπεζες ακόμη και αν αυτό θα δημιουργούσε δυσμενή (αντίστροφη) διάκριση στις τράπεζές τους. Είναι γεγονός ότι η Επιτροπή δεν επιβάλλει στα Κράτη - μέλη τη νομική υποχρέωση της κατάργησης των σχετικών περιορισμών που αφορούν μόνο τις εγχώριες τράπεζες. Πιστεύει όμως ότι η πίεση του

ανταγωνισμού θα οδηγήσει σύντομα και τα πιο περιοριστικά κράτη να απελευθερώσουν τη νομοθεσία τους και να διευρύνουν το φάσμα των υπηρεσιών που μπορούν να προσφέρουν οι τράπεζες τους.

Είναι ευρύτερα αποδεκτό ότι το φάσμα των υπηρεσιών που προσφέρουν μέχρι στιγμής οι ελληνικές τράπεζες, άμεσα ή μέσω θυγατρικών εταιριών τους, είναι πιο περιορισμένο απ' αυτό που παρέχουν οι αντίστοιχες κοινοτικές τράπεζες στις χώρες τους, π.χ. Αγγλία, Γαλλία, Ολλανδία κ.λ.π. Είναι λοιπόν προφανές ότι αν δεν διευρύνουν έγκαιρα το φάσμα των υπηρεσιών και δεν βελτιώσουν την ποιότητα θα έχουν να αντιμετωπίσουν δυσμενή ανταγωνισμό και θα χάσουν τμήμα της αγοράς αυτής.

Στην Ελλάδα είναι σχετικά πρόσφατη η ανάπτυξη υπηρεσιών όπως η χρηματοδοτική μίσθωση και το FORFAITING. Μονολόγι η ανάπτυξη των νέων αυτών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών αποτελεί βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση, δεν είναι αρκετή για τον επερχόμενο οξύ ανταγωνισμό. Αρκεί να παρατηρήσει κανείς τον κατάλογο των τραπεζικών υπηρεσιών της Δεύτερης Τραπεζικής Οδηγίας για να φανεί η διαφορά με το περιορισμένο φάσμα των υπηρεσιών που προσφέρουν σήμερα οι ελληνικές τράπεζες.

5.1.3. Περιορισμός των Συμμετοχών των Τραπεζών στο μη Τραπεζικό Τομέα.

Η πρόταση της Δεύτερης Τραπεζικής οδηγίας προβλέπει ορισμένους περιορισμούς για τις συμμετοχές των τραπεζών στο μη τραπεζικό και μη χρηματοδοτικό τομέα. Πιο συγκεκριμένα θεσπίζει ότι μια ατομική συμμετοχή δεν μπορεί να υπερβεί το 10% των ιδίων κεφαλαίων και το σύνολο των συμμετοχών δεν μπορεί να υπερβεί το 50% των ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας.

Επομένως αν υιοθετηθούν οι ρυθμίσεις αυτές με τα παρόντα όρια, θα δημιουργηθούν ιδιαίτερες πιέσεις κυρίως στις μεγάλες ελληνικές κρατικές τράπεζες όπως η Εθνική Τράπεζα και η Εμπορική Τράπεζα οι οποίες διαθέτουν ευρύτατες συμμετοχές (άμεσες ή έμμεσες) σε μια σειρά εμπορικών βιομηχανικών και ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Η διάταξη αυτή - και ιδιαίτερα το συνολικό όριο των συμμετοχών - θα αποτελέσουν ένα από τα σοβαρότερα σημεία πιέσεων για ορισμένες ελληνικές τράπεζες. Μονολότι το άρθρο 10, παραγ. 6 της Δεύτερης Τραπεζικής οδηγίας προβλέπει τη δυνατότητα εναλλακτικής προσέγγισης - έκπτωση δηλαδή των συμμετοχών των πιστωτικών ιδρυμάτων στον μη πιστωτικό και μη χρηματοδοτικό τομέα κατά τον υπολογισμό των ιδίων κεφαλαίων - η λύση αυτή δεν φαίνεται ότι θα είναι ευνοϊκότερη για τις ελληνικές τράπεζες.

Τέλος θα πρέπει να τονισθεί ότι η Οδηγία καλύπτει και τις άμεσες αλλά και τις έμμεσες (π.χ. μέσω HOLDING) συμμετοχές των τραπεζών στον μη τραπεζικό τομέα. Αν τα όρια που προβλέπει η πρόταση της οδηγίας παραμείνουν τα ίδια, ορισμένες από τις παραπάνω ελληνικές τράπεζες θα πρέπει να αυξήσουν τα ίδια κεφάλαια τους (π.χ. με νέα έκδοση ή μεγαλύτερα κέρδη) ή να εγκαταλείψουν ορισμένες συμμετοχές στον μη τραπεζικό τομέα.

Ένα άλλο θέμα που δημιουργείται από την εφαρμογή του άρθρου 10 για τις ελληνικές τράπεζες, και ιδιαίτερα για τις κρατικές, είναι ότι στον ορισμό των μη πιστωτικών και μη χρηματοδοτικών συμμετοχών περιλαμβάνονται και οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις. Σύμφωνα με την κρατούσα άποψη, οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 10 διότι - κατά την ίδια πάντα ερμηνεία - δεν είναι δυνατόν να υπαχθούν στον ορισμό του "χρηματοδοτικού

ιδρύματος" που προβλέπεται στην οδηγία για την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων σ' ενοποιημένη βάση, οπότε βέβαια και θα καλύπτονταν από το πεδίο εφαρμογής της.

5.1.4. Η Επάρκεια των Κεφαλαίων των Τραπεζών

Οι κανόνες επάρκειας κεφαλαίων των τραπεζών που υποχρεούται να εφαρμόσει η Ελλάδα θα αποτελέσουν ορισμένες από τις καθοριστικές ανταγωνιστικές παραμέτρους για τις ελληνικές τράπεζες, όπως και για τις τράπεζες πολλών άλλων κοινοτικών χωρών, ιδιαίτερα της Γαλλίας και του Βελγίου, οι οποίες θα πρέπει να καταβάλλουν σημαντική προσπάθεια για να αυξήσουν τα κεφάλαιά τους.

Η υιοθέτηση αυτών των κανόνων αποβλέπει αφ' ενός μεν στην δημιουργία ισοδύναμων κανόνων ανταγωνισμού για τις τράπεζες που θα λειτουργούν σε μια ενιαία αγορά και αφ' ετέρου στην ενίσχυση της επάρκειας κεφαλαίων τους. Οι κανόνες αυτοί μεταξύ άλλων θα συμβάλλουν στον εκσυγχρονισμό του ελληνικού συστήματος εποπτείας των τραπεζών το οποίο θα εξοπλισθεί με συντελεστές φερεγγυότητας προσαρμοσμένους στα διεθνή και κοινοτικά τραπεζικά δεδομένα.

Παράλληλα όμως οι ελληνικές τράπεζες και ιδιαίτερα οι τράπεζες του δημοσίου θα αναγκασθούν να πάρουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε ν' αυξήσουν την κεφαλαιακή τους βάση και να συμμορφωθούν με το ελάχιστο 8% συντελεστή φερεγγυότητας.

Η ανάγκη αύξησης των κεφαλαίων των τραπεζών προϋποθέτει ορισμένες από τις παρακάτω επιλογές:

- Αύξηση της αποδοτικότητας των τραπεζών και των μηχανισμών αξιολόγησης και κατανομής δανείων και λοιπών υπηρεσιών.
- Αύξηση του κεφαλαίου μέσω έκδοσης μετοχών

- Αύξηση κεφαλαίων μέσω άλλων δανειακών οδών οι οποίες θα έχουν υψηλό κόστος
- Αποεπένδυση από ορισμένες συμμετοχές στον μη τραπεζικό τομέα.

Είναι βέβαιο πως ορισμένες τράπεζες θα χρειαστούν να αντιμετωπίσουν ριζικά το πρόβλημα αυτό.

Οι εγγενείς δυσχέρειες του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος σ' αυτόν τον τομέα είναι τρεις: 1) Ο υψηλός ρυθμός πληθωρισμού που συμβάλλει στη φθίνουσα τάση των κεφαλαιακών πόρων των τραπεζών 2) Η μικρή ρευστότητα αγοράς για την άντληση νέων κεφαλαίων. 3) Η έλλειψη νέων μορφών τίτλων (μέσων) δανεισμού που χρησιμοποιούνται ήδη σε ευρωπαϊκές τράπεζες π.χ. εξαρτημένα (SUBORDINATED) ή ανανεούμενα (PERPETUAL) δάνεια.

5.1.5. Ο Έλεγχος των Μεγάλων Χρηματοδοτικών Ανοιγμάτων των Τραπεζών

Η σύσταση της επιτροπής για τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα (ΜΧΑ) την οποία υποχρεούνται να υιοθετήσει και η Ελλάδα, επιβάλλει στις ελληνικές τράπεζες να σεβαστούν ορισμένα όρια για τις χρηματοδοτήσεις που χορηγούν σ' ένα πελάτη ή σ' ένα όμιλο συνδεδεμένων πελατών.

Κύριος σκοπός της Σύστασης είναι η απόσβεση της υπερβολικής συγκέντρωσης δανείων σ' έναν ή σε ορισμένους πελάτες, γιατί η ενδεχόμενη αδυναμία καταβολής του δανείου θα δημιουργούσε προβλήματα για μία τράπεζα. Γι' αυτό το λόγο καθορίζεται ότι το χρηματοδοτικό άνοιγμα μιας τράπεζας σ' ένα μεμονωμένο πελάτη δεν μπορεί να υπερβεί το 4% των ιδίων κεφαλαίων της ενώ το συνολικό όριο των ΜΧΑ δεν μπορεί να υπερβεί το 800% των ιδίων κεφαλαίων της.

Είναι προφανές ότι ορισμένες μεγάλες δημόσιες ελληνικές τράπεζες έχουν χορηγήσει μεγάλα δάνεια, ιδιαίτερα σε ορισμένες προβληματικές επιχειρήσεις. Αν η σύσταση αυτή εφαρμοσθεί με τα προβλεπόμενα σημερινά όρια ή μεταβληθεί σε νομικά δεσμευτική οδηγία, τότε οι τράπεζες με αυτά τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα, θα πρέπει να καταβάλουν την απαιτούμενη προσπάθεια για να συμμορφωθούν με τα κοινοτικά δεδομένα.

5.1.6. Ισοδύναμη Μεταχείριση Δημοσίων και Ιδιωτικών Τραπεζών

Όλη η φιλοσοφία της Συνθ. ΕΟΚ αλλά και της κοινοτικής πολιτικής για τον τραπεζικά τομέα, βασίζεται μεταξύ άλλων και στη θεμελιακή αντίληψη της ισοδύναμης μεταχείρισης δημοσίων και ιδιωτικών εταιριών και κατ' επέκταση, μεταξύ δημοσίων και ιδιωτικών τραπεζών.

Τόσο η πρόσφατη όσο και η παλαιότερη πολιτική της Κοινότητας είναι η εξάλειψη των κρατικών ενισχύσεων που παραβιάζουν κατ' αρχής της Συνθ. ΕΟΚ. Οι ίδιοι κανόνες του ανταγωνισμού εφαρμόζονται και στις τράπεζες και στους άλλους χρηματοδοτικούς οργανισμούς. Για τον ευχερέστερο εντοπισμό ορισμένων ενισχύσεων προς τις δημόσιες τράπεζες, η Επιτροπή υιοθέτησε και εφαρμόζει τη οδηγία για τη διαφάνεια των χρηματοδοτικών σχέσεων μεταξύ του δημοσίου και των δημοσίων πιστωτικών ιδρυμάτων.

Ενδιαφέρουσες είναι και οι προτάσεις της Επιτροπής στην περίπτωση της καταδίκης του Νόμου 1256/87 που προβλέπει την παρέμβαση των ελληνικών κρατικών τραπεζών στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις. Πρόκειται για ένα από τα σημεία στα οποία η Κοινότητα είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη και θα παρακολουθήσει μ' ενδιαφέρον τις προσεχείς εξελίξεις.

5.1.7. Η φορολογία των καταθέσεων.

Η Επιτροπή προτείνει την οδηγία που στοχεύει στην επιβολή ενός φόρου επί των τραπεζικών καταθέσεων όλων των κατοίκων της Κοινότητας. Η πρόταση αυτή προκάλεσε ανησυχία στην Ελλάδα όπως και σε ορισμένα άλλα κράτη (Λουξεμβούργο, Αγγλία) όπου οι καταθέσεις είναι παραδοσιακά αφορολόγητες. Η υιοθέτηση της οδηγίας αποτελεί μόνιμο αίτημα της Γαλλίας και της Ιταλίας οι οποίες - ακριβώς επειδή επιβάλλουν αυστηρή φορολογία των καταθέσεων τους προς τις χώρες με χαμηλή ή ανύπαρκτη σχετική φορολογία.

Από δημοσιονομική πλευρά, η φορολογία αυτής της μορφής σημαίνει σημαντικές προσόδους για τα κράτη εκείνα που έχουν μεγάλα ελλείμματα στον δημόσιο τομέα.

5.2. Η Διάρθρωση του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα αντιμετωπίζει δύο χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα.

5.2.1 Τον Ολιγοπωλιακό χαρακτήρα, όπου δύο μόνο από τις μεγαλύτερες τράπεζες, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και η Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, κατέχουν το 80% - 85% περίπου των καταθέσεων ή χορηγήσεων. Έτσι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα παρουσιάζει έναν από τους μεγαλύτερους βαθμούς συγκέντρωσης (CONCENTRATION) τόσο στην Κοινότητα όσο και σε παγκόσμια κλίμακα.

Η πλήρης απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων και των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών αποτελεί τον κυριότερο παράγοντα που θα συντείνει στις μεταβολές της διάρθρωσης του ελληνικού τραπεζοπιστωτικού συστήματος. Είναι εύλογο ότι με την κατάργηση των συναλλαγματικών περιορισμών, τα κεφάλαια θα έχουν την τάση να μετακινηθούν στις τοποθετήσεις εκείνες που είναι πιο προσοδοφόρες, είτε στο εσωτερικό είτε στο εξωτερικό.

Είναι γνωστό ότι η κυριότερη λειτουργία των μεγάλων ελληνικών τραπεζών συνίσταται στη συλλογή των καταθέσεων και στη χορήγηση δανείων. Παράλληλα, διάφοροι λόγοι (θεσμικοί, έλλειψης κινήτρων, νοοτροπίας αποταμιευτών κ.λ.π.) δυσχεραίνουν ακόμα περισσότερο τις τοποθετήσεις στο χρηματιστήριο και σε τίτλους.

Είναι εύλογο ότι αν δεν ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα, ένα μεγάλο ποσοστό της "κύριας ύλης" των τραπεζικών εργασιών των μεγάλων δημόσιων τραπεζών, δηλαδή οι καταθέσεις, μπορεί να μεταφερθούν σε άλλες τράπεζες είτε ιδιωτικές είτε του εξωτερικού που μπορούν να προσφέρουν επικερδείς ευκαιρίες τοποθέτησης και καλύτερη ποιότητα υπηρεσιών.

β) Η αύξηση του ανταγωνισμού και η αλλοίωση του ολιγοπωλιακού χαρακτήρα θα προέλθει κυρίως από το γεγονός ότι η τεχνολογία και η εφαρμογή της κοινοτικής τραπεζικής πολιτικής καταλύει τα εμπόδια (γραφειοκρατικά, θεσμικά, κόστους) για την διείσδυση των κοινοτικών τραπεζών και στην ελληνική αγορά.

Βέβαια ο βαθμός και η μορφή της διείσδυσης των κοινοτικών τραπεζών θα εξαρτηθεί και από πολλούς άλλους παράγοντες κυρίως το ήπιο πολιτικό εργασιακό κλίμα και στις προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Είναι γνωστό ότι πολλές από τις ξένες τράπεζες υπερτερούν των ελληνικών τραπεζών σε στελέχη και τεχνολογικές επενδύσεις ενώ παράλληλα έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν στην ελληνική αγορά, μετά τη σχετική προσαρμογή, τραπεζικές υπηρεσίες που έχουν ήδη δοκιμαστεί σε άλλα τραπεζικά κέντρα.

Η αύξηση του ανταγωνισμού και η χαλάρωση του ολιγοπωλιακού χαρακτήρα μπορεί να προέλθει και από τον ανταγωνισμό με άλλα χρηματοοικονομικά ιδρύματα όπως οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις. Είναι ενδεχόμενο π.χ. οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις ζώης να προσφέρουν φάσμα

χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που θα προσελκύει τις αποταμιεύσεις οι οποίες - υπό άλλες, παραδοσιακές, συνθήκες - θα κατευθύνονταν προς τις τραπεζικές καταθέσεις. Θα μπορούν π.χ. να προσφέρουν ασφάλιση ζωής συνδυασμένη με παροχή στεγαστικού δανείου.

Ανταγωνισμός παράλληλα μπορεί να προέλθει και από μη τραπεζικές επιχειρήσεις, όπως υπερκαταστήματα λιανοπωλικής πώλησης, τα οποία όπως συμβαίνει και σε πολλές άλλες χώρες της Κοινότητας μπορεί να προωθούν μια σειρά τραπεζικών ή άλλων χρηματοδοτικών υπηρεσιών, π.χ. πιστωτικές κάρτες, ασφαλιστικά συμβόλαια, κ.λ.π.

Οι παραπάνω παράγοντες μαζί με μια σειρά άλλων παραμέτρων που θα επιβάλει η κοινοτική πολιτική (επάρκεια κεφαλαίων, μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα, περιορισμός των συμμετοχών των τραπεζών σε μη τραπεζικές επιχειρήσεις), θα δημιουργήσει τεράστιες πιέσεις που θα συντείνουν στη μεταβολή της τωρινής διάρθρωσης της τραπεζικής αγοράς.

Είναι π.χ. ενδεχόμενο μερικές από τις μεγάλες κρατικές τράπεζες να παραιτηθούν από κάποιες συμμετοχές. Υπάρχει επίσης το ενδεχόμενο της συγχώνευσης μικρότερων τραπεζών ή της συμμετοχής ξένων τραπεζών σε ελληνικές. Το μέγεθος μιας τράπεζας δεν είναι a PRIORI ένας καθοριστικός παράγοντας ανταγωνισμού και επιβίωσης π.χ. τράπεζες που στα πλαίσια μιας εγχώριας αγοράς είναι ~~μεγάλων~~ διαστάσεων στα πλαίσια της ενοποιημένης αγοράς μεταβάλλονται σε τράπεζες μικρομεσαίου μεγέθους.

5.2.2 Την εκτεταμένη παρέμβαση του κράτους στον τραπεζικό τομέα εφ' όσον ο κύριος μέτοχος των τραπεζών, που κατέχουν το μεγαλύτερο μέρος της αγοράς, είναι το δημόσιο. Η κρατική παρέμβαση ενισχύεται με το διορισμό των διοικητικών συμβουλίων και με τις οδηγίες που αφορούν την πιστωτική πολιτική, κ.λ.π. που προέρχονται συνήθως από τις εκάστοτε κυβερνήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6°

*****

Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ

6.1. Ενέργειες που πρέπει να γίνουν από τις ελληνικές τράπεζες

Οι επιδόσεις των ελληνικών τραπεζών τα τελευταία χρόνια υπήρξαν γενικών ικανοποιητικές. Οι τράπεζες αξιοποίησαν, σε σημαντικό βαθμό, τις δυνατότητες που τους προσέφερε η απελευθέρωση των αγορών και η αυξημένη ζήτηση χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Επίσης, η κερδοφορία τους ήταν κατά κανόνα υψηλότερη από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενώ το μέγεθός τους ήταν μικρότερο. Οι παράγοντες αυτοί επέτρεψαν στις ελληνικές τράπεζες να ενισχύσουν την κεφαλαιακή τους βάση και να αναδιαρθρώσουν τα χαρτοφυλάκιά τους. Το 1996 και το 1997, τα ίδια κεφάλαια των ελληνικών εμπορικών τραπεζών αυξήθηκαν κατά 380 δισ. δρχ. ή 1,8% του συνόλου του ενεργητικού τους.

Προκειμένου να αποκομίσουν πλήρως τα οφέλη που πηγάζουν από τη Νομισματική Ένωση, οι τράπεζες πρέπει να είναι έτοιμες να αντιμετωπίσουν την επερχόμενη πρόκληση από πλευράς ανταγωνισμού. Δεδομένου ότι οι τραπεζικές εργασίες «χονδρικής» (wholesale banking activities) χαρακτηρίζονται από σημαντικές οικονομίες κλίμακας, η παρουσία στα κυριότερα χρηματοοικονομικά κέντρα φαίνεται ότι αποτελεί προϋπόθεση για την επιτυχή άσκηση εργασιών χονδρικής. Παράλληλα, φαίνεται ότι αποτελεί προϋπόθεση για την επιτυχή άσκηση εργασιών χονδρικής. Παράλληλα, φαίνεται ότι απαιτούνται αξιολογικές επενδύσεις σε τεχνική υποδομή, ώστε να είναι

δυνατή η παροχή μεγάλου φάσματος υπηρεσιών. Συνεπώς, για να μπορέσουν οι ελληνικές τράπεζες να ανταποκριθούν επιτυχώς στον ανταγωνισμό σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πρέπει να είναι μεγαλύτερες, άρα και λιγότερες.

Ωστόσο, μια από τις κυριότερες συνέπειες της Νομισματικής Ένωσης θα είναι η μεταβολή των παραδοσιακών τραπεζικών σχέσεων, με αποτέλεσμα να μειωθεί το μερίδιο αγοράς που κατέχουν πολλές ευρωπαϊκές εμπορικές τράπεζες στον τομέα του παραδοσιακού τραπεζικού δανεισμού. Οι ελληνικές τράπεζες πρέπει να απαντήσουν στην πρόκληση αυτή, και μπορούν να το κάνουν με πολλούς τρόπους π.χ. συνάπτοντας στρατηγικές συμμαχίες, υιοθετώντας νέες μορφές οργάνωσης, μειώνοντας το λειτουργικό τους κόστος και αναβαθμίζοντας την ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού τους.

6.1.1 Στρατηγικές συμμαχίες. Οι τράπεζες που ασχολούνται με λιανικές τραπεζικές εργασίες όχι μόνο πρέπει να αποφύγουν να αυξήσουν τον αριθμό των υποκαταστημάτων τους αλλά, αντίθετα, θα ήταν καλό να επιλέξουν τη μέθοδο της συγχώνευσης, προκειμένου να περιορίσουν το τυχόν υπερβάλλον δυναμικό. Έχουμε ήδη παρακολουθήσει πολλά συγκεκριμένα βήματα προς αυτή την κατεύθυνση, όπως οι συγχωνεύσεις της Eurobank με την Interbank και της Εθνικής Τράπεζας με την Εθνική Κτηματική. Ενθαρρυντική εξέλιξη επίσης αποτελεί η εξαγορά από την EFG Eurobank της Τράπεζας Αθηνών και του δικτύου στην Ελλάδα της Gredit Lyonnais και πρόσφατα η προσφορά για την Τράπεζα Κρήτης και η εξαγορά της Τράπεζας Μακεδονίας - Θράκης από την Τράπεζα Πειραιώς. Η πώληση, στο μέλλον, της Ιονικής Τράπεζας, της Τράπεζας Κεντρικής Ελλάδος, και ενδεχομένως επίσης άλλων τραπεζών, θα βοηθήσει και αυτή να φθάσουμε σε δυναμικότερη διάρθρωση και ενίσχυση του

τραπεζικού συστήματος. Τελικό αποτέλεσμα αυτών των συγχωνεύσεων και εξαγορών θα είναι ο εξορθολογισμός του τραπεζικού συστήματος, ώστε αυτό να είναι ανταγωνιστικό στο νέο χρηματοοικονομικό περιβάλλον.

6.1.2 Νέες μορφές οργάνωσης. Εξορθολογισμός πρέπει να υπάρξει και προς άλλες κατευθύνσεις. Για παράδειγμα, μερικές τράπεζες ίσως επιλέξουν να επεκτείνουν τις εργασίες τους στο σύνολο των τραπεζικών εργασιών (universal banking) και να δραστηριοποιηθούν επιλεκτικά σε χονδρικές τραπεζικές εργασίες σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. ο διασυννοριακός ανταγωνισμός θα είναι πιθανώς εντονότερος στον τομέα της παροχής δανείων σε μεγάλες επιχειρήσεις. Η μορφή οργάνωσης την οποία ευνοούν όλες οι παραπάνω εξελίξεις φαίνεται πως είναι αυτή του τραπεζικού ομίλου - με τη μορφή αυτή η τράπεζα δραστηριοποιείται σε πολλούς διαφορετικούς τομείς. Κατά κανόνα, οι όμιλοι αυτοί έχουν επικεφαλής τη μητρική τράπεζα και συμπεριλαμβάνουν θυγατρικές εταιρίες, όπως διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, χρηματιστηριακές ή ακόμη και ασφαλιστικές εταιρείες. Συγχρόνως, τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να αναζητήσουν στρατηγικές συμμαχίες με ξένες τράπεζες, ώστε να επεκτείνουν το δίκτυο διανομής των προϊόντων τους και να μπορούν να εισάγουν τεχνολογία.

6.1.3 Μείωση του λειτουργικού κόστους. Ορισμένες ελληνικές τράπεζες βαρύνονται με μεγάλο όγκο δανείων που εξυπηρετούνται και χαρακτηρίζονται από σχετικά υψηλό λειτουργικό κόστος. Με την πραγματοποίηση της Νομισματικής Ένωσης, καθώς θα μειώνονται τα περιθώρια των επιτοκίων, θα γίνεται όλο και πιο δύσκολο να μετακυλύετε αυτό το το κόστος στους πελάτες. Προς το παρόν, οι ελληνικές τράπεζες εξαρτώνται από έσοδα από

τόκους που καρπώνονται από χρεόγραφα υψηλής απόδοσης και τα οποία αποτελούν μεγάλο μέρος των κερδών τους. επειδή όμως τα έσοδα αυτά αναμένεται να μειωθούν, οι τράπεζες θα πρέπει να προσφέρουν ευρύτερο φάσμα υπηρεσιών για να αντισταθμίσουν, κατά ένα μέρος τουλάχιστον, την απώλεια των εσόδων αυτών από τόκους. Γι' αυτό, θα πρέπει να αναπτύξουν ακόμη περισσότερο τις δραστηριότητες τους ως ανάδοχοι έκδοσης χρεογράφων και, γενικότερα την παροχή τραπεζικών επενδυτικών υπηρεσιών. Αυτός ο παράγοντας είναι το βασικότερο κίνητρο των κινήσεων προς την κατεύθυνση των συγχωνεύσεων, των εξαγορών και της δημιουργίας τραπεζικών ομίλων, που ήδη ανέφερα.

6.1.4 Ανθρώπινο δυναμικό. Η στρατηγική και οι ενέργειες που περιέγραψα θα χρειαστεί να συμπληρωθούν με την αναβάθμιση της ποιότητας του ανθρώπινου δυναμικού. Όπως σημείωσα, το χρηματοπιστωτικό σύστημα γίνεται ολοένα και πιο περίπλοκο, τόσο από την πλευρά των λειτουργικών που ασκεί όσο και από την πλευρά των προϊόντων και υπηρεσιών που προσφέρει. Συνεπώς απαιτείται η συνεχής εκπαίδευση και ο εκσυγχρονισμός των δεξιοτήτων, ώστε το ανθρώπινο κεφάλαιο στην Ελλάδα να είναι ανταγωνιστικό με το αντίστοιχο των άλλων χωρών.

6.2 Προετοιμασία των ελληνικών τραπεζών για το ευρώ.

Ας περάσουμε τώρα στο ζήτημα της προετοιμασίας των ελληνικών τραπεζών για το ευρώ. Η προετοιμασία για το ευρώ θα έπρεπε να είχε ξεκινήσει προ πολλού.

Τον Απρίλιο δημοσιεύθηκε η Έκθεση της Συντονιστικής Επιτροπής Ευρώ της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών (η Τράπεζα της Ελλάδος συμμετείχε στην Επιτροπή ως παρατηρητής), η οποία αφορά τις συνέπειες και τις προκλήσεις που θέτει για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα η εισαγωγή του ευρώ.

Στο πλαίσιο αυτό, η έκθεση αναφέρεται στις προετοιμασίες τις οποίες πρέπει να κάνει το ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Σύμφωνα με την Έκθεση, η εισαγωγή του ευρώ θα επιβάλει στις τράπεζες να προβούν σε αλλαγές σε πολλούς τομείς, όπως : (1) ο μηχανολογικός εξοπλισμός, π.χ. ATM και μηχανές διαλογής, (2) το λογισμικό και τα συστήματα πληροφορικής, (3) νομικά και άλλα έντυπα, και (4) η μετατροπή των λογαριασμών των πελατών τους.

Για να κατανοηθούν καλύτερα οι συνέπειες της μετάβασης στο ευρώ, ως που επιτραπεί να αναφερθώ στο χρονοδιάγραμμα για την εισαγωγή του. Η Ελλάδα προτίθεται να γίνει μέλος της Νομισματικής Ένωσης το αργότερο την 1^η Ιανουαρίου 2001. Θα ακολουθήσει μια μεταβατική περίοδος ενός έτους, στη διάρκεια της οποίας το ευρώ δεν θα είναι διαθέσιμο σε φυσική μορφή, θα είναι όμως διαθέσιμο για πληρωμές σε λογιστική μορφή. Την 1^η Ιανουαρίου 2002, τα τραπεζογραμμάτια και κέρματα ευρώ θα τεθούν σε κυκλοφορία στην Ελλάδα, όπως και σε όλα τα άλλα κράτη- μέλη της Νομισματικής Ένωσης. Αυτό θα είναι το χρονικό σημείο της νομικής μετάβασης (legal Changeover), κατά το οποίο όλοι οι τραπεζικοί λογαριασμοί, οι τραπεζικές πιστώσεις και τα περισσότερα τραπεζικά προϊόντα θα μετατραπούν από δραχμές σε ευρώ. Θα ακολουθήσει ένα εξάμηνο μέχρι την 1^η Ιουλίου 2002, στη διάρκεια του οποίου τα τραπεζογραμμάτια και κέρματα ευρώ θα συνυπάρχουν στην Ελλάδα με τα χαρτονομίσματα και κέρματα σε δραχμές, τα οποία όμως θα αποσυρθούν σταδιακά από την κυκλοφορία.

Όσον αφορά τις χρηματοπιστωτικές αγορές «χονδρικής» (τη χρηματαγορά, την αγορά συναλλάγματος και την αγορά ομολόγων) η μετάβαση στο ευρώ θα πραγματοποιηθεί στην αρχή της σχετικής περιόδου. Σχετικά με το θέμα αυτό, η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών τάσσεται υπέρ της υιοθέτησης

των συστάσεων που περιέχονται στην Έκθεση Giovannini. Στην εν λόγω έκθεση, η οποία δημοσιεύθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αξιολογούνται οι επιπτώσεις που θα έχει για τις αγορές κεφαλαίων η εισαγωγή του ευρώ και διατυπώνονται διάφορες συστάσεις για τις κατάλληλες μεθόδους προκειμένου το δημόσιο χρέος να μετατραπεί σε ευρώ, καθώς και για ορισμένους κανόνες της αγοράς που θα γίνονται κατά σύμβαση δεκτοί από τους συμμετέχοντες. Οι κανόνες αυτοί αφορούν, μεταξύ άλλων, τον αριθμό των ημερών του έτους βάσει του οποίου θα υπολογίζονται οι δεδουλευμένοι τόκοι των ομολόγων, τον καθορισμό των εργάσιμων ημερών στη διάρκεια των οποίων θα διενεργούνται οι συναλλαγές, καθώς και το χρονικό διάστημα μεταξύ κλεισίματος της συναλλαγής και διακανονισμού.

Κατά τη μεταβατική περίοδο, ενδέχεται να προσφέρονται και προϊόντα «λιανικής τραπεζικής» σε ευρώ (όπως λογαριασμοί, στεγαστικά και άλλα δάνεια, πιστωτικές και χρεωστικές κάρτες, μεταφορές πιστώσεων, εμβάσματα κ.λ.π.). Στην περίπτωση αυτή, θα πρέπει να είναι δυνατή η ανάληψη μετρητών σε δραχμές από λογαριασμούς ευρώ. Θα πρέπει επίσης να είναι γενικά δυνατή η δραχμοποίηση των πληρωμών που διενεργούνται προς ένα λογαριασμό ευρώ πριν πιστωθεί ο λογαριασμός και αντιστρόφως. Εντούτοις, στα αντίγραφα κινήσεως λογαριασμού θα καταγράφονται οι λογιστικές εγγραφές σε δραχμές παράλληλα με το ισότιμό τους σε ευρώ.

Εν συντομία, από την 1^η Ιανουαρίου 2001 όλες οι τράπεζες και τα ειδικά πιστωτικά ιδρύματα θα είναι σε θέση να δέχονται καταθέσεις και να διενεργούν πληρωμές σε ευρώ. Οι πελάτες θα μπορούν να μετατρέπουν ποσά από ένα νόμισμα της Νομισματικής Ένωσης σε οποιοδήποτε άλλο νόμισμα της Νομισματικής Ένωσης βάσει των αμετάκλητα καθορισμένων συντελεστών μετατροπής χωρίς να καταβάλουν

τη διαφορά μεταξύ των τιμών αγοράς και πώλησης. Κατά το εξάμηνο της παράλληλης κυκλοφορίας μετρητών σε δραχμές και σε ευρώ, οι αυτόματες ταμειολογιστικές μηχανές (ΑΤΜ) θα παρέχουν τόσο ευρώ όσο και δραχμές. Κατά τον ίδιο τρόπο, θα γίνονται δεκτές καταθέσεις σε ευρώ και σε δραχμές. Το σύστημα λιανικών πληρωμών ΔΙΑΣ (Διατραπεζικά Συστήματα) και το Γραφείο Συμψηφισμού Αθηνών θα λειτουργούν και με ευρώ και με δραχμές κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου. Τέλος, από την έναρξη της μεταβατικής περιόδου η αγορά μετοχών θα πρέπει να αρχίσει αμέσως να λειτουργεί σε ευρώ, μονολότι οι λογαριασμοί πελατών των χρηματιστηριακών εταιρειών θα τηρούνται σε δραχμές μέχρι το τέλος της μεταβατικής περιόδου.

Σύμφωνα με την έκθεση της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, το κόστος προσαρμογής στο ευρώ θα ανέλθει σε 30 δισ. δρχ. περίπου. Το ποσό αυτό όμως, ενδέχεται να υπολείπεται του πραγματικού κόστους, καθώς αρκετοί παράγοντες τείνουν να αυξήσουν το κόστος που συνεπάγεται η προσαρμογή για τις ελληνικές τράπεζες. Μεταξύ αυτών των παραγόντων είναι οι εξής: σημαντικό ποσοστό των συναλλαγών στην Ελλάδα γίνεται με μετρητά, οι περισσότερες τράπεζες δεν διαθέτουν σύγχρονα εσωτερικά συστήματα και διαδικασίες, το μεγαλύτερο μέρος των συναλλαγών διεξάγεται με έντυπα, ελάχιστες συναλλαγές διενεργούνται σε ηλεκτρονική μορφή, ενώ σε μεγάλη έκταση οι τράπεζες διεξάγουν εργασίες ανταλλακτηρίου. Συνεπώς, οι τράπεζες όχι μόνο θα επωμιστούν το κόστος μετατροπής λόγω της εισαγωγής του ευρώ, αλλά και θα απολέσουν μέρος των εργασιών τους. Πράγματι, η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών εκτιμά ότι θα χαθούν συνολικά εργασίες σε συνάλλαγμα που ισοδυναμούν με 30 δισ. δρχ. περίπου. Οι εν λόγω εκτιμήσεις

βασίζονται σε εκτιμήσεις που έγιναν για άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι οι εν λόγω δαπάνες θα γίνουν εφάπαξ και θα επιμεριστούν σε διάστημα περίπου τριών έως τεσσάρων χρόνων. Επί πλέον, οι δαπάνες αυτές θα πρέπει να εξετάσουν την μεγέθυνση των κινδύνων και την ανάγκη αποτελεσματικότερης διαχείρισής τους. Απόρροια των εξελίξεων αυτών είναι η ένταση του ανταγωνισμού γεγονός που έχει οδηγήσει σε επανασχεδιασμό της ακολουθούμενης από τα τραπεζικά ιδρύματα στρατηγικής, σε πολυάριθμες συγχωνεύσεις και εξαγορές, σε ευρύτερες συνεργασίες ή στρατηγικές συμμαχίες, σε ιδιωτικοποιήσεις, σε εκτεταμένες οργανωτικές αναπροσαρμογές, στην εφαρμογή προγραμμάτων εξυγίανσης του χαρτοφυλακίου τους και περιορισμού των δαπανών και στην επιλεκτική ανάπτυξη ορισμένων διεθνών δραστηριοτήτων, παράλληλα με τη συρρίκνωση άλλων.

Η απελευθέρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος κινήθηκε εκ παραλλήλου και σε συνδυασμό με τη θεσμική ολοκλήρωση των χρηματοοικονομικών θεσμών της ευρωπαϊκής αγοράς. Ο ελληνικός τραπεζικός τομέας χαρακτηρίζεται πλέον από την απελευθέρωση των αγορών χρήματος και κεφαλαίου, που συντελέστηκε σταθερά την τελευταία δεκαετία. Η μερική άρση των διοικητικών κανόνων και περιορισμών, έδωσε σημαντική ώθηση στις δραστηριότητες των ελληνικών τραπεζών. Απόρροια της απελευθέρωσης και της σταδιακής διεθνοποίησης είναι η ένταση του ανταγωνισμού που υποκίνησε σοβαρές ανακατατάξεις στη δομή και τις προσφερόμενες υπηρεσίες.

Αναπτύχθηκαν πολλές νέες τραπεζικές υπηρεσίες, διαφοροποιήθηκαν τα προσφερόμενα προϊόντα, συμπιέστηκαν τα περιθώρια κέρδους, ενώ πολλοί μη τραπεζικοί οργανισμοί διεκδίκησαν μερίδιο εξειδικευμένων αγορών.

Παρ' όλη όμως την πρόοδο που έχει επιτευχθεί απέχουμε σημαντικά από αυτό που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε ολοκληρωμένη πιστωτική μεταρρύθμιση. Ο δρόμος που έχει να διανύσει το ελληνικό πιστωτικό σύστημα είναι μακρύς και τα χρονικά περιθώρια αρκετά περιορισμένα. Η ανάγκη για ταχεία έναρξη της προετοιμασίας των ελληνικών τραπεζών για τη μετάβαση στο νέο καθεστώς του ενιαίου νομίσματος καθίσταται επιτακτική, προκειμένου να ανταποκριθούν με επιτυχία στις νέες συνθήκες της αγοράς.

Η συμμετοχή της Ελλάδος στη ζώνη του ενιαίου νομίσματος θα έχει ως βασικό χαρακτηριστικό την εξάλειψη των διοικητικών περιορισμών που παρεμποδίζουν τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς, καθώς και τον εκσυγχρονισμό και την εναρμόνιση προς τα διεθνή πρότυπα του τραπεζικού συστήματος και των χρηματοπιστωτικών αγορών. Το τραπεζικό περιβάλλον θα επηρεαστεί από παράγοντες σχετικούς με την ομογενοποίηση των ευρωπαϊκών αγορών, την ύπαρξη ενιαίου νομίσματος, τη συρρίκνωση των εργασιών συναλλάγματος, τη λειτουργία του Διευρωπαϊκού Συστήματος Πληρωμών και τις μεταβολές στις συγκεκριμένες θέσεις εργασίας που προκαλούν οι αλλαγές αυτές.

Οι επιπτώσεις στις τράπεζες θα οφείλονται στην ταυτόχρονη επίδραση του σταθερού μακροοικονομικού περιβάλλοντος, του πιο ανταγωνιστικού πλαισίου λειτουργίας των αγορών και των αυξημένων διασυνοριακών συναλλαγών.

Εάν δεν υπάρξει ανάλογη αύξηση του κύκλου εργασιών και ανάπτυξη νέων προϊόντων, μεσοπρόθεσμα θα υπάρξει μείωση του αριθμού των εργαζομένων στις τράπεζες.

6.3 Η στρατηγική της πορείας των Τραπεζών

Τέσσερα είναι τα στρατηγικής σημασίας θέματα για την πορεία των τραπεζών σήμερα και στο μέλλον:

- Η δυνατότητα αξιοποίησης των νέων ευκαιριών και διαχείρισης των κινδύνων.
- Η δυνατότητα σωστής και έγκαιρης αντιμετώπισης του ζητήματος των συγχωνεύσεων - εξαγορών.
- Η ικανότητα παραγωγής και προσφοράς υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας με παράλληλη μείωση του κόστους λειτουργίας τους και
- Η δυνατότητα αύξησης των κεφαλαίων και προσέλκυσης ικανού και εξειδικευμένου προσωπικού.

Τα ζητήματα αυτά μπορούν να αντιμετωπισθούν καλύτερα από μεγάλους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

Και στη χώρα μας η Τράπεζα της τρέχουσας 10ετίας που θα κυριαρχεί θα είναι μεγάλη και θα έχει ανεπτυγμένους εξειδικευμένους τομείς. Αυτό άλλωστε επιβεβαιώνουν οι τάσεις στο διεθνές και στο ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα.

Η τράπεζα χρειάζεται να είναι μεγάλη για να μπορεί να ανταγωνιστεί διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς σε ένα περιβάλλον ελεύθερο από περιορισμούς, χωρίς σύνορα. Μεγάλη ώστε να μπορούν να γίνονται εκμεταλλεύσιμες οι συνέργιες, καθώς θα μπορεί να απευθύνεται σε όλες τις αγορές και να εξυπηρετεί διαφορετικές ανάγκες.

Επίσης απαραίτητο είναι να χαρακτηρίζεται και από εξειδίκευση δηλαδή να έχει εξειδικευμένους τομείς ώστε μέσα από μια ευέλικτη και αποκεντρωμένη παραγωγική δομή να μπορεί να εξυπηρετεί με ταχύτητα τις αγορές στις οποίες απευθύνεται.

Η διάσταση όμως του μεγέθους συναρτάται και με την τάση δημιουργίας ομίλου θυγατρικών εταιρειών των τραπεζών. Η δημιουργία αυτή είναι απαραίτητη για την

καλύτερη εκμετάλλευση όλων των δυνατικών συνεργιών και την παροχή όλων των δυνατικών προϊόντων και υπηρεσιών στον πελάτη, στο πλαίσιο ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος και όχι μόνο μιας τράπεζας (universal bank - financial supermarket - bankassurance).

Υπό το φως των εξελίξεων, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της αγοράς, τα επόμενα 2-3 χρόνια αναμένονται να πραγματοποιηθούν στον ελληνικό τραπεζικό χώρο τα ακόλουθα:

- Να ισχυροποιηθούν τρείς ή και τέσσερις τραπεζικοί όμιλοι μέσω της συγχώνευσης και μικρότερων τραπεζών που ανήκουν στον ίδιο όμιλο ή είναι εκτός ομίλου. Σ' αυτά τα πλαίσια θα υπάρξει πώληση ορισμένων μικρών κρατικών τραπεζών οι οποίες θα εξαγοραστούν από άλλες μεγαλύτερες τράπεζες.
- Να πραγματοποιηθεί η εξαγορά λίγων ιδιωτικών μικρών τραπεζών οι οποίες δεν θα έχουν καταφέρει να βελτιώσουν την κερδοφορία τους ούτε και να αυξήσουν τα κεφάλαιά τους. Όσες δεν μπορέσουν να εκσυγχρονισθούν αναγκαστικά, είτε θα συρρικνώσουν τις εργασίες τους, είτε θα αποχωρήσουν από την αγορά.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της αγοράς ορισμένες ξένες τράπεζες στα πλαίσια του γενικότερου σχεδιασμού τους είναι στη φάση αποφάσεων να αποχωρήσουν από την ελληνική αγορά. Υπάρχουν ωστόσο μερικές ξένες τράπεζες που έχουν ήδη αποφασίσει να αυξήσουν τη δραστηριότητά τους στην Ελλάδα. Αυτές οι τράπεζες είναι δυνατόν να εξαγοράσουν όσες από τις μικρές ελληνικές δεν μπορούν να επιβιώσουν στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον που δημιουργείται, αλλά διαθέτουν το αξιόλογο περιουσιακό στοιχείο του δικτύου και των υποδομών τους.

Η διαμόρφωση του Ελληνικού Τραπεζικού Χάρτη**7.1 Εισαγωγή**

Στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκεται η εθνική τράπεζα με ενεργητικό 12 τρις. και μερίδιο αγοράς 35,5% και μ' ένα από τα ισχυρότερα δίκτυα περίπου καταστήματα. Στα σχέδια της διοίκησης και συγκεκριμένα του ανθρώπου που οδήγησε την τράπεζα στην κερδοφορία και στην εξιχνίαση του κυρίου Καρατζά είναι η ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του πιστωτικού ιδρύματος τόσο στην εγχώρια όσο και στις αγορές του εξωτερικού: Βαλκάνια, Κύπρος, στις Δυτικές οικονομικές πρωτεύουσες αλλά και στις αγορές της Μέσης Ανατολής.

Η απόσταση της δεύτερης τράπεζας της Άλφα Πίστewος από την Εθνική είναι μεγάλη. Η μεγαλύτερη ιδιωτική τράπεζα της χώρας παρουσιάζει ενεργητικό 6 τρις. με ~~μερίδιο αγοράς 18%~~ και 420 υποκαταστήματα συμπεριλαμβανομένων και αυτών της Ιονικής. Πρόκειται για έναν ισχυρό όμιλο με δυναμική και ταυτόχρονα υγιή οικονομικά μεγέθη. Την Τρίτη θέση θα κατέχει ο όμιλος E.F.G. EUROBANK. Ο όμιλος ενισχύει σημαντικά την θέση του στον εγχώριο τραπεζικό χάρτη με ενεργητικό άνω των 3 τρις. και μερίδιο αγοράς γύρω στο 10%. Ακολουθεί η μέχρι τώρα κατέχουσα την δεύτερη θέση Εμπορική τράπεζα, η πορεία της οποίας είχε παρουσιάσει σημάδια κόπωσης. Κατόπιν όμως της πώλησης της Ιονικής η Εμπορική ξαναβρήκε την χαμένη της αίγλη. Με ενεργητικό που ξεπερνά τα 540 δισ. , με ένα από τα καλύτερα δίκτυα υποκαταστημάτων 350 τον αριθμό, η δεύτερη κρατική

τράπεζα αποτελεί "φιλέτο" τόσο για τους εγχώριους τραπεζικούς παίκτες όσο και για τις ξένες τράπεζες.

Ο αμέσως επόμενος στην Πέμπτη θέση είναι ο όμιλος της τραπεζής Πειραιώς, με 5,5% μερίδιο αγοράς και 140 περίπου υποκαταστήματα συμπεριλαμβανομένων και αυτών της ΧΙΟΣ BANK, της Μακεδονίας Θράκης, και της πρόσφατα εξαγορασθείσης Chase Manhattan Bank.

Στον παρακάτω πίνακα αναφέρονται οι 6 πρώτες Ελληνικές τράπεζες ως προς τις καταθέσεις τις χορηγήσεις, τα καθαρά κέρδη, την αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων και την αποδοτικότητα του ενεργητικού.

Στην Ελλάδα, η απελευθέρωση των αγορών και του τραπεζικού συστήματος οδήγησε στην ίδρυση πολλών μικρών ιδιωτικών τραπεζών. Οι τράπεζες αυτές, εκμεταλλευόμενες τα υψηλά *ecart*, μπόρεσαν να σταθεροποιήσουν τη θέση τους στην αγορά. Όμως, αυτή η περίοδος φαίνεται ότι τελειώνει. Τα περιθώρια κέρδους μειώνονται. Δυνατότητα μεγάλης αύξησης των αντλούμενων και χορηγούμενων κεφαλαίων δεν υπάρχει, δεδομένου ότι αναπτύσσονται και άλλα επενδυτικά και χρηματοδοτικά προϊόντα από φορείς του ευρύτερου χρηματοπιστωτικού χώρου. Σημαντική επίσης θα είναι η μελλοντική απώλεια μεγάλων εσόδων από τη λειτουργία του EURO και την αποδιαμεσολάβηση των τραπεζών από πολλές εργασίες.

Έτσι στα πλαίσια αυτά το πιστωτικό σύστημα της χώρας μας (κύρια το υπό κρατικό έλεγχο), που λόγω των έξωθεν παρεμβάσεων, με τις αναποτελεσματικές και κατά καιρούς μη ανταποκρινόμενες επαγγελματικά Διοικήσεις και την ασυνέχεια αυτών, τα τελευταία 40 χρόνια έχει βαριές ευθύνες και αυτό, για την κακή πορεία της ελληνικής οικονομίας, έχει χάσει χρόνο στην κούρσα των συγχωνεύσεων και των εξαγορών ή των στρατηγικών συμμαχιών μεταξύ εγχώριων και ξένων τραπεζικών ιδρυμάτων.

Τον κύριο ρόλο έχουν πλέον όχι μόνο τα δύο μεγάλα πιστωτικά ιδρύματα ΕΘΝΙΚΗΣ και ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ, αλλά και οι ιδιωτικοί όμιλοι ΠΙΣΤΕΩΣ, ΕΡΓΑΣΙΑΣ κ.λ.π. να προχωρήσουν στις κατάλληλες στρατηγικές κινήσεις για ν' αντιμετωπίσουν τους επερχόμενους κινδύνους των ξένων τραπεζικών μεγαθηρίων.

Ως προς τα συγκροτήματα της ΕΘΝΙΚΗΣ - ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ νομίζω ότι πρέπει να προχωρήσουν επειγόντως στις απαραίτητες συγχωνεύσεις εντός των ομίλων τους και στη λήψη ταχύτατων αποφάσεων χάραξης στρατηγικής μειώσεως του λειτουργικού κόστους, στον επείγοντα μηχανογραφικό εκσυγχρονισμό και τέλος σε μία σύγχρονη εσωτερική οργανωτική αναδιάταξη.

Οι πιο πάνω ανάγκες αφορούν περισσότερο τον Όμιλο της Εμπορικής, όπου οι διάφοροι πειραματισμοί των τελευταίων 10 χρόνων της έχουν στερήσει τη δυναμική του παρελθόντος.

Εάν οι δύο υπό κρατικό έλεγχο Όμιλοι δεν προχωρήσουν με γρήγορα και μελετημένα βήματα, προς την κατεύθυνση αυτή, τότε η μελλοντική απώλεια μεριδίων της αγοράς και ο περιορισμός των ρόλων τους θα είναι ένα όχι ευχάριστο γεγονός.

Ως προς τον ιδιωτικό τομέα του ελληνικού πιστωτικού συστήματος, και εκεί είναι αναγκαίοι οι προβληματισμοί και οι επείγουσες αποφάσεις για συμμαχίες.

Η θέση του προέδρου της Τράπεζας Πίστεως για τρεις ισχυρούς τραπεζικούς ομίλους ΕΘΝΙΚΗΣ, ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ, ΠΙΣΤΕΩΣ - ΕΡΓΑΣΙΑΣ, νομίζω ότι ανταποκρίνεται περισσότερο προς τη σωστή κατεύθυνση άμυνας και επίθεσης στον επερχόμενο έξωθεν ισχυρό ανταγωνισμό.

Αυτή η πορεία εξέλιξης θα είναι η καλύτερη απάντηση στον εντεινόμενο ανταγωνισμό σε πανευρωπαϊκό - παγκόσμιο επίπεδο και στην εφαρμογή της νέας τεχνολογίας που διαμορφώνουν τάσεις συγκέντρωσης των

τραπεζικών δραστηριοτήτων με τη δημιουργία μεγαλύτερων τραπεζικών μονάδων - ομίλων. Σ' αυτά τα πλαίσια δεν αποκλείονται και στρατηγικές συμμαχίες μεταξύ εγχώριων και ξένων πιστωτικών ιδρυμάτων με τη μορφή της ανταλλαγής μετοχών, παράλληλα όμως με τη διατήρηση του εταιρικού χαρακτήρα της ελληνικής τράπεζας και της ισχυρής παρουσίας του κράτους στο τραπεζικό σύστημα.

7.2 Οι συγχωνεύσεις άλλαξαν το τραπεζικό τοπίο

Το κύμα συγχωνεύσεων και εξαγορών, σε συνδυασμό με την υλοποίηση του προγράμματος ιδιωτικοποίησης ορισμένων τραπεζών υπό κρατικό έλεγχο, αποτέλεσαν ανάμφιβολα τις εξελίξεις που χαρακτήρισαν το 1998 και τους πρώτους μήνες του 1999, ενώ διαμόρφωσαν νέα συνθήκες διάρθρωσης στην εγχώρια τραπεζική αγορά. Οι μεταβολές στο ιδιοκτησιακό καθεστώς μερικών από τις σημαντικότερες ελληνικές τράπεζες έχουν μεταβάλει ουσιαστικά τον ελληνικό τραπεζικό τομέα και έχουν δημιουργήσει ορισμένες απαραίτητες προϋποθέσεις για την περαιτέρω βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ελληνικών τραπεζών στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά της ζώνης ευρώ.

Η σταδιακή αύξηση του μεγέθους της μέσης ελληνικής τράπεζας, παρά τις όποιες ανησυχίες για δημιουργία ολιγοπωλιακών καταστάσεων, αναμένεται να αποφέρει σημαντικά οφέλη στη λειτουργία της αγοράς και στην πελατεία των τραπεζών. Η εκμετάλλευση οικονομικών κλίμακος, η ανάπτυξη νέων εργασιών και η ορθολογική αξιοποίηση των τραπεζικών δικτύων αποτελούν πλεονεκτήματα, τα οποία μπορούν να αποβούν προς όφελος επιχειρήσεων και καταναλωτών, χάρη στην ανάπτυξη νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων, στη διαμόρφωση περισσότερο ανταγωνιστικών τιμών και, σε τελική ανάλυση, στο χαμηλότερο κόστος χρήματος.

Το 1998 χαρακτηρίσθηκε επίσης και από τη σημαντική βελτίωση της κερδοφορίας, καθώς και άλλων χρηματοοικονομικών δεικτών, των περισσότερων ελληνικών τραπεζών. Οι θετικές αυτές εξελίξεις δεν ήταν τυχαίες. Αντίθετα, αποτέλεσαν προϊόν σειράς μεταβολών, κατά τα τελευταία χρόνια, όπως του μικροοικονομικού κλίματος σταθερότητας, που έχει προκύψει από την πτώση του πληθωρισμού και των επιτοκίων, καθώς και από τη συγκράτηση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, της συνεπακόλουθης αύξησης της ζήτησης για δάνεια και άλλα τραπεζικά προϊόντα. Επιπροσθέτως, η σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας προς αυτές των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει δημιουργήσει σημαντικές υπεραξίες στα χαρτοφυλάκια ομολόγων και συμμετοχών πολιτικής βελτίωσης του κλίματος στις αγορές κεφαλαίου και χρήματος. Τέλος, οι προσπάθειες συγκράτησης του ρυθμού αύξησης του λειτουργικού κόστους και οι επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες ήδη έχουν βελτιώσει την παραγωγικότητα της μέσης ελληνικής τράπεζας και μπορούν να αποδώσουν πολλαπλά οφέλη στο μέλλον.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η βελτίωση της τραπεζικής κερδοφορίας συνοδεύθηκε από αξιόλογες προσπάθειες εκσυγχρονισμού πολλών ελληνικών τραπεζών, γεγονός που αντανακλάται στην ενίσχυση της κεφαλαιακής θέσης τους, της εξυγίανσης των χαρτοφυλακίων τους και της σταδιακής βελτίωσης του μείγματος των τοκοφόρων στοιχείων του ενεργητικού πολλών ελληνικών τραπεζών. Παράλληλα, το σύνολο του ελληνικού τραπεζικού τομέα κατέβαλε αξιόλογες προσπάθειες για τις απαραίτητες τεχνικές προσαρμογές, λόγω της έλευσης του έτους 2000 και της καθιέρωσης του ενιαίου νομίσματος.

Λαμβάνοντας υπόψη τους παραπάνω παράγοντες, δεν πρέπει να μας προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι ο τραπεζικός δείκτης του χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών

οδήγησε ουσιαστικά την άνοδο του Γενικού Δείκτη το 1998 και κατά τους πρώτους μήνες του 1999. Ειδικότερα, ο ρυθμός μεταβολής του τραπεζικού δείκτη του ΧΑΑ, από αρχές του 1998 έως και μέσα του 1999, ήταν 312,6% έναντι ποσοστού ανόδου 212,6% του γενικού δείκτη κατά την ίδια χρονική περίοδο.

7.3 Συγχώνευση πιστωτικών ιδρυμάτων και επιτροπή ανταγωνισμού

7.3.1 Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια η διεθνής τραπεζική αγορά συνταράσσεται από θεματικές αλλαγές ως προς την κατεύθυνση της συγχώνευσης των πιστωτικών ιδρυμάτων με απώτερο στόχο την εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων της οικονομίας κλίμακος. Η σύγχρονη τραπεζική πρακτική επιβάλλει μεταξύ άλλων τη μείωση των λειτουργικών εξόδων, της εξειδίκευσης του προσωπικού, την αύξηση των ιδίων κεφαλαίων και την αντιμετώπιση του τεράστιου κόστους που συνεπάγεται η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας, ανάγκες που μόνο από πιστωτικά ιδρύματα μεγάλων δυνατοτήτων μπορούν να ικανοποιηθούν.

A. Νομοθετικό πλαίσιο

Στη χώρα μας με το ν. 2243/1959 επιδιώχθηκε η αναγκαστική συγχώνευση των τραπεζικών επιχειρήσεων στο όνομα της αναδιοργάνωσης του τραπεζικού μας συστήματος. Το εγχείρημα αυτό συντέλεσε αποφασιστικά στην ανάπτυξη ολιγοπωλιακής δομικής διάρθρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Με τον ίδιο νόμο διευκολύνθηκε και η εκούσια συγχώνευση των τραπεζικών ανώνυμων εταιριών με ειδικές διατάξεις σε σχέση με το Ν. 2190/1920, ο οποίος διέπει το καθεστώς συγχώνευσης των ανωνύμων εταιρειών. Πρόσφατα το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο τροποποιήθηκε με το ν. 2515/1997, ο οποίος

περιλαμβάνει σε συνάρτηση με τα οριζόμενα ν.2076/1992 σειρά ευνοϊκών διατάξεων που έχουν εφαρμογή στη συγχώνευση ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων και πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν την έδρα τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση και δεν έχουν ρητά εξαιρεθεί από τις κοινοτικές οδηγίες.

Η συγχώνευση των πιστωτικών ιδρυμάτων μπορεί να επιτευχθεί είτε με την απορρόφηση του ενός από ένα άλλο, είτε με τη σύσταση ενός νέου. Και στις δύο περιπτώσεις το απορροφών ή το νέο πιστωτικό ίδρυμα που συστήνεται με τη συγχώνευση είναι καθολικός διάδοχος των συγχωνευομένων, όπως ρητά ορίζει ο τελευταίος νόμος. Με τη συγχώνευση οι περιουσίες των εταιρειών που συμμετέχουν συνενώνονται χωρίς προηγούμενη λύση και εκκαθάριση και χωρίς την τήρηση των κανόνων της ειδικής διαδοχής αλλά με διαδοχή οιονεί καθολική.

7.3.2 Συγχωνεύσεις πιστωτικών ιδρυμάτων που ανήκουν στον ίδιο όμιλο

A. Η υπόθεση Κτηματικής - Στεγαστικής

Την 3.9.1997 γνωστοποιήθηκε στην Επιτροπή Ανταγωνισμού στο σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης με απορρόφηση της ανώνυμης τραπεζικής εταιρείας με την επωνυμία «Εθνική Στεγαστική Τράπεζα Α.Ε.» από την επίσης ανώνυμη τραπεζική εταιρεία με την επωνυμία «Ανώνυμος Εταιρεία Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.». Αξίζει να σημειωθεί ότι ο όμιλος της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος συμμετείχε στο μετοχικό κεφάλαιο της μεν πρώτης με ποσοστό 84%, της δε δεύτερης με ποσοστό 41%. Τα ποσοστά αυτά συμμετοχής μοιράζονταν μεταξύ της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος και των άλλων εταιρειών που ανήκαν στον παραπάνω όμιλο.

Σχετική αγορά στη συγχώνευση αυτή είναι η αγορά της στεγαστικής πίστης, όπου δραστηριοποιούνται κατά κύριο λόγο τα δύο συγχωνευόμενα πιστωτικά ιδρύματα και μάλιστα όπως αυτή προσδιορίζεται γεωγραφικά από το σύνολο της ελληνικής αγοράς. Στην αγορά αυτή η μεν πρώτη κατείχε μερίδιο αγοράς 6%, η δε δεύτερη 43% κατά την εκτίμησή τους. Εξ άλλου το ένα δέκατο των στοιχείων του ενεργητικού της πρώτης ανερχόταν το 1996 στα 41.050.003 ECU, ενώ της δεύτερης στα 687.536.085 ECU.

Στην προκειμένη περίπτωση ο ν. 703/ 1997 δε βρίσκει εφαρμογή δεδομένης της έλλειψης οικονομικής αυτοδυναμίας και της αδυναμίας λήψεως αυτοτελών αποφάσεων εκ μέρους των δύο εν λόγω πιστωτικών ιδρυμάτων. Πιο συγκεκριμένα με την επιχειρούμενη συγχώνευση δεν εξασφαλιζόταν ο έλεγχος της αποκτώμενης εταιρείας εξαιτίας του ότι αυτός ήδη υφίστατο και προ του κρισίμου χρόνου της συγχωνεύσεως. Αυτό προκύπτει από τα ποσοστά συμμετοχής του ομίλου της Εθνικής Τράπεζας στο μετοχικό κεφάλαιο των δύο τραπεζικών εταιρειών καθώς και από το γεγονός ότι η Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος έχει ιδρυθεί από την Εθνική Τράπεζα, συμμετέχει στον ενοποιημένο ισολογισμό του ομίλου της Εθνικής Τράπεζας, η δε συμμετοχή της τελευταίας στη λήψη αποφάσεων της πρώτης είναι καθοριστικής σημασίας δεδομένων των μικρών μεριδίων των υπόλοιπων μετόχων και τέλος της ουσιαστικής συμμετοχής της στις διαδικασίες επιλογής και διορισμού των διοικητικών οργάνων της Εθνικής Κτηματικής Τράπεζας της Ελλάδος.

Για τους παραπάνω λόγους, παρά το γεγονός ότι οι συγχωνευόμενες εταιρείες πληρούσαν τις προϋποθέσεις άσκησης ελέγχου από πλευράς της Επιτροπής Ανταγωνισμού, δεν ενέπιπταν στην εφαρμογή του νόμου περί προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού λόγω του ότι η συμφωνία

μεταξύ της εταιρείας που απορροφά και αυτής που απορροφάται αποτελεί συμφωνία μεταξύ δύο θυγατρικών εταιρειών οι οποίες δεν μπορούν να ενεργήσουν ανεξάρτητα από τη μητρική τους. κατά συνέπεια οι δύο επιχειρήσεις δεν είναι ανεξάρτητες όπως απαιτείται για την εφαρμογή του ν. 703/ 1977 σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 2. Με τη με αριθμό 13 Πράξη του Προέδρου της Επιτροπής Ανταγωνισμού που εκδόθηκε σύμφωνα με το άρθρο 4δ παρ. 2 του ν. 703/1977, όπως ισχύει σήμερα, η γνωστοποίηση τέθηκε στο αρχείο με τη διαπίστωση ότι η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ίδιου νόμου.

Β. Η υπόθεση Εθνικής - Κτηματικής

Την 2.6.1998 γνωστοποιήθηκε στην Επιτροπή Ανταγωνισμού από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ΑΕ και την Ανώνυμη Εταιρεία Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος το σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης με απορρόφηση της δεύτερης από την πρώτη. Όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω ο όμιλος της πρώτης συμμετείχε με ποσοστό 44% στο μετοχικό κεφάλαιο της δεύτερης χωρίς να έχει μεσολαβήσει κάποια ουσιαστική μεταβολή. Το ένα δέκατο του ενεργητικού της μεν πρώτης ανέρχεται στις 1.316.428.000.000 δραχμές, ενώ το ένα δέκατο της δεύτερης στις 251.576.134.340 δραχμές.

Παρομοίως ο ν. 703/ 1997 δε βρίσκει και εδώ εφαρμογής δεδομένου ότι δεν υφίσταται οικονομική αυτοδυναμία και δυνατότητα λήψεως αυτοτελών αποφάσεων από μέρους των συγχωνευόμενων πιστωτικών ιδρυμάτων. Από τους λόγους που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη συγκέντρωση, οι οποίοι καταδεικνύουν τη δυνατότητα καθοριστικής επίδρασης της πρώτης στη σύνθεση, τις συσκέψεις και τις αποφάσεις των οργάνων της δεύτερης και ως εκ τούτου της δυνατότητας ελέγχου της, προκύπτει ότι η απορρόφηση της θυγατρικής εταιρείας από τη

μητρική της εξαιτίας του δεσμού εξάρτησης που ήδη υφίστατο και προ του κρίσιμου χρόνου της εν λόγω συγχώνευσης δεν εμπίπτει στην εφαρμογή του νόμου περί προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 4 παρ. 2. Αυτό διαπιστώθηκε με τη με αριθμό 15 Πράξη του Προέδρου της Επιτροπής Ανταγωνισμού που εκδόθηκε κατ' εφαρμογή του άρθρου 4δ παρ. 2 του ν. 703/1997.

7.3.3 Συγχωνεύσεις ανεξάρτητων πιστωτικών ιδρυμάτων

A) Η υπόθεση Eurobank - interbank

Την 30. 7. 1996 γνωστοποιήθηκε στην Επιτροπή Ανταγωνισμού ή από 19.7.1996 σύμβαση εξαγοράς καθώς και το πρωτόκολλο μεταβίβασης μετοχών σύμφωνα με τα οποία η Banque Worms πώλησε και μεταβίβασε το 95% των μετοχών της θυγατρικής της Interbank Ελλάδος ΑΕ στην εταιρεία Consolidatedr Eurofinance Holdings Ltd, η οποία ελέγχει την Ευρωεπενδυτική Τράπεζα ΑΕ δεδομένου ότι η τελευταία ανήκει κατά 75% στην Private Financial Holdings Ltd και κατά 25% στην αγοράστρια η οποία όμως κατέχει το 100% του μετοχικού κεφαλαίου της Private Financial Holdings Ltd.

Η σχετική αγορά στον τραπεζικό τομέα, σύμφωνα με πάγια -θέση της Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως εμφανίζεται σε πλήθος αποφάσεών της, διακρίνεται σε περισσότερα τμήματα μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η λιανική παροχή τραπεζικών υπηρεσιών, η παροχή υπηρεσιών σε ιδιώτες, η παροχή καινοτομικού κεφαλαίου και η παροχή επενδυτικών πιστώσεων και υπηρεσιών, η παροχή τραπεζικών υπηρεσιών, η παροχή τραπεζικών υπηρεσιών σε μεγάλες επιχειρήσεις. Ως γεωγραφική αγορά μπορεί να θεωρηθεί η ελληνική επικράτεια όσον αφορά τις εργασίες λιανικής παροχής τραπεζικών εργασιών καθώς και η

διεθνής αγορά όσον αφορά τις αγορές χρήματος, συναλλάγματος και τα παράγωγα προϊόντα.

Αναφορικά με τα μεγέθη τους, η μεν Ευρωεπενδυτική τράπεζα ΑΕ με τα 6 καταστήματά της είχε πραγματοποιήσει στην εθνική αγορά κατά το έτος 1995 συνολικό κύκλο εργασιών, όπως αυτός υπολογίζεται σύμφωνα με το άρθρο 4 στ παρ. 4^ο, 50.039.505 ECU ή δε interbank Ελλάδος ΑΕ με τα 19 καταστήματα και θυρίδες της, συνολικό κύκλο εργασιών 116.868.581 ECU. Κατά συνέπεια οι δύο εμπορικές τράπεζες που συμμετέχουν στη συγκέντρωση με συνολικό κύκλο εργασιών 66.829.076 ECU αντιπροσωπεύουν το 1,5% του συνολικού ενεργητικού των τραπεζών που λειτουργούν στην Ελλάδα, ενώ απορροφούν το 1,3% των καταθέσεων και χορηγούν το 1,4% των πιστώσεων και απασχολούν το 1,3% του συνολικού αριθμού των εργαζομένων. Τέλος το 0,1% των καταστημάτων και θυρίδων σε όλη της επικράτεια ανήκει στις δύο τράπεζες.

Από τα παραπάνω και από τις θέσεις στον πίνακα κατάταξης των εμπορικών τραπεζών με βάση τα κριτήρια του ενεργητικού, των καταθέσεων και των χορηγήσεων που κατελάμβαναν οι εν λόγω τράπεζες συνάγεται ότι αν και πληρούνταν οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή των διατάξεων του ν. 703/ 1977 δε συνέτρεχε λόγος απαγόρευσης της συγκέντρωσης αφού με την πραγματοποίησή της δεν αναμενόταν να δημιουργηθεί ή να ενισχυθεί δεσπόζουσα θέση στην αγορά με αποτέλεσμα το σημαντικό περιορισμό του ανταγωνισμού.

Η επιτροπή έκρινε ακόμη ότι οι δευτερεύοντες περιορισμοί του ανταγωνισμού που περιλαμβάνονταν στη σύμβαση και επέβαλλαν την επί διεικία δέσμευση - απαγόρευση της πωλήτριας έναντι της αγοράστριας και του ομίλου της σχετικά με τη χρήση ή αποκάλυψη εμπιστευτικών πληροφοριών με σκοπό τον ανταγωνισμό, την παροχή υπηρεσιών στο ίδιο ή άλλο συναφές αντικείμενο,

την προσέλκυση πελάτη ή εργαζομένου της, αποτελούν περιορισμούς άμεσα συνδεδεμένους με την εν λόγω συγκέντρωση και αναγκαίους για την πραγματοποίηση της μη αντιβαίνοντες το αναγκαίο και λογικό μέτρο για την προστασία των συμφερόντων της αγοράστριας και κατά συνέπεια μη αντικείμενους στην απαγόρευση του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/1997.

Η με αριθμό 41/1996 απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού επέβαλε χρηματικό πρόστιμο για την παράβαση της απαγόρευσης πραγματοποίησης της συγκέντρωσης μέχρι την έκδοση μιας από τις προβλεπόμενες στον ίδιο νόμο αποφάσεις, όπως ρητά ορίζει το άρθρο 4^ε παρ. 1 του νόμου, δεδομένου ότι η γνωστοποίηση της συγκέντρωσης, ενώ οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις τελούσαν τα κατώτατα όρια του άρθρου 4β παρ. 1, περ. β'. Η επιτροπή όμως ήταν εξ αντικειμένου σε θέση να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό στην εθνική αγορά ή σε σημαντικό τμήμα της, δημιουργώντας κινδύνους τους οποίους ο νομοθέτης είχε σκοπό να αποτρέψει με την απαγόρευση του άρθρου 4^ε, παρ. 1.

B. Υπόθεση Πειραιώς - Chase Manhattan

Την 7.11.1997 γνωστοποιήθηκε στην επιτροπή Ανταγωνισμού η σύμβαση αγοραπωλησίας με την οποία η Chase Manhattan Bank μεταβίβασε και εγχώρησε συνέπεια πώλησης τα δύο υποκαταστήματα που διατηρούσε στην Ελλάδα στην Τράπεζα Πειραιώς ΑΕ, η οποία διατηρούσε 27 καταστήματα σε όλη την επικράτεια.

Για τη σχετική αγορά ισχύουν όσα αναφέρθηκαν και για την προηγούμενη συγχώνευση. Όσον αφορά τα μεγέθη των πιστωτικών, για το μεν πρώτο ο κύκλος εργασιών κατά το έτος 1996 είχε ανέλθει στα 23.752.440 ECU, για το δε δεύτερο 62.457.537 ECU. Με δεδομένα τις θέσεις που κατελάμβαναν οι δύο τράπεζες στον πίνακα κατάταξης των εμπορικών τραπεζών με βάση το κριτήριο των καταθέσεων,

των χορηγήσεων και του ενεργητικού τους καθώς και το γεγονός ότι οι εν λόγω τράπεζες αντιπροσωπεύουν το 0,9% του συνολικού ενεργητικού των τραπεζών στην Ελλάδα, απορροφούν το 0,8% των καταθέσεων, χορηγούν το 0,9% των πιστώσεων και απασχολούν το 1,1% του συνολικού αριθμού των εργαζομένων, προκύπτει αβίαστα το συμπέρασμα ότι η εν λόγω συγκέντρωση δεν θα έχει επίδραση στον ανταγωνισμό στην εθνική αγορά, ούτε υπάρχει κίνδυνος δημιουργίας ή ενισχύσεως δεσπόζουσας θέσης και κατά συνέπεια δε συντρέχει σύμφωνα με το άρθρο 4γ παρ. 1 του ν. 703/1977 νόμιμος λόγος απαγόρευσης της επιχειρούμενης συγκέντρωσης. Με το σκεπτικό αυτό η Επιτροπή Ανταγωνισμού κατέληξε στη με αριθμό 97/1997 απόφασή της περί μη απαγόρευσης της προαναφερόμενης συγκέντρωσης.

7.4 Εξαγορές και συγχωνεύσεις στο Διεθνή χώρο

Οι εξαγορές και συγχωνεύσεις στον τραπεζικό τομέα τοποθετούνται στο πλαίσιο των πολιτικών που υιοθετήθηκαν για την αναδιάρθρωση των εγχώριων τραπεζικών συστημάτων με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας τους στη διεθνή τραπεζική σκηνή. Η ενίσχυση του μεγέθους και των μεριδίων αγοράς δίνει τη δυνατότητα στις εγχώριες τράπεζες να αντιμετωπίσουν το διεθνή ανταγωνισμό καθώς τα ανταγωνιστικά πρότυπα έχουν πλέον ξεφύγει από το στενό πλαίσιο των εγχώριων αγορών και αναφέρονται απευθείας στη διεθνή τραπεζική αγορά, ιδιαίτερα μάλιστα για τις μεγάλες μεγέθους τράπεζες.

Ιδιαίτερη ισχύ έχει η θέση αυτή στις ευρωπαϊκές χώρες, όπου η ενιαία αγορά αναμένεται να ενισχύσει τον ανταγωνισμό προς όφελος κύρια των ήδη μεγάλων τραπεζικών ιδρυμάτων. Οι τράπεζες κινούνται στη λογική απόκτησης μεγέθους ικανού να ανταποκριθεί στα

ανταγωνιστικά χαρακτηριστικά της ευρωπαϊκής τραπεζικής αγοράς.

Οι συντελούμενες αναδιαρθρώσεις θεωρείται ότι αποβαίνουν προς όφελος του συνόλου του τραπεζικού συστήματος των αντίστοιχων χωρών, καθώς τραπεζικά ιδρύματα με όχι ιδιαίτερα καλές επιδόσεις, αλλάζοντας ιδιοκτησιακό καθεστώς βελτιώνονται, λόγω ορθολογικοποίησης του κόστους τους, καλύτερης διαχείρισης και μεταφοράς τεχνογνωσίας.

Επί πλέον, οι πρόσφατες κινήσεις συνένωσης ήδη μεγάλων τραπεζικών οντοτήτων θεωρούνται αναγκαίες γιατί περιορίζουν ακόμη περισσότερο τον αριθμό των τραπεζών που θα διαδραματίσουν τον κύριο ρόλο στις μελλοντικές εξελίξεις σε λίγες μεγάλες και υγιείς επιχειρήσεις. Οι επιχειρήσεις αυτές θα μπορούν πιο αποτελεσματικά να αντιμετωπίσουν πιθανές κρίσεις και θα συμβάλλουν στην ενίσχυση της θέσης των τραπεζικών ιδρυμάτων στη διεθνή οικονομική πραγματικότητα.

A) ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΩΝ ΕΞΑΓΟΡΩΝ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΩΝ

Οι εξαγορές και συγχωνεύσεις που πραγματοποιήθηκαν οδήγησαν σε μείωση του αριθμού των τραπεζικών ιδρυμάτων - όχι των εμπορικών τραπεζών κατ' αποκλειστικότητα - την τελευταία δεκαετία. (Βλέπε πίνακα 1)

Οι μεγάλης έκτασης εξαγορές και συγχωνεύσεις που έλαβαν χώρα στις ΗΠΑ στηρίχτηκαν στο δόγμα «Bigger and Fewer» που επικράτησε και τροφοδότησε όλες αυτές τις κινήσεις. Μεταξύ 1985 και 1995 ο αριθμός των εμπορικών τραπεζών πέρασε από 14.417 σε 10.054 ιδρύματα, διαδικασία η οποία πιστεύεται ότι εξυγίανε το πολύ-διασπασμένο αμερικανικό σύστημα (υπολογίζεται ότι 3.000 ακόμη τράπεζες θα εξαφανιστούν μέχρι το 2000).

Οι αμερικανικές τράπεζες εισήλθαν στην τρέχουσα δεκαετία έχοντας συσσωρεύσει σειρά σοβαρών προβλημάτων, όπως τη χειροτέρευση της ποιότητας των στοιχείων του

ενεργητικού τους, την ασθενή κεφαλαιακή τους βάση, τη μείωση των περιθωρίων και έχοντας να προσαρμοστούν σε ένα περιβάλλον που σταδιακά απελευθερωνόταν τόσο από τη γεωγραφική διάσταση όσο και από αυτή του εύρους των επιτρεπόμενων εργασιών. Η θέση τους στη χρηματοπιστωτική αγορά είχε αποδυναμωθεί και τα μερίδια τους στις τραπεζικές εργασίες είχαν μειωθεί προς όφελος των ανταγωνιστών τους (χρηματοπιστωτικές εταιρείες, αμοιβαία κεφάλαια, κλπ). Χαρακτηριστικός είναι ο μεγάλος αριθμός πτωχεύσεων της εποχής (το 1987 είχε φτάσει τις 1575 τράπεζες).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

	ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ*	ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '80	ΤΗ
	1995		
ΗΠΑ	23.854	35.875	
Ιαπωνία	571	618	
Γερμανία	3.487	5.355	
Γαλλία	593	1033	
Ιταλία	941	1109	
Μεγ. Βρετανία	560	796	
Ολλανδία	174	200	
Καναδάς	1030	1671	
Ελβετία	415	499	
Σουηδία	112	598	
Φιλανδία	352	631	
Νορβηγία	148	346	
Αυστραλία	370	812	

Περιλαμβάνονται οι εμπορικές τράπεζες, τα ταμειυτήρια και διάφοροι τύποι συνεταιριστικών τραπεζών.

IMF: International copital markets, 11/1997

Τα τελευταία χρόνια η τάση αυτή της συγκέντρωσης της αμερικανικής αγοράς συνεχίζεται, οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις όμως άλλαξαν χαρακτηριστικά. Οι κινήσεις αφορούν υγιείς τράπεζες, οι οποίες επιχειρούν να αντιμετωπίσουν τις νέες ανταγωνιστικές συνθήκες μέσα

από τη μείωση του κόστους τους - με την κατάργηση θέσεων εργασίας- και τη διαφοροποίηση των εργασιών τους σε γεωγραφικό επίπεδο, ή σε αυτό των προσφερόμενων προϊόντων η και στα δύο.

(Βλέπε πίνακα 2)

Το 1995, τα ποσά των πράξεων εξαγορών και συγχωνεύσεων σχεδόν διπλασιάστηκαν σε σχέση με τα δύο προηγούμενα χρόνια, ενώ ο αριθμός των πράξεων ήταν κατά πολύ μικρότερος (420, έναντι 564 το 1994 και 477 το 1993). Η μέση τιμή που καταβλήθηκε για μια εμπορική τράπεζα βρίσκεται σε σταθερή αύξηση, στο 179% του καθαρού ενεργητικού το 1995, έναντι 168% το 1994 και 140% το 1991. Επί πλέον, οι πτωχεύσεις τραπεζών περιορίστηκαν, φτάνοντας στις 11 το 1994 και στις 55 περίπου το 1995.

Β) ΕΝΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ;

Η επίτευξη οικονομικών κλίμακος με την αύξηση του μεγέθους των τραπεζών θεωρείται ότι αποτέλεσε τον κινητήριο μοχλό της μεγέθυνσης μέσα από τη συγχώνευση ή την απόκτηση άλλων τραπεζών. Η επίτευξη οικονομιών κλίμακος, για τις τράπεζες πολλαπλών δραστηριοτήτων τουλάχιστον, δεν μπορεί να ληφθεί σαν δεδομένη μέσα από τη διαδικασία εξαγορών και συγχωνεύσεων. Τσως η τάση αυτή να αποτέλεσε μια «αναγκαστική» διέξοδο για τις τράπεζες, σαν απάντηση στην ένταση του ανταγωνισμού μιας αγοράς που χαρακτηρίζεται από υπερβάλλουσα ικανότητα παραγωγής και μείωση των περιθωρίων κέρδους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΞΑΓΟΡΩΝ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΩ N 1991 - 92	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΞΑΓΟΡΩΝ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΩ N 1995- 96	ΑΕΙΑ (σε δισ. \$) 1991- 92	ΑΕΙΑ (σε δισ. \$) 1995- 96
ΗΠΑ	1354	1176	56,8	82,5
Ιαπωνία	22	17		33,8
Γερμανία	71	27	3,5	0,7
Γαλλία	133	43	2,4	3,2
Ιταλία	122	65	5,3	3,0
Μεγ. Βρετανία	71	28	7,5	21,7
Ολλανδία	20	7	0,1	0,8
Καναδάς	29	14	0,5	0,1
Ελβετία	47	14	0,4	-0,7
Σουηδία	38	8	1,1	0,1
Φινλανδία	51	4	0,9	0,8
Αυστραλία	19	9	0,9	2,5
Νορβηγία	23	2	0,1	0,4
Σύνολο 15 χωρών ΟΟΣΑ	2098	1452	84,7	153
Μη τράπεζες χρημα Τοποστωτικού χώρου	2723	2267	63,7	90,7
IMF: International copital markets, 11/1997				

Η τραπεζική όμως δραστηριότητα σαν σύνολο υπόκειται τόσο σε οικονομίες κλίμακος όσο και σε αρνητικές οικονομίες. Πτυχές της δραστηριότητας εμφανίζουν οικονομίες κλίμακος, όπως η διαχείριση των επιταγών και των πιστωτικών καρτών, η πληροφορική, τμήματα δανείων π.χ. τα καταναλωτικά, η λειτουργία της διαχείρισης διαθεσίμων. Τα τμήματα αυτά συνυπάρχουν όμως και με τομείς με μειούμενες αποδόσεις. Η μεγέθυνση του δικτύου καταστημάτων ή των διαχειριζόμενων κεφαλαίων ή η διεύρυνση των προσφερόμενων προϊόντων συνεπάγονται αυξημένη επιβάρυνση του διαχειριστικού τους κόστους. Επίσης, σειρά εργασιών που απαιτούν σημαντική ανθρώπινη υποστήριξη για την εκτέλεσή τους υπόκεινται και αυτές σε αρνητικές οικονομίες κλίμακος.

Αυτά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της τραπεζικής δραστηριότητας συνιστούν ερμηνευτικούς παράγοντες της ύπαρξης και της διατήρησης μεγάλου αριθμού τραπεζικών ιδρυμάτων, σε αντίθεση με άλλους τομείς της οικονομίας

όπου η συγκέντρωση ενισχύεται συνεχώς. Δίπλα σε μεγάλα τραπεζικά ιδρύματα, πολλά από τα οποία χαρακτηρίζονται από χαμηλές αποδοτικότητες, συνυπάρχουν τράπεζες μικρότερου μεγέθους με πολύ υψηλότερες όμως επιδόσεις (όπως φαίνεται και από τα διαγράμματα που παρατίθενται στη συνέχεια).

Οι μεγάλης έκτασης εξαγορές και συγχωνεύσεις που πραγματοποιήθηκαν θα έπρεπε - κατ' αναλογία και των υπολοίπων κλάδων της οικονομίας - να οδηγήσουν σε περαιτέρω ενίσχυση της συγκέντρωσης των μεριδίων αγοράς σε λίγα τραπεζικά ιδρύματα της κάθε χώρας.

Μετά το κύμα εξαγορών και συγχωνεύσεων η εικόνα - μέχρι σήμερα τουλάχιστον - όσον αφορά τη συγκέντρωση των εγχώριων τραπεζικών συστημάτων συνεχίζει να είναι μικτή (με το μερίδιο των 5 μεγαλύτερων τραπεζών ανά χώρα στο σύνολο του ενεργητικού του τραπεζικού τομέα). Σε ορισμένες χώρες η μείωση του αριθμού των τραπεζών συνοδεύτηκε από αύξηση της συγκέντρωσης δηλ. μεγέθυνση του μεριδίου των μεγαλύτερων τραπεζών (π.χ. Σουηδία, Καναδάς, Φινλανδία), σε άλλες η συγκέντρωση δεν μεταβλήθηκε παρά την αριθμητική μείωση των τραπεζών (π.χ. Μεγ. Βρετανία), ενώ σε μερικές μειώθηκε (π.χ. Γαλλία, Νορβηγία). Υπάρχουν και χώρες, οι οποίες χαρακτηρίζονται από υψηλό αριθμό τραπεζών και χαμηλό βαθμό συγκέντρωσης (πχ Γερμανία, Ιταλία).

7.5 Αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας των τραπεζών από διεθνή οργανισμό

Ο διεθνής οργανισμός αξιολογήσεως πιστοληπτικής ικανότητας Moody's μετά την πρόσφατη (14 Ιουλίου 1999) αναβάθμιση της Ελλάδος, σε αναγνώριση της υψηλής πιθανότητας που έχει η χώρα μας να πληρεί τις προϋποθέσεις για την ένταξή της στη ζώνη του Ευρώ, προχώρησε σε επαναξιολόγηση των Ελληνικών τραπεζών.

Η Alpha Τράπεζα Πίστεως, μαζί με την Ιονική και Λαϊκή Τράπεζα, ήταν η μόνη Ελληνική Τράπεζα που αναβαθμίστηκε και κατέχει πλέον την πρώτη θέση μεταξύ όλων των Ελληνικών τραπεζών στη σχετική κατάταξη (ως Πίνακας). Είναι αξιοσημείωτο ότι μέχρι σήμερα η Τράπεζα, λόγω της ισχυρής οικονομικής θέσεώς της και την υψηλών επιδόσεών της, κατείχε την ίδια θέση (Baa1) με τις άλλες μεγάλες τράπεζες υπό κρατικό έλεγχο, λόγω της προοπτικής Ευρώ, όπου μια τέτοια στήριξη καθίσταται πιο δύσκολη, αφού θα στρεβλώνοντας ο ανταγωνισμός, η Moody's αναγνωρίζει πλέον ότι η Alpha Τράπεζα Πίστεως δικαιούται υψηλότερη θέση (A3) από τις άλλες μεγάλες κρατικές τράπεζες. Είναι, επίσης χαρακτηριστικό ότι η αναβάθμιση της Τραπεζής γίνεται σε μια περίοδο όπου η κατάταξη άλλων τραπεζών από τη Moody's, είτε ευρίσκεται υπό αναθεώρηση, όπως π.χ. Εμπορική Τράπεζα Εργασίας, είτε παραμένει αμετάβλητη, πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας.

ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

MOODY'S 20.7.99

ΠΡΙΝ		ΜΕΤΑ
	A1	ΕΛΛΑΣ
	A2	Alpha Τράπεζα Πίστεως Ιονική και Λαϊκή Τράπεζα
ΕΛΛΑΣ Alpha Τράπεζα Πίστεως Εθνική Τράπεζα Εμπορική Τράπεζα Ιονική και Λαϊκή Τράπεζ Τράπεζα Εργασίας	A3	Εθνική Τράπεζα Πίστεως Εμπορική Τράπεζα * Τράπεζα Εργασίας*
	Baa1	EFG Eurobank
	Baa2	Τράπεζα Πειραιώς
	Baa3	

*Υπό αναθεώρηση

A) ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΙΣΤΕΩΣ

Με το πρόγραμμα «Πρωτεύς 21» εκτέθηκαν τα θεμέλια για το μετασχηματισμό της τραπεζής και του ομίλου σε

χρηματοπιστωτικό με τεχνολογικές προδιαγραφές 21^{ου} αιώνα, όπου εξυπηρέτηση και η κάλυψη των αναγκών της πελατείας θα γίνεται με ολοκληρωμένο τρόπο σε όλο το εύρος των χρηματοπιστωτικών προϊόντων και των σχετιζομένων συμβουλευτικών υπηρεσιών. Διαφοροποιείται ουσιαστικά η οργάνωση της εργασίας και μεταφέρονται θέσεις εργασίας με νέα λογική.

Η κίνηση αυτή θα οδηγήσει σε πολλά ολιγιμελή καταστήματα απαλλαγμένα από υποστηρικτικές εργασίες που θα εξυπηρετούνται από εξειδικευμένα άτομα.

Η ALPHA Τράπεζα Πίστεως και μετά τις πρόσφατες κινήσεις τραπεζών, κατέχει το 18% της αγοράς και εξακολουθεί να είναι αναμφισβήτητη η δεύτερη μεγάλη Ελληνική τράπεζα μετά την Εθνική, με την Eurobank/ τράπεζα εργασίας και την Εμπορική Τράπεζα να μοιράζονται περίπου την Τρίτη θέση με μερίδιο αγοράς 10%.

Μετά την εξαγορά της Ιονικής και Λαϊκής Τραπέζης η ALPHA Τράπεζα Πίστεως έχει σήμερα το μέγεθος εκείνο που της διασφαλίζει αποφασιστικό ρόλο στις εξελίξεις και της δίνει τη δυνατότητα να συμμετάσχει με επιτυχία στο έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον που διαμορφώνεται από την ένταξη της χώρας μας στη ζώνη του Ευρώ και τις τεχνολογικές εξελίξεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα.

Πρόσφατα, η μετοχή της ALPHA Τράπεζα Πίστεως εισήχθη και άρχισε η διαπραγμάτευση της στο χρηματιστήριο του Λονδίνου. Μια τέτοια κίνηση αυξάνει την εμπορευσιμότητα της μετοχή και διευρύνει τη μετοχική βάση της Τραπέζης.

Η ανοδική πορεία της ALPHA Τράπεζα Πίστεως συνεχίστηκε στο Α' εξάμηνο του 1999 και χαρακτηρίζεται από υψηλή κερδοφορία, αύξηση όλων των μεγεθών της, επέκταση του μεριδίου αγοράς και διεύρυνση της κεφαλαιακής της βάσης.

Διεθνές Δραστηριότητες.

Η ισχυρή κεφαλαιακή διάρθρωση της τραπεζής δημιουργεί μεταξύ των άλλων και τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την αυτοδύναμη συμμετοχή στις αγορές χρήματος και ομολόγων σε ευρώ που δημιουργήθηκαν από 1.1.99. Με δεδομένο ότι εξακολουθούν οι προοπτικές εντάξεως της δραχμής στη ζωή του ευρώ ενισχύεται αφενός η παρουσία του ομίλου και αφετέρου το δίκτυο ανταποκριτών με τις κυριότερες τράπεζες εξασφαλίζοντας την παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου στους πελάτες της. Και κατά το έτος αυτό εκτός από καλές σχέσεις με τράπεζες της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής δόθηκε έμφαση και στην ανάπτυξη περαιτέρω των σχέσεων με χώρες της Ανατολικής Ευρώπης δεδομένου ότι πρόκειται για περιοχές με μεγάλες προοπτικές συνεργασίας.

Η τράπεζα διαθέτει ένα από τα μεγαλύτερα μηχανογραφικά κέντρα της χώρας ικανών να αντιμετωπίζει μεγάλο όγκο συναλλαγών και νέων εργασιών και ταυτοχρόνως να υποστηρίξει τον εκσυγχρονισμό των υφισταμένων. Για τη διαρκεί αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό τεχνολογικού εξοπλισμού της η τράπεζα παρακολουθεί συστηματικά τις ραγδαίες εξελίξεις της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών και προχωρεί στις απαιτούμενες προσαρμογές αυξάνοντας την υπολογιστική ισχύ των κεντρικών συστημάτων της. Η προσαρμογή των συστημάτων και των εφαρμογών στις απαιτήσεις αλλαγής της χιλιετίας ολοκληρώθηκε εντός του πρώτου τριμήνου του τρέχοντος έτους με κόστος άνω του 1 δις ενώ υλοποιήθηκε εγκαίρως και οι απαιτούμενες προσαρμογές για την μηχανογραφική αντιμετώπιση της εισαγωγής του Ευρώ. Άρχισε η σταδιακή αντικατάσταση των τερματικών με νέα σύγχρονης τεχνολογίας και σύγχρονου λειτουργικού

συστήματος. Η αναβάθμιση αυτή δημιούργησε τις προϋποθέσεις εξαπλώσεως των λειτουργιών του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που με το κατάλληλο λογισμικό εξασφαλίζει και διασφαλίζει την ηλεκτρονική διακίνηση της εσωτερικής αλληλογραφίας. Εγκαταστάθηκαν συστήματα διοικητικής πληροφόρησης για την επεξεργασία ανάλυση και παρουσίαση των απαιτούμενων στοιχείων καθώς και παρακολουθήσεως κινδύνων αγοράς τα οποία είναι συνδεδεμένα με τα συστήματα διαχειρίσεως της τραπεζής ενώ ολοκληρώθηκαν οι μελέτες για την δημιουργία εφεδρικών συστημάτων αποκλειστικώς γι' αυτά.

B) ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK

Οι ραγδαίες εξελίξεις στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα και η δημιουργία της ενιαίας Ευρωπαϊκής αγοράς του Ευρώ, δημιουργούν νέα δεδομένα και επιβάλλουν την ανάγκη για τη δημιουργία μεγάλων και ισχυρών τραπεζικών ομίλων.

Στην Ελλάδα στο πλαίσιο του εντεινόμενου ανταγωνισμού θα προοδεύσουν τραπεζικοί όμιλοι που παρουσιάζουν διευρυμένα μεγέθη ισχυρή κεφαλαιακή βάση και πολύπλευρη δραστηριότητα.

Με βάση τα δεδομένα αυτά ο διεθνής τραπεζικός όμιλος E.F.G Bank Group στο πλαίσιο της στρατηγικής για ενίσχυση της παρουσίας του στην Ελληνική τραπεζική αγορά επιδίωξε και απέκτησε τον έλεγχο της Τράπεζας Εργασίας.

Έτσι μέσω χρηματιστηρίου πραγματοποιήθηκαν μια σειρά κινήσεων.

- Η μητρική εταιρεία της E.F.G. Eurobank, Consolidated Eurofinance Holdings η οποία κατείχε ποσοστό 9,41% στην Τράπεζα Εργασίας αύξησε το ποσοστό των μετοχών της σε 15,57% ως εξής:

- - με την αγορά, 2,16% από τη χρηματιστηριακή αγορά

- - με την αγορά 4,01% από την E.F.G. Eurobank
- Ταυτοχρόνως η Deutsche Bank AG, στρατηγικός σύμμαχος της E.F.G. Eurobank αγόρασε ποσοστό 5% των μετοχών της Τράπεζας Εργασίας από την E.F.G. Eurobank.
- Συνολικά η Consolidate Eurofinance Holdings και η Deutsch Bank AG, ελέγχουν το 20,57% της τράπεζας Εργασίας.
- Η Deutsche Bank συμφώνησε με το E.F.G. Bank Group για τις αποφάσεις που αφορούν την Τράπεζα Εργασίας, ώστε από κοινού να εφαρμόζουν μια ενιαία στρατηγική.
- Μέσω των πράξεων αυτών η E.F.G. Bank διέθεσε το σύνολο του 9,01% των μετοχών της Τράπεζας Εργασίας που κατείχε πραγματοποιώντας έτσι κεφαλαιακό κέρδος για το 1999 ύψους περίπου 45δισ.
- Προκειμένου να αποκτηθεί ποσοστό ικανό να διασφαλίσει τις προϋποθέσεις ώστε οι Bank Group μέσω της Consolidated Eurofinance Holdings θα επιδιώξει να αποκτήσει επιπλέον ποσοστό με στόχο τελικώς να αποκτήσει κατ' ανώτατο όριο το 50,1% και κατ' ελάχιστο το 33,4%. Ο όμιλος Τραπεζών Λάτση για την απόκτηση μετοχών της Τράπεζας Εργασίας στο πλαίσιο της Δημόσιας προσφοράς προσφέρει μετοχές της Τράπεζας E.F.G. Eurobank A.E πλέον μετρητών.
- Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας, το E.F.G. Bank Group προσβλέπει στην στενή συνεργασία με το Δ.Σ. τη Διοίκηση αλλά και το προσωπικό της Τράπεζας Εργασίας με στόχο τη δημιουργία ενός ισχυρού τραπεζικού ομίλου επωφελεία των μετοχών και του προσωπικού των δύο τραπεζών.
- Οι δύο τράπεζες θα αποτελέσουν ένα ισχυρό τραπεζικό Όμιλο ικανό να αντιμετωπίσει επιτυχώς τις προκλήσεις του ανταγωνισμού και τις νέα συνθήκες από την ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του Ευρώ.

Γ) ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Α.Ε.

Η Τράπεζα Ε.Φ.Γ. Eurobank σε συνεργασία με την μητρική της Consolidated Eurofinance Holdings SA, είναι ο μεγαλύτερος μέτοχος της Τράπεζας Εργασίας συμμετέχοντες σε ποσοστό 19% στο μετοχικό της κεφάλαιο. Η Τράπεζα Εργασίας είναι μια υγιής και ιδιαίτερα αποδοτική Ελληνική Τράπεζα με δίκτυο 130 καταστημάτων και προσωπικό 2.600 ατόμων. Η συμμετοχή στο κεφάλαιο της τράπεζας Εργασίας αποτελεί μια σημαντική επένδυση για την Ε.Φ.Γ. Eurobank και βάση για συνεργασίες στον ευρύτερο χρηματοοικονομικό τομέα.

Δ) ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Στο τέλος του 1998 επέρχεται συμφωνία μεταξύ των κυρίων μετόχων της τράπεζας Χίου και της τράπεζας Πειραιώς για την στενότερη συνεργασία μεταξύ των δύο ιδρυμάτων. Το Φεβρουάριο του 1999 ολοκληρώθηκε και τυπικά η συμφωνία με αποτέλεσμα η Τράπεζα Πειραιώς να ελέγχει το 43% των μετοχών της τραπεζικής Χίου. Μαζί με τις τράπεζες Μακεδονίας - Θράκης, Χίου και Prime, ο όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς διαθέτει πλέον δίκτυο άνω των 145 καταστημάτων. Τα ίδια κεφαλαία τους, συμπεριλαμβανομένης και της Τράπεζας Χίου, ξεπερνούν τα 250 δις, οι καταθέσεις ξεπερνούν τα 1.550 δις. δρχ, οι χορηγήσεις τα 700 δις. Και το σύνολο του ενεργητικού τα 2 τρις. δρχ.

7.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Το τραπεζικό σύστημα κάτω από το πρίσμα των τελευταίων εξελίξεων έχει τεθεί εκ των πραγμάτων στο στόχαστρο της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

Οι συμερινές συνθήκες στο τραπεζικό χώρο οι οποίες χαρακτηρίζονται από αστάθεια στον οικονομικό και πολιτικό ορίζοντα, ιδιαίτερα ενόψει γεγονότων όπως η

ολοκλήρωση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, η εφαρμογή του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος και ο συνεχώς αυξανόμενος ανταγωνισμός σε εθνικό και διεθνές επίπεδο επιβάλλουν στην Επιτροπή Ανταγωνισμού τη συνεκτίμηση πολλών διαφορετικών παραγόντων για την απόφασή της πάνω σε θέματα συγκεντρώσεων στο χώρο αυτό.

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα με τις περίπου 40 εμπορικές τράπεζες που λειτουργούν σήμερα έχει ανάγκη από μια νέα δυναμική ώστε να αντεπεξέλθει στις συνθήκες του διεθνούς ανταγωνισμού. Η ύπαρξη ισχυρών και υγιών πιστωτικών ιδρυμάτων είναι παράγοντας απορασιστικής σημασίας για την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας με τις ιδιαιτερότητες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η δική μας. Οποιαδήποτε καθυστέρηση στην παραπάνω εξέλιξη θα έχει δυσμενείς συνέπειες τόσο για τις ίδιες τις τράπεζες όσο και για την εθνική οικονομία.

Οι περιπτώσεις φιλικής και εχθρικής εξαγοράς πιστωτικών ιδρυμάτων που έλαβας χώρα και αποτέλεσαν αντικείμενο ελέγχου από την Επιτροπή ανέδειξαν το σοβαρό αυτό πρόβλημα. Σχετικά με αυτές που οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις είναι μέλη του ίδιου ομίλου και βρίσκει εφαρμογή η θεωρία της οικονομικής ενότητας η οποία προϋποθέτει ενιαίο σκοπό, βούληση και άσκηση δραστηριότητας, δεν τίθεται θέμα απαγόρευσής τους σύμφωνα με το νόμο για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού. Για τις υπόλοιπες η θέση των πιστωτικών ιδρυμάτων στη σχετική αγορά όπως αυτή προσδιορίζεται από τα βασικά χαρακτηριστικά τους όπως το ενεργητικό τους, οι καταθέσεις που συγκεντρώνουν, οι χορηγήσεις που παρέχουν και ο αριθμός των καταστημάτων και του απασχολούμενου προσωπικού τους είναι ενδεικτική των συνεπειών που μπορεί να προκαλέσει η συγχώνευση τους στην τραπεζική αγορά, στο σύνολο της, ή σε σημαντικό, διακριτό τμήμα της.

Με γνώμονα τα παραπάνω η Επιτροπή Ανταγωνισμού καλείται να αποφανθεί για την εξαγορά της Τράπεζας Μακεδονίας - Θράκης από την Τράπεζα Πειραιώς, καθώς και για τις πιο πρόσφατα εξαγγελθείσες συγχωνεύσεις της Ευρωπενδυτικής Τράπεζας με την Τράπεζα Αθηνών και στη συνέχεια με την Τράπεζα Κρήτης. Η δημιουργία νέων τραπεζικών προϊόντων, η παγκοσμιοποίηση των αγορών, η απελευθέρωση (deregulation) των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και της κίνησης κεφαλαίων, τη τάση εξειδίκευσης αλλά και συγχρόνως και η προφανής ωφέλεια των πλεονεκτημάτων της οικονομίας κλίμακας, καθώς και η εφαρμογή από μέρους της Πολιτείας προγράμματος αποκρατικοποιήσεων στον τραπεζικό χώρο συνιστούν ένα περιβάλλον ιδιαίτερο ευαίσθητο και διαρκώς μεταβαλλόμενο σε ελληνική και διεθνή κλίμακα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

*****

ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η εισαγωγή του ευρώ από την 1.1.1999 θα σηματοδοτήσει μία νέα εποχή στον ευρωπαϊκό οικονομικό χώρο, γενικότερα, και στο πεδίο δράσης των τραπεζών, ειδικότερα. Η καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος αναμένεται ότι θα εντείνει τις ανταγωνιστικές πιέσεις στον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα, θα επιταχύνει τις ανταγωνιστικές πιέσεις στον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα, θα επιταχύνει το μετασχηματισμό της μορφολογίας του, θα συμβάλει στην περαιτέρω ανάπτυξη και ωρίμανση των αγορών χρήματος και κεφαλαίου και θα οδηγήσει στην ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς. Ο ευρωπαϊκός χρηματοπιστωτικός χώρος βρίσκεται ίσως στο πρώτο στάδιο μιας δυναμικής διεργασίας προσαρμογής, ανταποκρινόμενος στα νέα δεδομένα που διαμορφώνουν η καθιέρωση του ευρώ, η δημιουργία μιας νέας μεγάλης αγοράς χρήματος και κεφαλαίου, εφάμιλλης της αμερικανικής, και η επιτάχυνση της διαδικασίας παγκοσμιοποίησης και ολοκλήρωσης του χρηματοπιστωτικού χώρου διεθνώς. Αναμένεται ότι θα ενισχυθεί η τραπεζική αποδιαμεσολάβηση με την περαιτέρω ανάπτυξη των αγορών κεφαλαίου και χρήματος, η ένταση του διασυνοριακού ανταγωνισμού, η περαιτέρω ολοκλήρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών και η ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών.

Το νέο νομισματικό καθεστώς με την καθιέρωση του ευρώ και την ενιαία αγορά, θα προσφέρει νέες ευκαιρίες και προκλήσεις για ανάπτυξη των τραπεζικών εργασιών,

εγκυμονεί όμως αβεβαιότητες και κινδύνους. Το σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον που θα προκύψει με την ολοκλήρωση της ΟΝΕ και την καθιέρωση του ευρώ θα χαρακτηρίζεται από ικανοποιητικούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης, χαμηλό ρυθμό πληθωρισμού και επιτόκια, εξάλειψη συναλλαγματικών κινδύνων, δημοσιονομική πειθαρχία και ενιαίο θεσμικό περιβάλλον λειτουργίας των αγορών. Η άσκηση μάλιστα σε σταθεροποίηση των επιτοκίων σε χαμηλά επίπεδα και σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των αγορών χρήματος και κεφαλαίου που θα αναβαθμίσουν το ρόλο του ευρώ στις διεθνείς αγορές ως μέσου πληρωμών και αποθεματοποίησης πλούτου.

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα αλλά και η οικονομία μας που λειτούργησαν για δεκαετίες σε περιβάλλον μακροοικονομικών ανισορροπιών και διοικητικών παρεμβάσεων έχουν να ωφεληθούν τα μέγιστα από τις παραπάνω αλλαγές. Λόγω της έντασης του ανταγωνισμού και της μακροοικονομικής σταθερότητας αναμένονται σημαντικά οφέλη για τους αποταμιευτές τις επιχειρήσεις, τους καταναλωτές, τους συναλλασσόμενους, τον απλό πολίτη. Αναμένεται ότι θα βελτιωθεί η ποιότητα των προσφερομένων υπηρεσιών, θα μειωθεί το κόστος παροχής τους και θα διευρυνθούν σημαντικά το εύρος και η ποικιλία των προσφερομένων προϊόντων και υπηρεσιών καθώς και οι εναλλακτικές δυνατότητες των συναλλασσομένων.

Ο τραπεζικός τομέας σε πανευρωπαϊκό επίπεδο αναμένεται να οδηγηθεί σταδιακά σε σοβαρές ανακατατάξεις για να απαντήσει στις παραπάνω προκλήσεις. Η ένταση του ανταγωνισμού, οι σημαντικές τεχνολογικές εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό χώρο, η παγκοσμιοποίηση των αγορών χρήματος και κεφαλαίου, η ανάπτυξη της θεσμικής διαχείρισης, η εκτεταμένη χρήση παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, η ανάπτυξη των

διεθνών συναλλαγών και η εκτεταμένη εισαγωγή χρηματοοικονομικών καινοτομιών, οδηγούν ήδη τις τράπεζες σε μια διαρκή αναζήτηση μεθόδων που βελτιώνουν την αποδοτικότητά τους, μειώνουν το κόστος και αναβαθμίζουν την ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών και διευρύνουν την παρουσία τους σε νέες αγορές. Οι παραπάνω εξελίξεις θα υποχρεώσουν τις τράπεζες και στην Ελλάδα να αντιμετωπίσουν στη χάραξη της στρατηγικής τους σοβαρά ζητήματα, όπως του καθορισμού του άριστου τραπεζικού μεγέθους και της εκμετάλλευσης οικονομιών κλίμακας στο νέο περιβάλλον της δημιουργίας ισχυρής κεφαλαιακής βάσης, του προσδιορισμού του βαθμού διεθνοποίησης των δραστηριοτήτων τους και του καθορισμού του εύρους των προϊόντων και υπηρεσιών που θα προσφέρουν στους πελάτες τους. Εκτιμάται ότι όσα πιστωτικά ιδρύματα καθυστερήσουν την προσαρμογή της στρατηγικής τους και των υποδομών τους στα νέα δεδομένα που διαμορφώνονται στον ευρωπαϊκό χώρο και δεν προετοιμασθούν κατάλληλα, κινδυνεύουν με αποδυνάμωση της κερδοφορίας τους.

Απ' όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, οι τράπεζες αποτελούν αυτόν που θα έχει το σημαντικότερο ρόλο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας προσαρμογής. Ο λόγος είναι απλός: Οι τράπεζες και τα άλλα χρηματοοικονομικά ιδρύματα αποτελούν εξ ορισμού τα ιδρύματα αυτά που διαχειρίζονται κινδύνους, τη ροή των χρηματικών πόρων και την τελική κατανομή των αποταμιεύσεων και επενδύσεων. Κατά συνέπεια, οι τράπεζες θα είναι οι φορείς αυτοί μέσω των οποίων θα διακινείται η λεγόμενη «κρίσιμη» μάζα συναλλαγών, κατά τη μεταβατική περίοδο από το 1999 έως το 2002, που το ευρώ θα υπάρχει σε λογιστική μορφή μόνο.

Είναι χαρακτηριστικό ότι οι ευρωπαϊκές τράπεζες, ακόμη και αυτές των χωρών που έχουν δηλώσει ότι δεν θα

συμμετάσχουν από την αρχή του θεσμού, όπως παραδείγματος χάριν η Μεγάλη Βρετανία, έχουν εδώ και καιρό ξεκινήσει μία σοβαρή και επίπονη προετοιμασία των ιδρυμάτων τους, προκειμένου αφ' ενός να εντοπίσουν και να ολοκληρώσουν τις απαραίτητες προσαρμογές στις εσωτερικές διαδικασίες τους και αφ' ετέρου να χαράξουν τη στρατηγική αυτή που θα διατηρήσει τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα στο νέο περιβάλλον. Η δημιουργία της ζώνης του ευρώ, εκτός των ωφελειών που θα προκύψουν, θα έχει δίχως αμφιβολία κόστος και αρνητικές συνέπειες και είναι αναγκαίος ο προβληματισμός σχετικά με τις πρωτοβουλίες που πρέπει να αναληφθούν και τις ενέργειες που πρέπει να γίνουν για την έγκαιρη μετάβαση στο νέο καθεστώς.

Αναφορικά με το κόστος προσαρμογής των ελληνικών τραπεζών σε σχέση με την καθιέρωση του ευρώ, στην πρόσφατη μελέτη της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών παρουσιάζονται εκτιμήσεις κόστους που αφορούν:

1. την απόσυρση και αντικατάσταση των παλαιών εθνικών νομισμάτων από το ευρώ, στη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του 1997,
2. τις αναγκαίες προσαρμογές λόγω καθιέρωσης του ευρώ που πρέπει να πραγματοποιηθούν στα λειτουργικά συστήματα και στις καθημερινές δραστηριότητες των ελληνικών τραπεζών, και
3. την απώλεια εσόδων από εργασίες κυρίως συναλλάγματος, λόγω της εξάλειψης των συναλλαγματικών κινδύνων και τελικά της απόσυρσης των νομισμάτων των κρατών - μελών που θα συμμετάσχουν στην ΟΝΕ.

Με βάση τη στατιστική ανάγωγή, για την Ελλάδα, μελετών άλλων ευρωπαϊκών τραπεζών και ευρωπαϊκών ενώσεων τραπεζών που παρουσιάζονται στο κείμενο, το κόστος προσαρμογής των λειτουργικών συστημάτων

εκτιμάται ότι μπορεί να κυμανθεί μεταξύ 10 δισ. δρχ. και 30 δισ. δρχ. περίπου. Με δεδομένα τα χαρακτηριστικά του ελληνικού τραπεζικού συστήματος (μεγάλο ποσοστό συναλλαγών σε μετρητά, εκτεταμένη χρήση εντύπων στις συναλλαγές, χαμηλός βαθμός ανάπτυξης σύγχρονων συστημάτων εσωτερικών διαδικασιών και λειτουργιών), είναι ενδεχόμενο το κόστος να προσεγγίσει την ανώτατη τιμή του εκτιμώμενου εύρους, δηλαδή τα 30 δισ. δρχ.

Οι παραπάνω εκτιμήσεις δεν συμπεριλαμβάνουν το κόστος που σχετίζεται με την απόσυρση και αντικατάσταση των δραχμικών χαρτονομισμάτων και κερμάτων με τα αντίστοιχα σε ευρώ, που θα απαιτήσει την οργάνωση χιλιάδων χρηματοποστολών μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 2002, κόστος που δεν θα επιβαρύνει αναγκαία μόνο τις τράπεζες, ούτε την απώλεια εσόδων από μία σειρά εργασιών, κυρίως συναλλάγματος, που θα συρρικνωθούν από μία σειρά εργασιών, κυρίως συναλλάγματος, που θα συρρικνωθούν μετά την κατάργηση των νομισμάτων των κρατών - μελών που θα συμμετάσχουν στην ΟΝΕ, και οι οποίες υπολογίζεται, με βάση μια γενική προσέγγιση, ότι αντιστοιχούν το 3- 4% των καθαρών λειτουργικών εσόδων των ελληνικών τραπεζών. Με τα δεδομένα των αποτελεσμάτων χρήση των τραπεζών για το 1996, η εκτιμώμενη απώλεια εσόδων από τη συρρίκνωση των παραπάνω δραστηριοτήτων κυμαίνεται μεταξύ 30 και 40 δισ.δρχ..

Κατά συνέπεια το εκτιμώμενο κόστος προσαρμογής, που θα επιμερισθεί σε δύο έως τρία χρόνια, δεν είναι βέβαια αμελητέο αλλά ούτε και καταστρεπτικό για τον ελληνικό τραπεζικό τομέα, ιδιαίτερα εάν οι τράπεζες αναλάβουν έγκαιρα τις απαραίτητες πρωτοβουλίες προσαρμογής.

Τέλος, οι τράπεζες, λόγω της επικείμενης καθιέρωσης του ευρώ υποχρεούνται να υλοποιήσουν τις απαραίτητες προσαρμογές και μεταβολές στις τραπεζικές

δραστηριότητες και λειτουργίες. Συγκεκριμένα, προσαρμογές θα πρέπει να γίνουν στα συστήματα πληρωμών, τις αγορές κεφαλαίου και χρήματος, σε διάφορες τραπεζικές εργασίες και στα συστήματα πληροφορικής των τραπεζών. Στο τέλος του τρίτου μέρους, αναλύεται το σημαντικό ζήτημα της ενημέρωσης του κοινού και της εκπαίδευσης του προσωπικού, ένα θέμα θεμελιώδους σημασίας για την ομαλή μετάβαση του τραπεζικού τομέα προς τη ζώνη του ευρώ.

Το κύριο συμπέρασμα είναι αισιόδοξο, ιδιαίτερα εάν οι τράπεζες επιταχύνουν τις πρωτοβουλίες που έχουν αναλάβει με στόχο τον εκσυγχρονισμό τους, την εξυγίανση του χαρτοφυλακίου τους, την αναβάθμιση των υποδομών τους και του ανθρώπινου παράγοντα, τον περιορισμό των λειτουργικών τους δαπανών, τη βελτίωση της ποιότητας των προσφερομένων υπηρεσιών, τη δημιουργία ισχυρών χρηματοοικονομικών ομίλων με υψηλούς δείκτες φερεγγυότητας και τη διεύρυνση της παρουσίας τους σε νέες αγορές. Οφείλουν επίσης να οριοθετήσουν τη στρατηγική τους όσον αφορά το εύρος των δραστηριοτήτων που θα αναπτυχθούν και το βαθμό διεθνοποίησης τους άμεσα ή έμμεσα που θα επιδιώξουν. Παράλληλα, η Πολιτεία και οι αρμόδιοι φορείς θα πρέπει να συμβάλουν στον περαιτέρω εκσυγχρονισμό των υποδομών των αγορών κεφαλαίου και χρήματος και την εξάλειψη των στρεβλώσεων που υπονομεύουν την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τραπεζικού τομέα.

Οι επιπτώσεις από την ένταση του ανταγωνισμού και τη διείσδυση αλλοδαπών τραπεζών στην εγχώρια αγορά εκτιμάται ότι δεν θα είναι ομοιόμορφες σε όλο το φάσμα των τραπεζικών εργασιών, αλλά αναμένεται να επηρεάσουν σε πρώτη φάση κυρίως τις εργασίες επενδυτικής τραπεζικής (investment banking), διαχείρισης χαρτοφυλακίου (treasury operations), διαχείρισης

περιουσιακών στοιχείων (asset management), και χρηματοδότησης και παροχής υπηρεσιών σε μεγάλες επιχειρήσεις (corporate finance).

Η αποτελεσματική εμπλοκή στις παραπάνω εργασίες απαιτεί ουσιαστικά έλεγχο δικτύων διάθεσης χρηματοοικονομικών προϊόντων σε διεθνές επίπεδο, υψηλές επενδύσεις σε υποδομές και ανθρώπινο δυναμική, διεθνή παρουσία και υψηλούς δείκτες φερεγγυότητας για άντληση ρευστότητας σε χαμηλό κόστος, υψηλά πιστωτικά όρια για δυνατότητα συμμετοχής σε αγορές συναλλαγών μεγάλης αξίας με άλλες τράπεζες. Τα παραπάνω απαιτούν ισχυρή κεφαλαιακή βάση και ικανοποιητικό μέγεθος τράπεζας. Επιπρόσθετα, η αντικατάσταση της δραχμής από το ευρώ και η δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς, θα δώσει τη δυνατότητα σε μεγάλες επιχειρήσεις και θεσμικούς επενδυτές και αποταμιευτές, να συναλλάσσονται απευθείας με ξένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στο βαθμό που είναι ανταγωνιστικά σε θέματα διαχείρισης διαθεσίμων, εκτέλεσης χρηματιστηριακών πράξεων, άντλησης κεφαλαίων κάθε μορφής διαπραγμάτευσης σε ξένα χρηματιστήρια και πράξεων συναλλάγματος και αγορών χρήματος και κεφαλαίου. Οι ελληνικές τράπεζες, τουλάχιστον εκείνες που έχουν τις προϋποθέσεις και θα επιλέξουν αυτό το πεδίο ανταγωνισμού, οφείλουν να απαντήσουν θετικά στην παραπάνω πρόκληση δημιουργώντας τις απαραίτητες υποδομές και υλοποιώντας την κατάλληλη στρατηγική. Η ανάπτυξη μάλιστα εργασιών στην περιφέρεια της χώρας μπορεί να αποτελέσει μοχλό περαιτέρω ενίσχυσης του ελληνικού τραπεζικού τομέα.

Αντίθετα, οι τομείς εργασιών που αναμένεται να επηρεασθούν λιγότερα, τουλάχιστον στην αρχική φάση, από την ένταση του διεθνούς ανταγωνισμού αναμένεται να είναι αυτοί της χρηματοδότησης μικρομεσαίων επιχειρήσεων και γενικά όλες οι εργασίες μικρής αξίας

συναλλαγής (retail banking), όπως καταναλωτική πίστη, στεγαστικά δάνεια, χρηματοδότηση μικρομεσαίου εμπορίου και καταθέσεις. Η γνώση της τοπικής αγοράς, η στενή σχέση με τους πελάτες, η ποιότητα και το κόστος των προσφερομένων υπηρεσιών, η δυνατότητας πώλησης πολλαπλών προϊόντων στους πελάτες μέσω δικτύων αποτελούν συγκριτικά πλεονεκτήματα για τις ελληνικές τράπεζες που πρέπει να αξιοποιηθούν από τις ελληνικές τράπεζες που θα επιλέξουν να έχουν τοπική κυρίως παρουσία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. «Συγκέντρωση Κεφαλαίου Τραπεζικοί και Ασφαλιστικοί Όμιλοι στην Ελληνική Οικονομία». Εκδόσεις Σταμούλη - Γιάννης Τόλιος.
2. Ένωση Ελλήνων Τραπεζών.
3. «Οικονομικός Ταχυδρόμος».